„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

XI. évf. 6. szám
2000. december
100,– Ft

A jézusi rend

Ezredvégi vallomás

Beszámoló a Bokor-ünnepről és a Bokor-táborról

Jubileumi litániák

Moha-mese

„Az ipse és a lovak”

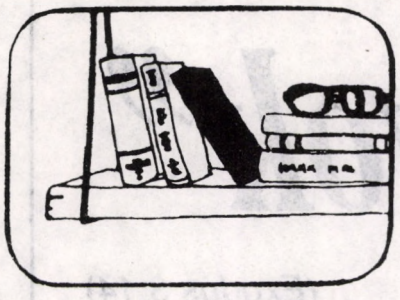
Könyvismertetés

Naptár-reform?

Vasárnapi elmélkedések

Környezetvédelem

Bulányi György

Köztetek azonban ne így legyen!

Hát hogyan legyen körünkben?

A cím Márk evangéliuma 10. fejezetének 43. versében olvasható, mégpedig Jézus ajkára adva. Az alcím a magamé. Az Újszövetség ismeri ugyan a „rend” szót: taxisz, de nem találjuk Jézus ajkán. Ismerek azonban olyan fordítást, amely a címet így hozza: De közöttetek nem ez a rend! Mi ellen tiltakozik Jézus? Az ellen, hogy két tanítványa kiváltságot akar biztosítani magának Nála: Jakab és János jobb és bal felől akarnának majd Jézus mellett ülni a dicsőségben. Jézus erre kehelykiivási perspektívákat rajzol eléjük. Mivel pedig a többi tíz tanítvány nem igen értékeli két társuk fenti ambícióját, ezért nagyobb bajok megelőzése érdekében maga köré gyűjti mind a tizenkettőt, hogy felhívja figyelmüket, hova tévedtek. Hova tévedtek, amikor kiváltságokat akarnak biztosítani maguknak. A hatalom, a zsarnokság, az önkény világába tévedtek. Ezek a tartalmak töltik meg rövid figyelmeztető mondatát: „akik a népeken uralkodni látszanak, zsarnokoskodnak rajtuk, főembereik önkényeskednek velük.” S ezt követi az óvás: De közöttetek nem ez a rend!

Mi a rend Jézus közösségében, ahova a tanítványok tartoznak? Kiváltságokat nem keresni, nem hatalmaskodni, nem zsarnokoskodni, nem önkényeskedni... Hanem? Mit keres az, aki az Isten Országát keresi? Használni akar. Pál szerint is erre kapjuk a Lélek bennünk jelentkező megnyilvánulásait (1Kor 12,7), Jézus is azt magyarázza övéinek, hogy ő maga sem azért jött, hogy akárkik is kiszolgálják, hanem hogy ő szolgáljon másokat. Isten Országában nincsenek urak és szolgák. Isten Országában csak szolgák vannak, akik abban különböznek az emberi történelem nem-jézusi rab- és egyéb szolgáitól, hogy nem muszájból, hanem szeretetből, szabadon választva e szolgálatot szolgálják embertársaikat. Ebben a szolgálatban versengenek is egymással. Aki ezt a versenyt megnyeri, aki közülük első lesz, az szolgált a legtöbbet. Az utolsó itt az első. A felszolgálók a nagyok, nem az asztalnál ülők. Ha kicsik, alacsonyok, utolsók vagyunk, csak akkor és csak ezáltal leszünk nagyok, magasok és elsők.

Mindez persze a Jézuson kívüli világban egészen másképpen van. Aki bírja, marja, mert a világ a *–kráciák* és az *–archiák* világa, s a kráciák és archiák tényleges gyakorlói ritka kivételektől eltekintve megkívánták és megkívánják a maguk kultúrkörének vallásaitól, vallásainak vezetőitől, hogy Isten nevében üssék rá a pecsétet uralkodásukra. S ezt a kérést nem volt, s ma sem szokás megtagadni, s aki jót akart magának, meg is tanulta, nem is felejtette, hogy uralkodóik – Bourbonok, Habsburgok vagy mások – latinul *Dei gratia,* németül *aus Gottes Gnade,* magyarul *Isten kegyelméből* uralkodnak felettük, s szállt is ennek folytán értük a templomokban nem kevésszer ég iránt a hő imádság, hogy Istennek tetszően uralkodjanak ám.

A történelem – legalábbis a mi kultúrkörünkön belül – azonban megelégelte ezt a Jézustól idegen abszurdumot – istennektetsző is valami, meg még uralkodás is –, annak gondolatát is, gyakorlatát is. A gondolatát Rousseau, Voltaire; a gyakorlatát pedig a francia forradalom. S létrejött a nagy történelmi váltás: a mon-archiát, az ariszto-krácíát leváltotta a demo-krácia. Krácíát krácia. Uralmat uralom. A kisebbség uralmát a többség uralma. Jó ez nekünk? – kérdezhetjük Jézus tanítványaiként, akik úgy tudjuk, hogy sem kisebbségként, sem többségként nem uralkodhatunk senkin sem. Noha így áll a dolog, azért mégiscsak jó nekünk ez a váltás. Mért? Kevésbé kell félnünk, mert jobban körmére lehet nézni a hatalomnak, a rajtunk uralkodóknak. Az említett gondolkodók arról beszéltek, hogy mi magunk határozhatjuk meg azokat a törvényeket, amelyek szabályozzák társadalmi életünket, a Bastille ostromával kezdődő francia forradalom pedig lehetővé tette, hogy a társadalom egésze is némi beleszólást kaphasson az említett törvények meghatározásába.

Így történt a világban, amelynek Jézus szándékai szerint mi, az egyház, az Ő tanítványai volnánk a világossága. A valóságban pedig egyházunk kultúrkörünknek nagyjából utolsó monarchiája, diktatúrája. Uralkodó rétege határozottan képviseli, hogy az egyházban nincs is helye semmiféle demokráciának. Érve: az egyház misztérium. A misztérium pedig abszolút monarchiát kíván. E két megállapítás ellen érvelni teljesen felesleges, mert a megállapításokat elkészítő hivatal „nem vitatkozik”, csak közli a fenti és egyéb igazságokat, melyeket az egyház tagjainak természetesen az értelem és az akarat vallásos engedelmességével kell elfogadniok. E megállapítások szerzői úgy gondolják, hogy az egyház de facto uralkodó rétege van megbízva Istentől, hogy törvényt szabjon az egyháznak, s azokat végre is hajtsa. Ez nem kevesebbet jelent, mint hogy a 18. századi francia filozófia és forradalom dacára ma is változatlanul az Isten kegyelméből uralkodás elvi és gyakorlati alapján állnak. Summásan így foghatom össze ezt a szituációt: Mi, az uralkodó rétegünk által képviselt egyház, vagyunk a világ sötétsége. A sötét világ is világosabb nálunk.

Végzet ez, mely előtt meg kell hajtanunk fejünket és derekunkat? Korántsem. Ez a monarchia, ez a diktatúra ugyancsak leradírozható a térképről, miként a korábbiak is leradíroztattak.. Ugyancsak, de nem ugyanúgy. Azért nem ugyanúgy, mert bár a Citta del Vaticano-t is meg lehetne éppen ostromolni, miként a Bastille-t, de nem érdemes. Azért nem érdemes, mert az ostrom vérontással jár, s a jézusi ország, az egyház éppen arra kell, hogy kiiktatódjék az emberiség életéből a vérontás. Hogy azt ostromról ily módon le kell mondanunk, ez eléggé baj, mert a Bastille ostromát követően az összes francia egyetemeken taníthatóvá váltak az emberi, azaz embert, az állampolgárt megillető jogok. Korábban azonban, amikor még az egyetemi rektorok kinevezésébe a Bourbonok s gyóntatóik beleszólhattak, az egyetemeken inkább az Isten kegyelméből fennálló királyság eszméit tanították.

Egyházunk teológiai főiskolái, egyetemei persze az egyház uralkodó rétegének ellenőrzése alatt állanak. Ennek természetesen messzemenőek a következményei. Ha pl. valaki a maga teológiai tanulmányai során pappászentelődése érdekében elhitte a pápa, ill. a püspök illetékesei által kinevezett professzoroknak azt az egyháztant, melynek két sarklatos pontját (az egyház misztérium meg monarchia) az imént megemlítettem, aligha fog szembeszállni majd püspök korában sajátmaga hatalmával. Az egyház tisztségviselői (klerikusok) engedelmeskednek e monarchikus diktatúrának. A francia püspökök nem mondják Jacqes Gaillotnak: Komám, rá se ránts! Maradj csak szépen Evreux-ban, melletted vagyunk. A padernborni egyetem rektora nem mondja Drewermann-nak: A nagy aula tovább is rendelkezésedre áll, csak taníts tovább nyugodtan, ha már egyszer rád kíváncsiak az emberek, s nem azokra, akik szívesen beragasztanák a szádat, ha hatalmuk volna hozzá. Szent Ferenc rendje nem tudta megőrizni Leonardo Boff-ot. Miféle katolikus körök adnak Hans Küngnek megszólalási lehetőséget? Magam itt, Bécsben még szólhatok, mert csak a Lajta melletti Brucktól keletre minősülők eretneknek, s ott is csak az ukrán határig, hogy az anyanyelvemen ne szólhassak. De magyar földön érvényben van a hatalmi szó. 14 éve ítéltek el, s magyar pap azóta át nem lépte szobám küszöbét, s a Bokorhoz tartozó papok kb. egyharmada búcsút vett tőlünk, mert nagy ám a hierarchia hatalma. Olyan, mint az úthenger – mondta volt egy prelátus. Nem jó elibe kerülni.

Julien Benda vagy hetven éve írt könyvet Az írástudók árulásáról (La trahison des clercs). Elmondhatatlan a teológiai professzorok felelőssége. Áldozzák fel a katedrájukat, s egyetemi tanári egzisztenciájukat? Igen. A hűség meggyőződésükhöz többet ér, mint a professzoroknak járó kiváltságok. Jézus is csak vérében tudott szövetséget újítani. Olcsóbban másnak sem, nekünk sem sikerülhet a szövetségújítás. Egy diktatúra addig tart, amíg van, aki engedelmeskedik a diktálóknak. Az Isten tolmácsai a szívükben hallható szóra fülelnek, s vállalják, hogy engedetlenek lesznek. Engedetlenség nélkül nincs Isten Országa. Az embernek a meggyőződésére kell hallgatnia. A meggyőződését nem tarthatja senki másnak a zsebében. Hogy miként kell vízvezetéket szerelnem, ezt megtudakolhatom a szakembertől. Hogy én mit tartok igaznak, azt magamnak kell tudnom. Addig tart az egyházi diktatúra, amíg hazudnak a katedrákon, s amíg az egyházmegyékben és plébániákon állásvesztéstől félve parancsokat hajtanak végre.

Ha valaki harcba készül, jó ha előbb számot vet erőivel – figyelmeztet Jézus. A figyelmeztetés végére nem szoktunk ügyelni: aki nem mond le minden vagyonáról, nem lehet az én tanítványom (Lk 14,33). Pedig tisztáznunk kell legalább legszemélyesebb önmagunk számára, hogy mért is akarunk mi jézusi rendet az egyházban. Azért, hogy felzárkózzunk a sötétségből a világosság felé vezető úton előttünk járónak gondolt világhoz? Azért, hogy legyen az egyházban is demokrácia? Anélkül, hogy egy pillanatra is visszakívánnám az átélt kemény és puha szocialista diktatúra gyönyörűségeit, egy fél lépésnél nem igen tennék többet azért, hogy az egyházban diktatúra helyett demokrácia legyen. Jézus egyházában csak testvériség lehet, s ez perspektivikusan és valóságosan három dolgot jelent.

1. A közösség vezetője, a közösségek vezetői csak választott személyek lehetnek, az egyház egésze pedig csak ilyen közösségek integrációja lehet azoknak a személyeknek a munkája által, akiket erre a magukat integrálni kívánó közösségek megválasztanak... fel, vagy ha úgy tetszik, le egészen a Péter-tisztig, a Péter-utódig.

2. Ezekben a közösségekben nincsen hatályos jogérvényesítés. Jogról csak abban az értelemben beszélhetünk Jézus egyházában, hogy kivétel nélkül minden embernek kijár, kivétel nélkül minden embert megillet, hogy a többiek megbecsüljék, szeressék. Ha megbecsülnek, ha szeretnek, ha ezeket az emberi jogaimat a többiek nekem önként és szeretetből, azaz maguktól adják, csak akkor vagyok e jogok tényleges birtokában. S ha nem adják, nincs módom bevasalni rajtuk. Ebben a jézusi világban nincs büntetésvégrehajtás. A felebaráti szeretet e jézusi civilizációjában a rendelkezésemre álló legerősebb büntetés a testvéri feddés, amellyel az ellenem esetlegesen vétkező személy vagy törődik, vagy nem. E közösségekben nem tudjuk megvédeni magunkat, a kardot hüvelyében tartjuk, nincs is kardunk, csak másik orcánk.

3. Az ilyen közösségekben nem törekszünk semmiféle kiváltságra. Ellenkezőleg, ezekben a közösségekben a kiegyenlítődés jegyében élünk. A család-modell igézetében, melyről az ApCsel így számol be: „Senki sem mondott vagyonából semmit a magáénak, hanem mindenük közös volt” (4,32). A létező szocializmus bűnnek mondta a magántulajdont, s az erénynek tekintett erőszak alkalmazásával megfosztott mindenkit magántulajdonától. Ez a kísérlet 70, ill. 50 évi próbálkozás után csődöt mondott. Győztesként maradt a porondon a magántulaj-

don elvi alapján álló kapitalizmus, amelynek – nagyon úgy látszik – minden esélye megvan arra, hogy kövesse a fejreállásban nagynevű elődjét. Egyre többen kérdezgetik: Van-e valami alternatívátok? Öntudattal szoktam válaszolni: Hogyne volna, csak még vállalkozó nemigen akad rá. S mi az alternatívánk? Ellene mondani a fogyasztói szemléletnek, s nem akarni többet fogyasztani, mint amennyi mindenkinek jut, aki együtt él velünk e Bolygón. Exodus a reklámok és a pénzszaporító gazdaság világából a tényleges szükségleteinket kielégítő gazdaság világába.

Igazán őszintén mondom: Ha nem Isten Országát akarunk, ha csupán csak egy kicsit demokratikusabb egyházat, azaz ha a fenti három pontból legfeljebb úgy-ahogy az elsőhöz ragaszkodunk, a következő kettőt pedig semmiképpen sem kívánjuk, akkor egyházunk fölemelkedik ugyan a minket körülvevő társadalom szintjére, de Isten, Jézus, az Isten Országa és az emberiség reménye felől nézve semmi sem történik. Csak annyi, hogy egy eddigelé parancsuralmi alapon működtetett liturgikus, vallási szolgáltató vállalatból egy korszerűbben vezetett szolgáltató vállalat lesz. De ennyiért igazán kár volna az egyházi Bastille ostromával együtt járó fáradságért.

Talán meg is lehetne spórolni ezt a Bastille-ostromot!? Nem képzelhető el, hogy a konklávéból egy olyan személy kerül ki Péter-utódként, aki lelkiismereti kötelességének tekinti szétlőni ezt a diktatúrát? Minden elképzelhető. Luciani pápaként jött ki a konklávéból, s élt is utána 33 napot, s meghalt anélkül, hogy a római Bonctani Intézetnek módja lett volna megállapítani, mért halt bele 33 nap után a pápaságba. Az is elképzelhető, hogy újra ilyen személy kerül ki mondjuk a következő konklávéból, s még talán az is, hogy 33 napnál tovább is életben marad. Csak az ilyesmik nem bírnak komoly valószínűséggel. Így hát alighanem a fáradságos utat kell előttünk állónak tekinteni.

Alighanem mindannyian egyetértünk a következőkben:

– A házas férfi, a családapa is alkalmas a jézusi célkitűzés hordozására – természetesen a Péter-tiszt betöltéséig menően is.

– Isten a nőt sem teremtette kevésbé alkalmasnak a mondott célkitűzés szolgálatára, mint a férfit.

– Mint egyháztagok, sem férfiak, sem nők, nem vagyunk butábbak, mint egyébként; azaz ha a civil társadalom vezetőinek megválasztására alkalmasak vagyunk, ezt a képességünket mint egyháztagok sem veszítjük el.

– Egyházunk uralkodó rétege addig tudja diktatúráját kinevezett és nőtlenségre bírt férfiakkal fenntartani, amíg fizetést tud adni nekik.

– Az államhatalmak általában lojálisak egyházunkkal szemben; van úgy, hogy közadók módjára behajtják az egyházi adót, s van úgy is, hogy saját költségvetésükből fizetik a papokat, hitoktatókat, mint pl. a magyarországi pártállam tette, s teszik annak keresztény-nemzeti vagy szocialista-liberális utódai is. Mindez azt jelenti, hogy hiába lépnénk ki egyházunkból, meg akarván vonni tőle az anyagi támogatást. Az államhatalmaknak minden pénzt megér, ha van egy társaság az országon belül, amely Isten nevében biztosítja az állampolgárokat, hogy kiképezhetők tömeggyilkosokká minden lelkiismeretfurdalás nélkül. Hozzá kell ehhez tennünk, hogy a Vatikán is eléggé tőkeerős, s amíg a Tanítóhivatal elhatárolja magát a fenti három pont két utolsójától mint eretnekségektől, addig mindig akadnak majd olyan erők, akiknek megéri, hogy akárminő jelentős összegekkel is támogassák a maguk alapvető érdekeit Isten nevében szentesítő egyházat.

Mi következik mindebből? Kettő következhetik. Ott hagyni és csinálni egy másikat – ez lenne az egyik. Nem hagyni ott és csinálni egy másikat *a meglevőn belül* abban a reményben, hogy minden államhatalmi és nemzetközi tőke és saját tőkeerősség ellenére is elfogynak azok, akik igénylik szolgáltatásait, vagy ha nem is fogynak el, annyira súlytalanná válik ez a szolgáltatóipar, hogy működtetői kénytelenek szóba állni azzal a lenézett és megvetett és szektásnak minősített házankénti egyházzal, amely, ha lassan is, de növöget a maga emberségéből, Isten erejéből. A két lehetőségből ki-ki választhatja az ízlésének és lelkiismeretének megfelelőt.

Én a másodikat választom. Azért azt, mert minden válás és szakadás a szeretet csődje. Engem ki lehet közösíteni, de én nem veszem a kalapom. Annál kevésbé veszem, mert otthon vagyok ott, ahol Jézusra hivatkoznak. Ha pedig még követni is akarom Jézust, akkor inkább otthon vagyok az egyházban, mint azok, akik csak hivatkoznak rá. Ma könnyebb a másként gondolkodásnak ezt az útját választani és járni is rajta, mint korábban. Luther a szász választófejedelem oltalma alá helyezte magát, mert még közel volt hozzá időben a konstanzi zsinat, ahol Husz Jánost megégették. Mára kihullott a szent uralkodó réteg kezéből a gyufa, amellyel máglyát lehet gyújtani. Senki sem akadályozhatja meg, hogy lakásomon *kahal* (egyház) alakuljon – akár 13 taggal is –, s hogy follyék ott a szó a gondolkodás átalakításáról, s megkereszteljük azokat, akik hajlandók Jézushoz igazítani gondolataikat és életüket, s emlékezzünk Jézusra úgy, ahogy ő rendelte a szenvedése előtti estén. S hogy szó ne érhesse a ház elejét, püspököt is lehet keresnünk kézrátevés céljából.

Gamáliel azt mondta, hogy nem érdemes a tizenkettőt kivégezni, bebörtönözni, megveretni, úgyis abba fogják hagyni, ha nincsen velük az Isten. Feltételezem a mai szent uralkodó rétegről, hogy nem fog a rendőrséghez fordulni e házankénti egyházak felszámolása érdekében. Feltételezem a diktatúrák borzalmain keresztülment Európa kormányairól, hogy nem állnának kötélnek, ha szent uralkodó rétegünk – még szentebb buzgalmában – rendőri beavatkozást kérne tőlük.

Ezért aztán úgy gondolom, hogy Lumen Gentium és Gaudium et Spes, „A népek világossága" meg „Öröm és remény" lehet az a családi asztalokat körülülő egyház, amely a szent uralkodó réteg minden támogatása nélkül, egyházi épületek nélkül, államsegély nélkül és pusztán saját lakására, pusztán saját kenyérkeresetére támaszkodva működtetni képes a jézusi *kahalt,* ahogyan ezt az egyház életének első három századában csináltuk is már, s nem is kicsiny eredménnyel: a cirkuszokban oroszlánokkal birkózás ellenére is, vagy talán éppen annak folytán is, a Római Birodalom társadalmának minden tizedik tagja hozzátartozott már egy ilyen katakomba-egyházhoz. Bár ne hagytuk volna el a katakombák s egyéb helyek körbeülhető asztalait. Bár ma is csak egy-egy asztal körül elférő nagyságú egyházhoz-tartozók (közösségek) alkotnák a római katolika anyaszentegyházat.

Az ígéretest sohasem késő elkezdeni. Mi Magyarországon – gesta Dei per bolsevicos – a történelmet irányító Isten akaratából ötven évvel ezelőtt elkezdtük ezt a házankénti egyházat. Az egyház szent uralkodó rétegének velünk szemben tanúsított elzárkózó – hogy ne mondjam kiközösítő – magatartása következtében most, ötven esztendő és rendszerváltozás múltán sem oldódunk fel nyomtalanul az irányítása alatt álló szolgáltatásokban. Megtesszük azokban is, amiket nekünk megtenni kegyesen engedélyeznek, de házankénti egyházunkat építjük tovább egy jézusibb egyház megszületésének nem akarjuk feladni reményével... és örömével is.

Ez az előadás 1995. május 6-án hangzott el Bécsben.

Merza József

Ezredvégi vallomás

(I. rész)

Egy híján 30 éve, két évvel a 68-as májusi események után, 1970 júliusában, Vitányi Iván 18 oldalas cikket írt a Valóságba „Ideológiai vallomások” címmel. A tanulmány áttekintette azokat a területeket, amelyek minősítési alapot adhattak a második világháború után új világot teremteni akaró fiatal nemzedék törekvéseinek megítéléséhez. A fényes szelek nemzedéke ez, a népi kollégisták, a baloldali érzelmű fiatalok csapata. Indultak a demokrácia zászlaja alatt, belefutottak a diktatúra korába, felbátorodtak 53 és 56 között, s megpróbáltak élni a 60-as évek alkukat kötő szellemében. Tíz témáról beszél a szerző: Istenről, nemzetről, pénzről, hatalomról, szabadságról, forradalomról, magatartás-eszményről, halálról, közösségről, jövőről. Abban az időben a hatalomról, a forradalomról írt sorai érdekeltek engem, ma azonban, az idő múlásával, én is úgy érzem, hogy át kell gondolnom egy korszakot, pontosabban: el kell kezdenem egy beszámoló írását azokról az eseményekről, amelyeket átéltem, illetve azokról a nézetekről, amelyeket megismertem s amelyeket elfogadtam vagy elutasítottam. Oly bátor nem vagyok, hogy többes számban beszéljek, nem is hiszem, hogy állításaim általában érvényesek lennének. Maradok hát főleg az egyes számnál, ami nem jelenti azt, mintha önmagamba szándékoznám csavarodni. Hiszen éltem, emberek között vitt utam, kapcsolatokba kerültem, tehát nem kitalálás az, amiről írok, legfeljebb az olvasó megteszi majd kritikai észrevételeit. Igyekszem tárgyilagosan, mégis némi elfogultsággal szemlélni annak a kisgyereknek a történetét, aki elindult „sous le soleil du Dieu”, Isten ege alatt, és most már őszülő fejjel reflektál útjára. Szükség van tárgyilagosságra, hiszen a nem őszinte önéletrajzok azonnal leleplezik írójukat, de szükség van a rokonszenvre is, hiszen önmagamról lesz szó.

1. Isten

Isten ege alatt indultam, s ez mindenképen letagadhatatlan. Bármi legyen is mai ismeretem vagy vélekedésem Istenről, az tény, hogy az első elemista kisfiú elsírta magát az osztály harsány nevetése miatt, amely a tanító néni kérdésére adott válasza után tört ki: Ha nem takarítjuk ki a lakást Karácsony előtt, nem hoz az angyal karácsonyfát. Nem tudom, mire jutottam a nevetés után, de szorgalmasan tanultam a katekizmust, elhittem a bibliai történeteket. Énekeltem templomi kórusokban, jártam legális, majd illegális hittanórákra. Küszködtem a bűneimmel, voltak jó és voltak nehéz korszakaim, de Isten léte, annak minden következményével együtt, megingathatatlan volt számomra. Nem láttam okot kételkedésre azok szavában, akiket tiszteltem, tekintélyeknek tartottam, sőt szerettem. A tudomány, persze, alakítja a hitet. Megtudtam, hogyan kell értelmezni a Teremtés könyvét, természetessé lett az evolúció ténye, eljutottam az áteredő bűn megalapozatlanságának felismeréséig, s ráébredtem arra, hogy Isten világa – ha létezik – egyenértékűen közölhetetlen a három geometriai és egy időbeli dimenzióba ágyazott emberrel. Ez az agnoszticizmusnak nevezhető szemlélet, amely életem első felében ered, egyáltalán nem akadályozott meg abban, hogy érzelmi, értelmi kapcsolatban álljak azzal a létezővel, akinek bizonyítására nem tartottam alkalmasnak a filozófia addig kidolgozott gondolatmeneteit, s ma sem ismerek megdönthetetlen, pontosabban: kétségbe nem vonható érvet az igazolására. Le coeur a ses raisons, a szívnek megvannak a maga érvei – mondta egy több évszázaddal ezelőtt élt matematikus, ami módszertanilag nem illik egy tudós gondolati rendszerébe, de nagyon jól ott élhet a szakember szívében, érzelemvilágában, viselkedésében, cselekvésében. Beszélhet Valakihez, válaszokat kaphat tőle, s e kommunikáció erejében igazodhat hozzá, élheti a neki tetszőnek gondolt életét. Az értelminek és érzelminek ez a kettőssége nem tudathasadás, hanem egy ember két arca. Az, hogy egy embernek több, nem titkolt arca van, nem bűn, nem is színészkedés. A komplementaritás törvénye élettelen dolgok többrétűségét is állítja, s ez éppen nem válik hátrányára a több tulajdonságot hordozó létezőnek.

Az istenhit nem ellentétes a tapasztalati megalapozottsággal, hanem annak megengedhető folytatása az ellenőrizhetetlenbe. Más folytatások, kiterjesztések is vannak, hiszen körülvesz minket a vallások sokasága. Ez egy idő után elbátortalanító, arra ösztönöz, hogy ne építsek ki vagy ne tételezzek fel transzcendens világot, hiszen arra kell törekednem, hogy a mindennapi életben ne határoljanak el a többi embertől saját hitem különleges elemei. Ezért nagyon fontos, hogy a transzcendenciába tett kilépésem ne legyen túl terjengős, ne tartalmazzon olyan bizarr, mitikus elemeket, amelyek inkább alkalmasak az emberek elválasztására, mint közelhozására.

Ha életem folyamatát nézem, nem tudom megmondani, hol volt az a pont, amitől kezdve nem *elhittem* egy mások által tanított, s mintegy kötelességgé tett vallást, hanem elkezdtem a rendelkezésemre álló anyagból felépíteni saját hitvilágomat. Lehet, hogy nincs is ilyen pont, csak egy folyamat, amelynek során újból és újból kézbe vesszük építőkockáinkat, s eldöntjük: megtartjuk-e őket, vagy valamelyiket kicseréljük. Vitányinak egyszerű dolga volt: ő 16 éves korára lemondott a vallási építőelemekről, s kiegyensúlyozottan élte tovább az élet egyik lehetséges formáját. Én kétszer is meggondolom, milyen alapon, mitől válok meg. Nagyon erős a gyermekkori-fiatalkori bevésés, s időnkint azt gondolom, hogy eltörölhetetlen. Valószínűleg így is van, hiszen a gyermeklélektan beszél pótolhatatlan, később már soha meg nem szerezhető személyiségjegyekről, miért ne történhetne meg ennek az ellenkezője is, a kitörölhetetlen lelki jegyek ténye? Beláthatom, hogy a vallás csak a szellem erőfeszítése arra, hogy tudja azt, amit nem tudhat –

mivel az ember szeretné az „egészet” látni –, s mégis azon veszem észre magam, hogy beszélek Valakihez, viszonyítom a dolgokat Valakihez. Lehet ez kiirthatatlan reflex, megpróbálhatom magyarázni, mégsem boldogulok vele. Úgy látom, hogy ez az, ami megkülönbözteti korosztályomat a fiatalabbaktól: valami begyökerezett, kitéphetetlen kapcsolat azzal, akinek létét igazolni nem tudom, de akivel a nap minden szakában kapcsolatba kerülök. Abban sem vagyok teljesen biztos, hogy korosztályi kérdésről van szó, hiszen ma is, holnap is születhetnek és felnőhetnek emberek, akik lélekben úgy érzik, hogy nincsenek egyedül. Ugyanakkor azt is látom, hogy mások gyorsan, szinte könnyedén, sajnálkozás nélkül megszabadulnak vallási terheiktől. Nekem ez nem megy. Lehet, hogy egyszer eljutok oda, hogy leírok mindent, ami misztikum, de miután kiüresítettem házamat a szükségtelennek látszó dolgoktól, felsóhajtok és így szólok: „Ó, Istenem, de nehéz az ember élete!”

Nehéz bizony, mert ha az ember kiáll a csillagos ég alá, elgondolkodik arról, hogy mekkora keze lehet annak a teremtőnek, amely ekkora teret és ennyi energiát tudott létrehozni, megtévesztő antropomorfizmusnak érez minden elmélkedést, amivel az ember igyekezett képére és hasonlatosságára formálni istenét. Ha van ennek az óriási valaminek létrehozója, akkor az egészen más, mint a zsidó pásztoréletből absztrahált személyiség. S ezzel megállt a tudomány, mármint a vallási tudomány, s kezdődik ismét a sóhajtozás, aminek, persze, csak akkora jelentőséget szabad tulajdonítani, amennyit ér egy ember lelke.

Meneküljek tehát a világűr magányából a vallási közösségbe, hogy megnyugtassam zaklatott bensőmet? A gyermekkor békés, nyugodt világa már nincs többé. Megtudhattam: a hermeneutika biztos út a hitetlenség felé. Nincsenek egyértelmű válaszok a dogmatikai kérdésekre. Pap barátom írásban közli, hogy majdnem elment arról a lelkigyakorlatról, ahol erőteljesen képviseltem Jézus istenségét. Ez több mint 20 éve történt. Egy fontos szerzetesrend tagja bevallja, hogy nem hisz a feltámadásban. Mások ismét más nézetekről számolnak be. Ekkor a valamikor agnosztikusnak címzett ember előtt hirtelen feltűnik első elemista önmaga, az egykori osztályterem, a harsány nevetés, amely azt jelenti, hogy kis naiv módjára csak ő hisz egy kedves karácsonyi mesében. Észre sem vette, hogy mások már kinőttek belőle. Hol van a tanító néni, aki jóságos mosollyal megsimogatja a fejét? Élete őszén senki sem számíthat erre. Megszólal a rejtőző Isten? Jól gondolja meg, aki válaszolni akar erre.

A kis agnosztikus nem szégyelli bizonytalanságát, s azt, hogy az utóbbi három évtizedben nem lehetett jobb belátásra bírni az Isten igazolásával kapcsolatos kérdésekben. Ennek ellenére maradt kétarcú, felismerhetően kétarcú, leplezetlenül kétarcú. Nem tartja Istent félelmetes úrnak, akit szolgálni kell, aki előtt folyton verni kell a mellét, akit alázatosan kérni kell, hogy kegyeskedjék irgalmazni teremtményének, akit ő maga gondolt el. A tudomány, a száraz racionalista tudomány is elegánsabb kommunikációra ösztönöz, mint amit a rabszolgatartó, majd feudális társadalmi formák protokollja ragasztott rá a minden társadalmi rendszer felett álló Alkotóra. Nem félek, mert tudom, hogy a fájdalom és szenvedés nem büntetés, hanem törvények velejárója. Van születés és van elmúlás, és ennek megvan a maga folyamata. Persze, félek, de nem Istentől, hanem a fájdalomtól, és ez mégis más. Nem akarom vallási mágiával befolyásolni Istent, hogy burkoltan tegyem őt emberi céljaim kivitelezőjévé. Valamikor kértem tőle ezt is, azt is, s úgy gondoltam, hogy a történtek igazolták őt. Ha nem jött be az eredmény, Isten mélyebb szándékára gyanakodtam. Hát ki lát bele Isten gondolataiba? – hirdeti a vallásosságnak álcázott bizonytalanság. Ma már itt is csak a sóhaj marad, nem hiszek a diszkriminatív kegyelemben. Megvannak az előfeltételek, s azokból következik az esemény. Ha a séma vé-

letleneket tartalmaz, akkor bizonyos valószínűséggel. Istenre ekkor sem kell haragudni. Nagyon jól meg van csinálva ez a világ. A tudományok mindennap ezt igazolják.

A tudományok abban is segítenek, hogy el tudjuk viselni nehéz helyzetünket. A Hold túlsó oldalára került űrhajóval megszakad a rádióösszeköttetés, de ugyanez a helyzet a Földre visszatérés bizonyos szakaszában is. A „blackout” idején nincs kommunikáció. Az utazónak tűrnie kell, hogy teljes közlési magányra van ítélve. Nem hiszem, hogy bármely szakember le akarná tagadni ezt a tényt. Az előzmények alapján joggal reménykedhetünk abban, hogy egyszer majd vége lesz az elszigeteltségnek és megszólalnak a néma rádiók, hiszen egyszerű ballisztikus pályáról van szó. Valahonnan elindultunk és valahova megérkezünk, nagyjából tudjuk is, hová, s közben adódik egy kis magány. Egyszóval: kiszámítható a folyamat. A lélek útja azonban más. A kezdeti feltételeket még jól ismerjük, de minden más hit és remény kérdése. A boldog órákon át tartó repülés adhat biztonságot, lelkesen beszélhetünk is utunk nagyszerűségéről, de egyszer belefutunk a ködbe, és nem tudjuk, csak reméljük, hogy kijutunk belőle. Valakik kijutottak, valakik nem jutottak ki. Azokkal nem foglalkozom, akik hivatalból állítják, hogy kijutottak. Ez az amatőr állapot előnye.

A magány nagyon rossz. Lehet hangosan ismételni az utazás előző részén hallottakat, konokul vagy elhalóan. Lehet hallucinálni, s lehet azt állítani, hogy hallunk valamit, amikor nem hallunk semmit. S be lehet vallani, hogy elvesztettünk minden kapcsolatot, de jobb híján tesszük dolgainkat, a legszükségesebbekre, a – véleményünk szerint – elhagyhatatlanokra szorítkozva. Beosztjuk az élelmiszert, tartjuk az addigi irányt és nem lázadunk egymás ellen. Nem rajtunk fog múlni, hogy feltűnik-e egyszer a Föld vagy az Ég. A lényeg az őszinteségen van, az együtt haladók becsületességében, s abban, hogy nem kiabálunk egymásra. Nem szabad. Az első keresztények még rövid időről beszéltek, nekünk két évezred sem hozott véglegességet, jóllehet az emberi szellem könyvtárakat töltött meg elmélkedéseivel és élettörténeteivel.

Vallási, közösségi divat a kételkedés? Ha divat, meglehetősen ó divat, Tamás és az emmausziak nyomán. Ha nem az, hanem az ember gondolati útjainak megismétlődő bejárása, mint az őrszem fáradhatatlan ellenőrző körútja, akkor nincs ok a szégyenkezésre. Ez a sorsunk. Minden időben becsületesen járni utunkat, vizsgálni élőt és élettelent, ellenőrizni eredményeinket. Valamivel mindig előbbre jutunk. Nem lehetne szerényen megnyugodni abban a meggyőződésben, hogy bizonyosságra sohasem jutunk el? Nem érhetnénk be azzal az egyszerű megállapítással, hogy jónak kell lennünk a mellettünk igyekvő másik bizonytalanhoz?

De hát Isten, az általunk ismert Isten, a nekünk bemutatott Isten nem éri be azzal, hogy merengünk a véges és végtelen viszonylatán, és visszafogottan nyilatkozunk az alapkérdésekről. Tettekre és sugárzó magatartásra, nyilvános hirdetésre, apostolságra szólít fel. Az istenhit következménye a

2. Küldetés

Tizenhét éves korom óta beszélek tudatosan Istenről. Abban az időben megszűnt az iskolai hitoktatás, s mi, nagyobbak, megpróbáltuk átadni ismereteinket az alacsonyabb osztályba járóknak. Nem készítettem soha felmérést, nem tudom, mi volt igyekezetem eredménye. Egy akkori barátom, házassága 25-ik évfordulóján, azt mondta, hogy „nélküled nem lennék itt”. Többen beszéltek még elismerőleg a munkámról, ugyanakkor mások elég ingerülten utasították el öntudatos hangvételemet. Miért tettem azt, amit tettem? Mai fülnek talán furcsán fog hangzani a válaszom: becsületből, kötelességből, az egyház iránti szeretetből. Látszólag formális indokolás, de hát várhatunk-e többet egy kamaszkorát élő középiskolástól? Első kisközösségi próbálkozásainknak persze volt emberi arca, hiszen iskolatársaimról, kórustagokról, lányismerősökről, napi templombajárókról volt szó, de hol voltak még az első igazi félelmek, csalódások, sikertelenségek, elválások, meg nem értések, kiüresedések, elfáradások, leállások. Nem kell sokat várnunk egy kezdőtől, csupán a hűséget, a többit úgyis meghozza az idő.

A beszélő legyen mindig hűséges a benne élő Istenhez. Arról beszéljen, amit magáénak érez, ami a legjobb tudása. Ekkor hiteles, megbízható a maga helyén akkor is, ha közlésével szemben fenntartások emelhetők. Istenről beszélni másoknak nagyon felelősségteljes dolog, mivel tapasztaláson túli világról közlünk információkat, amikre vagy rezonál a másik, vagy nem. Ha elfogadja, akkor következmények hárulnak életére, s a következményekért az informátor is felelős. Lelkiismeretünk csak akkor lehet nyugodt, ha párbeszédünk független, szabad emberek párbeszéde volt, mi egyenértékűen tükröztük meggyőződésünket, nem ravaszkodtunk, nem hallgattunk el bizonytalan dolgokat, nem akartuk lehengerelni a másikat. Álságos sikerek nem lehetnek értékesek, s az utólagos kár jóval nagyobb. Az igazság, a szellemi becsületesség előbbre való, mint a tömegtoborzás.

Az utóbbi két évtized kettős törekvés jegyében telt el. Egyrészt nagy fává akartuk növelni a mustármagot, másrészt fokozatosan haladtunk előre a lelkiismereten alapuló szellemi szabadság útján. Az első törekvés sok új embert vonzott közénk, olyanokat is, akik bár szépnek találták gondolatainkat, azonban a gyakorlatban itt vagy ott nem azonosultak vele. Nem is vártuk el tőlük, hiszen inkább akartunk egyházat építeni, mint szerzetesrendet. Sok színből álló palettát emlegettünk, nem egyszínű képet. Ugyanakkor magunk is igyekeztünk megszabadulni indokolatlan, bizonyíthatatlan vagy egyenesen ésszerűtlen, ellentmondásos nézeteinktől. A folyamat egyszerre volt hasznos és elbátortalanító. Szigorúan mondva: nagyon veszedelmes. Itt állunk egy alaposan lebontott ház előtt sok új érdeklődővel, akik buzgón adnak jótanácsokat az építkezéshez a vallási rajongás állítólagos „megtapasztalásaitól” kezdve a tekintélyi alapon álló, jó katolikus hiten át a természetgyógyászat vagy ökológia határáig. Miután az ember összeadja mindazt a hitetlenséget, amit az egyházak hivatásos alkalmazottaitól hall, szép csendesen leül és elhallgat. Kicsit szomorú, mert elvesztette élete sok, biztosnak látszó és megtartó elemét, s még nem tudja, hogy megtartja-e a megmaradt állványzat. Örül, mert nem kell színházat játszania. Nem kell holnap a szószékre lépni, s kerülgetni az igazában megkerülhetetlent. Esetleg másról beszélni, s nyugtatni vagy nem bolygatni a lelkiismeretet. „A protestáns lelkészek nem Jézusról beszélnek” – írja Günther Grass –, „hanem Jézus értelmezéséről – vagy olyan fogalmak izgatják őket, mint a boldogság, vagy a tegezés és magázás problémája. A katolikus papok azt kérdezgetik egymástól, hogy hány hívő látogatta vasárnap a templomot, s

hogyan aránylik ez az elmúlt évi statisztikákhoz". Mivel a mi országunkban és ezen belül a mi tekintélyelvű egyházunkban minden hatás csak évtizedek múlva érvényesül, ezért ott állunk a század eleji protestáns nézetek közepében – függetlenül attól, hogy esetleg éppen katolikus papok vallják őket, s nincs – egyelőre vagy véglegesen – ellenérv egy új szintézis megteremtésére. „Volt, ki úgy vélte, harang szól, másik tudta: ily bolondtól pénzt eztán sem lát a család" – csendül meg bennem József Attila sora.

Ami azt illeti, jól összehúzva magamat, kibírom ezt a földindulást. Igénytelenül próbáltam élni, barátságban próbáltam élni, igyekeztem megbirkózni önzésemmel vagy agresszivitásommal. Ha nem sikerült, szégyelltem magam. Ez is valami. Valamit azonban – félek, véglegesen – elvesztettem. Nem tudok többé teljes önbizalommal, szenvedélyesen, harcosan, ellenvéleményeket döntögetve érvelni bizonyos tételek vagy magatartásformák mellett. Elvesztettem azt az apostoli lendületemet, amelyet éreztem életem első kétharmadában. Ma, ha másként vélekedővel beszélek, nem tudom „helyretenni", valamire kötelezni őt. Ma már nem tudok keményen bevasalni – ha kell fájdalom és könnyek árán – sok mindent, sem magamon, sem családomon, sem barátaimon azon az alapon, hogy Isten valóságos Fia leszállott a mennyből, megtestesült egy szeplőtelen szűztől, s tanítását ránk hagyva visszament Atyja mellé az égbe, hogy nemsokára eljöjjön ítélni, s örökké tartó büntetéssel sújtsa azokat, akik nem hittek egyháza tanításában. Vége az öntudatos korszakomnak. Beszélgetőtársnak jó vagyok, tanítónak már nem.

Pokoli fájdalom ambiciózus ember számára, de – mondom – ki kell bírni. Talán túl egyszerűen értelmeztem a küldetést. Azt gondoltam, hogy a küldetés vezető szerepet, jól látható és tényleges formákban megjelenő állandó vezető szerepet juttat azoknak, akik vállalják a beszédet Isten dolgairól. Biztos megállást, „rendíthetetlen" meggyőződést, amint az illik egy eszme élharcosaihoz. A hagiográfia hamis eszményteremtése aggasztóan elfedi a küldetéses *ember* valódi arculatát. Az ügyek a valóságban soha nem egyértelműek. A Keresztelő elvtársi hite meginog küldetése hiábavalósága láttán. Ma közösségünk küldetés-hite rendülhet meg céltalannak látszó erőfeszítéseink miatt. Talán üzennünk kellene valakivel: Te vagy az igazi, vagy mást várjunk? Tényleg így jön el Isten Országa, tényleg így kell közösséget csinálni, tényleg a szelídeké lesz a Föld, tényleg ...?

A véges emberi tudatban a küldetés összefügg azzal, hogy *valahová* küldenek, valahová eljutok, valamivé válok, megvalósulok. Ha jól látom, minden tudomány és minden társadalom csupán ment valamerre, lépéseket tett, eredményekre jutott, amelyek újabb kapukat nyitottak fel. Ez a jó eset, mert az nagy szerencsétlenség, ha a küldetés délben hoz árnyékot életünkre, s valakinek azt kell kiáltania: „Elvtársak, ne lőjetek!" Az elvi újrakezdések gördülő hullámait, e hullámok elsimulását vagy porzó szétomlását figyelve arra kell gondolnom, hogy csak a hullámzás örök, a mögötte levő erő örök, mely újabb és újabb indulásra serkenti a habokat. Senki sem első és senki sem utolsó, de egy pillanatban ő az, aki engedelmeskedik a rejtett erőknek. Önfeláldozóan s nem ragaszkodva görcsösen saját küldetési kiváltságához. Élni és elmúlni kaptunk hivatást, s amíg élünk, elmondani, hogy mi éltet minket. Az, hogy e mondástól megújul életünk, ismét megelevenedünk: lehet jóhír tárgya. Ami emberien biztos, csupán annyi: tépelődésre, gondolkodásra, kritikus vizsgálódásra küldettünk. Beszámolóink erről az állapotról szólhatnak, akár nyilvánosan, akár párbeszédben. Be kell illesztenünk a katolikus gondolkodás történetébe is a fájdalom és a magány zsoltárait: Istenem, miért hagytál el engem. Le kell írni lázadó panaszunkat, miként megszületett Jób története, s szent műfajnak kell tekinteni ezt a perlekedést. Nem kell nagyon gyorsan a gyóntatószék felé sietnünk, mintha Jézus után nem lenne többé ok a kétségbeesett keresésre és dörömbölésre. Azért, mert van egyház, pápa és lilaszín stóla, még nem bűn, hanem tanulságokkal teli vallási történet egy lélek élete. Megszületett Jézus, de nem vette el a világ bűneit, legalábbis nem *úgy*. A gonoszság él és virul a világban, mindennap újraszületik. Eljött Jézus, de nem törölte el a kételkedés és elhagyatottság gyökereit. Ezek ugyanúgy hatnak az emberre, mint azelőtt. Erről beszélni ugyanúgy vallási tapasztalás, mint azt az örömöt kifejezni, amit a boldogság állapotában érez az ember. A küldetés egyaránt vonatkozhat a fény vagy az árnyék bemutatására. A jó irodalmi alkotások a keserű szerelemből születtek. A bordeauxi vidék vallásos parasztjainak vallástalanságáról szóló elbeszélés többet tár fel az emberről, erkölcsről, kegyelemről, mint pozitív szövegek tucatjai. Bár nagyon becsülöm a derék Paneloux atyát, a végén mégis csak Rieux doktorba karolnék bele, hogy igyunk egy pohár vörösbort az embert megpróbáló események után. Valami módon a vallási képzetek is felelősek azért, hogy számon kell kérni Istenen a bűntelen kisgyermekek halálát. Miért veri bele belénk a vallás az állandó bűntudatot, hogy aztán végül is Isten becsületéért kelljen harcolni? Rászorul erre?

Egyszóval kiállok a lélek magányából eredő beszámolók mellett, és küldetésem részének tekintem az effajta beszédet. Mert ha nincs Isten, akkor igen helyesen írom le azokat a lelki gyötrelmeket, amiket ki kell állni egy emberi torzképzet intézményes ránk erőszakolása miatt. Ekkor pontos diagnózis készítője vagyok arról, hogy miként nyomorodik meg az ember önmaga fantasztikus álmai miatt, s arra ösztönzök, hogy beszéljük meg életünk egymással szolidáris alakítását néhány, közmeggyőződéssel elfogadható elv alapján. Ha viszont van Isten, akkor minden fájdalom és magány leírása tanulságos és egyben érdemszerző. Tanulságos, mert megerősítheti sorstársaimat, vagy leendő sorstársaimat – akiknek egyelőre gőzük sincs arról, hogy ide juthatnak – abban, hogy lehet s miként lehet tisztességesen megállni egy olyan partiban, amely látszólag vesztésre áll. Érdemszerző, mert igen dicséretes dolog elviselni a viszontagságot, küzdeni a remény utolsó darabjáig.

Az aktivista nem szereti a problémázó embereket. Én sem szerettem. Ma kényszerítve vagyok a töprengésre. Söpörjem le a könyvespolcról a világirodalom halhatatlan alkotásait, amelyek az emberi elhagyatottságról szólnak? A nem pozitív történeteket? Félő, hogy nagyon keveset, vagy egyenesen semmit sem fogok tudni az emberről, s félő, hogy segíteni sem tudok másoknak. Nem seprek le semmit, küldetésem, emberi – s ha van, akkor isteni – küldetésem elhagyhatatlan részének tekintem, ugyanolyan értékű részének tekintem, hogy beszámolókat írjak a sötét évekről is. Ez a *teljes* vallási irodalom, ez az ember *teljes* arca, ez a mai küldetésem.

A Bokor Bázisközösség évenkénti legnagyobb összejövetele a Pünkösd táján megtartott Bokor-ünnep, az idei, jubileumi évben azonban még nagyobb rendezvényünk is volt, a Bokor Jubileumi Nagytábor. Az alábbi írások ezt a két eseményt idézik föl a Bokor-ünnep szentmiséjének homiliájával s annak „szemléltető ábráival”, illetve egy tábori élménybeszámolóval.

BOKOR-ÜNNEP 2000

Egy családi misén szólni kell a felnőttek nyelvén és a gyermekek nyelvén is. Megpróbálok elsőször én a felnőttek nyelvén valamit mondani, majd a gyerekek adnak elő néhány jelenetet a gyermekek nyelvén. A mondanivaló egy és ugyanaz: Szolgálni kell a családban! Pontosabban: Köztehervisclés szükséges a családban!

MUNKÁRA NEVELÉS

A rendelkezésemre álló pedagógiai könyveket átkutattam és egyikben sem találtam ezt a fejezetcímet. Pedig a gyermek munkavégzése nem merülhet ki a tanulásban. A munkának, a fizikai munkának is döntő szerepe van a gyermek személyiség-fejlődésében. Úgy gondolom, hogy a Bokorban szükséges erről szót ejteni...

1. Dolgozni pedig kell!

„Navigare necesse est”. Hajózni kell, hogy az ember megismerje a jótékony félelmet, ami segíti elhelyezkedni a kozmoszban. Dolgozni is kell, hogy az emberi létfenntartó közös tevékenységből kivéve a részünk, megtaláljuk a helyünket a társadalomban, igazi közösségi lénnyé váljunk.

Egyes pedagógusok azt a nézetet vallják, hogy a „kell”-t ki kell irtani a pedagógiából. Köreinkben sem jól hangzik az elvárás, követelmény, követelés szó. Természetesen ha valaki ezt a szót csupán az értelmetlen kényszerre és erőszakos követelődzésre érti, akkor igaza van. Ha azonban olyan nevelést képzel a szülő, amelyben semmit sem „kell” csinálni, akkor nagyon téves utakon jár. Ahol nevelés van, ott követelmények is vannak. A követelés lényegében nem más, mint segítségnyújtás a gyermeknek abban, hogy alapvető vágya kielégülhessen, hogy a követelményeknek megfelelve sikerélményhez jusson.

2. Miből áll a gyermek?

A.S. Neill, aki a híres summerhilli iskola atyja, akit még ma is sokan a nevelés prófétájának tartanak, így válaszol a kérdésre: „Önzés, szeretetéhség és töméntelen energia: ebből áll a gyermek. Tudomásul kell vennünk, hogy a gyerek maximálisan egoista”. Ezért csak hadd tombolja ki magát, elégítse ki önzését – vonják le a következtetést Neill követői –, majd ha szüksége lesz közösségre, akkor megváltoztatja magatartását. Bizony ez nem fog menni. A begyakorlás nem ebbe az irányba mutat. Egyébként nem igaz az első állítás sem, hogy a gyermek maximálisan önző. A gyermek kezdettől fogva társas lény, belső szükséglete, hogy kifejlődjék benne a közösségi magatartás. A társadalom, benne a család sem osztható ezért két részre, hogy vannak benne, akik úgy élnek ott , ahogy „jólesik”, és vannak benne, akik normák, értékek szerint élnek.

3. Normaállítás kell!

Nem elég a Bokor-eszményeket elméletileg fújni, hanem a gyakorlatban is konkretizálni kell azokat. A szolgálat a mi normánk. Nem az uralkodás, de nem is a kiszolgálás. A szolgálat a családon belül ezért abban áll, hogy magatartásunkban sohasem lehetünk zsarnokok és nem lehetünk rabszolgák. Mi egymás javát kell, hogy szolgáljuk. A kicsiknél a rendcsinálás, nagyoknál a köztehervisclés módjait kell pontosan meghatározni.

A normakövetést nem „hideg – zárt – erős” neveléssel, hanem „nyílt – meleg – határozott” neveléssel lehet eredményesen elérni. Követelni kell az első pillanattól fogva, de valahogy „az ajtónyílásba tett láb” technikájával (lásd az ügynököket). Ha a gyermek egy kis kérést teljesít, könnyebben rááll a nagyobb, nehezebb kérések teljesítésére, mert megváltozik a felfogása saját viselkedésével és önértékelésével kapcsolatban. Együttműködőbb, segítőkészebb lesz. A szülőnek mindezt meleg együttérzéssel kell nyugtáznia. Mindig megértőnek és elfogadónak kell lennünk, de engedékenynek és elnézőnek soha. Az utóbbi magatartással a gyereket elnéző és behódoló jelleművé neveljük.

4. Rendszükséglet

„...gyönyörű képességünk, a rend...” (József Attila) egyben elemi szükségletünk is. A szabadság és függetlenség iránti szükségletet éppen a rend teszi lehetővé. Közösség csak megfelelő rendben képes működni. A gyermeknek alapvető szükséglete, hogy környezete egyértelműen szabályozott legyen. Ezért igaz, hogy a szabadság nélküli rend elviselhetetlen, a rend nélküli szabadság viszont maga a káosz. Olyan rendet kell kialakítani a családban, mely nem gátja a szabadságnak, hanem elősegíti a tájékozódást, a hatékonyságot.

A kisgyermek munkája a rendcsinálás. Ha ezt nem tanulja meg, a későbbi köztehervisclésből sem veszi ki részét. A kisgyermeknek pontosan tudnia kell a játékait rendbe rakni, ruháját összehajtani stb.

5. Köztehervisclés

A nagy gyermeknek, túl a rendcsináláson, egyéb feladata is van. Meg kell értenie, hogy a család terhét csak arányosan megosztva lehet cipelni. Az nem lehet, hogy egyesek halálra dolgozzák magukat, mások pedig csak süttetik a hasukat, játszanak, zenélnek, szórakoznak. A tanulás mellett dolgozni is kell. Hisz is az állapotszerű munka mellett a szülőnek mindig külön feladatokat is el kell végeznie. Az a szülő, aki nem fogja be komoly munkákra a gyermekét korának megfelelően, az link, jellemgyenge, here embereket nevel.

A konkrét feladatokat pontosan meg kell határozni. Más a munkája egy vidéken élő családnak, és más egy városinak. De a háztartási munkákból, a lakásbeli tennivalókból, a vásárlási, ill. főzési munkákból mindenkinek ki kell vennie a részét. Nem felmentő ok, hogy az anya úgyis otthon van. Nem engedheti meg senki magának azt a luxust, hogy pl. leánygyerekei közel a házasságkötéshez sem tudnak még főzni. Vagy a fiúgyermekek nem tudják a ház körüli apró szerelési, javítási munkákat elvégezni. Felnövekedve aztán a középiskolás kortól hasznos a nyári szünet egy részét is munkával tölteni, esetleg a pályaválasztásnak megfelelő munkahelyen

Külön téma lehetne, hogy ennek a munkavégzésnek milyen személyiségformáló szerepe is van, túl a rendszükségleten és a köztehervisclésen. A gyakorlati életből vett példákkal erre is kiterjedhet majd a kiscsoportos megbeszélés.

Most azonban ideje átadnom a szót a gyermekeknek ill. fiataloknak. Az elméleti fejtegetés után következzenek a szemléltető ábrák. Gyerekeink és fiataljaink tükröt tartanak elénk. Négy család reggelije és vacsorája jelenik meg játékukban. Mindenki kikeresheti a maga képét. A sarkított képeket szelídebb változatban is végiggondolhatjuk. Következzék hát a játék, amelynek címe:

A KONYHA

I. család

Reggeli

ANYA: *(pirítóst süt)*
KISBABA: *(sír)*
TELEFON: *(szól)*
ANYA: *(felveszi a telefont)* Halló... *(kiszól a férjnek)* Drágám, téged hívnak...
APA: *(bejön, átveszi a kagylót)* Igen... Én vagyok...Megyek rögtön, de még nincs kész a reggeli, tudod, a nejem most égeti szénné a pirítóst...Viszlát... *(leteszi a kagylót)*
ANYA: *(közben felveszi a pólyást, vele együtt a pirítóshoz megy)*
APA: *(kiveszi a sütőből az égett kenyeret)* Édesem, mikor tanulsz meg már végre pirítóst sütni? *(kimegy)*
ANYA: *(új szeletet tesz a sütőbe, szemét törli)*
KISFIÚ: *(felkap egy süteményt az asztalról)* Anya, megehetem ezt a sütit?
KISLÁNY: *(kikapja a kezéből)* Nem. Ez az én sütim!
KISFIÚ: *(kiabál)* Az enyém...
KISFIÚ, KISLÁNY: *(összekapnak, a süti szétrepül)*
ANYA: *(leteszi a kicsit, söprűt, lapátot vesz fel)* Hagyjátok abba. *(söpör)*
NAGYFIÚ: *(bejön) Anya,* kérek egy ezrest, délután moziba megyünk...
ANYA: *(a pirítóst az asztalra teszi)* Nincs.
NAGYFIÚ: *(kiabál)* Mi az hogy nincs?! Kérek.
NAGYLÁNY: *(bejön, a levegőbe szaglászik)* Pfuj, mindig ez az égett pirítós! *(Nagyfiúhoz)* Jó leszek ebben a cuccban? *(illeg)*
NAGYFIÚ: Mihez képest?
APA: *(bejön, diplomatatáskával)* Még mindig nem reggeliztek? Elkéstek az iskolából!
ANYA: *(ijedten nézi)* És te, te nem reggelizel velünk?
APA: *(a pirítósra néz)* Ezt nem. Majd benn eszem valamit. *(búcsú nélkül el)*

Vacsora

APA: *(újságot olvas)* Mi lesz azzal a vacsorával?
ANYA: *(védekezőn)* Beteg a kicsi. Orvoshoz vittem. De mindjárt terítek. *(kedveskedve)* A kedvenc ételedet főztem.
APA: *(kinéz az újság mögül)* Mi az?
ANYA: *(mutatja)* Vadas. Vadas marha, gombóccal.
KISFIÚ: *(bejön)* Éhes vagyok.
KISLÁNY: *(bejön)* Én is.
ANYA: Rögtön! Már terítek. *(terít)*
KISFIÚ, KISLÁNY: *(leülnek az asztalhoz, kórusban)* Éhesek vagyunk! Enni akarunk! Éhesek vagyunk! Enni akarunk! *(villával verik az asztalt)*
ANYA: *(kiszól)* Irénke, segíthetnél teríteni.
NAGYLÁNY: *(kintről)* Tanuloook!
APA: Irénke tanul. Hagyd Irént tanulni. Neki a tanulás a munkája.
ANYA: Igaz, igaz. De hol van Rudolf?
KISFIÚ: Moziban.
KISLÁNY: Ezt se tudod, anya?!
ANYA: *(leteszi a tálat)* Tessék...
KISLÁNY: Pfúj, vadas. Én nem kérek!
KISFIÚ: Vadas? Mást nem tudsz főzni, anya?
NAGYLÁNY: *(belibeg)* Én fogyókúrázom. *(a hűtőből jegeskávét vesz elő)*
APA: Mi az? *(asztalhoz ül)*
NAGYLÁNY: Jegeskávé, tejszínhabbal.
APA: Jó kis fogyókúra!
NAGYLÁNY: Igen. Kérsz, apa?
KISLÁNY: *(rázendít)* Éhesek vagyunk!
KISFIÚ: *(folytatja)* Enni akarunk!
ANYA: *(tehetetlenül áll)* Agoston, szólj rájuk!
APA: *(vállat von)* En? Te neveled őket! Adj nekik, amit akarnak. Mondjuk túrórudit.
KISFIÚ, KISLÁNY: Vao... Ru-di... ru-di... ru-di...
ANYA: *(sírva hozza a rudikat)*
NAGYFIÚ: *(belép)* Rudi vagyok... *(a levegőbe szagol)* Én vadast eszem. Kösz, anya!

II. család

Reggeli

TELEFON: *(szól)*
KISBABA: *(sír)*
APA: *(felveszi a telefont)* Drágám, téged keresnek...
ANYA: *(kintről jön, pongyolában)* Jövök... *(pirítósra néz)* Rezső, ég a pirítós! *(telefonál)* Halló... Szia, Karolin... Jövök, jövök, csak a Rezső még nem készítette el a reggelit... Igen, most süti szénné a pirítóst...Nem, ő is dolgozik...Jó... Jó... Jövök... Szióka, Karolin... *(leteszi a kagylót)*
APA: *(közben felveszi a kicsit, kiveszi a pirítóst)* Rita, gyere a kicsihez.
NAGYLÁNY: Tanuloook!
ANYA: *(középen áll, mint egy hadvezér)* Rita, most már ne tanulj. Csomagolj, mert elkésel.
KISFIÚ, KISLÁNY: *(berontanak, kergetik egymást)*
KISLÁNY: Add ide a kifestőm.
KISFIÚ: Tessék. *(nyújtja, de fut)*
KISLÁNY: Add, ide. Anyu, Feri nem adja ide a kifestőt.
KISFIÚ: Itt van.
KISLÁNY: *(elkapja, szétszakad)* Eltépte! *(bőg)*
ANYA: Rezső, nem hallod, hogy a kicsik mit csinálnak?
APA: De hallom drágám, de a pici, a pirítós...
ANYA: *(kiveszi a kezéből a kenyeret)* Add csak azt a kenyeret, majd én megmutatom, hogy kell pirítóst sütni.
NAGYFIÚ: *(bejön, vállán a táska, kezében a slusszkulcs)* Papa, a kocsival ma én megyek a suliba. Neked van bérleted...
APA: *(tehetetlenül)* Péter, várj. Nekem van bérletem, de neked nincs jogosítványod!
NAGYFIÚ: Sebaj... Csao...*(el)*

Vacsora

ANYA: *(idegesen)* Mi az, hogy nincs kész a vacsora! Hol van apátok?
KISLÁNY: Még nem jött.
KISFIÚ: Biztosan zűrök vannak a munkahelyén.
NAGYLÁNY: *(kijön, kezében divatlap)* Anya, esetleg te nem csinálnál vacsorát?
ANYA: Nézd a szemtelent! És te, miért nem?
NAGYLÁNY: Nem tudok főzni, tudod jól.
ANYA: Szép... Nemsokára férjhez mégy, és még egy rántottát sem tudsz sütni.
KISLÁNY: *(beleszól)* Mert apa nem tanította meg főzni.
ANYA: Úgy van. Apátok csak dolgozik...
KISFIÚ: *(közbeszól)* Meg főz...
NAGYLÁNY: De hát kinek a dolga a főzés?
APA: *(futva jön)* Bocsánat. Kicsit benn kellett maradnom a munkahelyemen, de mindjárt kész a vacsora. Rántotta... sonkával, hagymával... jó lesz, drágám?
ANYA: Jó lesz, ha nem hagyod kizsákmányolni magad, Rezső, azon a munkahelyen. Valami más munkát kell keresni neked.
APA: *(ijedten)* Nem, nem. Édesem, ma nem könnyű munkát találni. Jó nekem ez. Majd máskor igyekszem. *(hűtőből tojást szed elő)*
CSENGŐ.
ANYA: *(férjére néz)* Rezső, csengetnek. Ki az ilyen későn?
RENDŐR: *(kintről)* Rendőrség!
ANYA: *(ijedten)* Szent Isten! Csak nem a Péter...
RENDŐR: *(bejön, az apához lép)* Uram, tudta ön, hogy a fia elvitte az autóját, és nincs jogosítványa?!
APA: Igen.
ANYA: *(közbelép)* Rezső, nem tudtál semmit... Mi van a fiammal?
NAGYFIÚ: *(belép, tépett ruhában)* Rossz volt a fék, apa...

III. család

Reggeli

NAGYLÁNY: *(tükör előtt szépítkezik)*
KISLÁNY: *(asztalnál ül)*
KISFIÚ: *(kalapál a sarokban)*
KISBABA: *(felsír)*
TELEFON: *(szól)*
PIRÍTÓS: *(ég)*
KISLÁNY: *(kikiált)* Anya, sír a Pocok.
KISFIÚ: Apa, szól a telefon.
NAGYLÁNY: Anya, ég a pirítós.
ANYA: *(berohan, felveszi a kicsit, a pirítóshoz megy)*
APA: *(berohan, felveszi a telefont)* Halló, itt a Példás család... Nem Prédás, Példás... Jani? Jani még alszik... Keltsem fel?... Nem, nem...Akkor nagyon mérges... Kicsit később hívja... Jó, jó... Bocs, mit mondott?... De kérem... Letette... *(feleségéhez)* A szavaiból ítélve Jani új barátnője lehet... *(magában)* Még hogy Prédás... *(a pirítóst kiveszi felesége kezéből)* Add ide, drágám.
ANYA: *(átadja, a kicsit csitítja)* Csicsi...Ne sírj, ne sírj, angyalkám...
NAGYLÁNY: *(gúnyosan)* Angyalkám... Pfúj, micsoda stílus...
APA: *(helyesel)* Igen drágám, igaza van Krisztinának. Ne kényeztesd a kicsit.
KISFIÚ: *(kalapál)*
KISLÁNY: *(fiúhoz megy)* Bigyó, hagyd már abba a kalapálást. Mindjárt fejbe vàglak a kalapáccsal *(el akarja venni, dulakodnak)*
KISFIÚ: Majd én verlek fejbe vele, te...
NAGYLÁNY: Mazsa, Bigyó! Maradjatok már...
NAGYFIÚ: *(álmosan bejön)* Mi ez a lárma?! Papa, miért nem csinálsz rendet?
APA: *(bocsánatkérőn)* Igazad van. *(a kicsikhez)* Miért lármáztok, felvertétek Janit. Pedig olyan későn feküdt le.
NAGYLÁNY: Későn?! Naná! Hajnalban. Biztosan új csaja van.
APA: Igaz is. Valaki telefonált. Nem mutatkozott be. Téged hívott. Gondoltam, nem ébresztelek fel.
NAGYFIÚ: Még hogy gondoltad. Még hogy nem ébresztesz fel. Papa, te micsoda... *(apja felé közelít)*
ANYA: *(eléje ugrik)* Jaj, ki ne mondd, Janikám... Apukád csak jót akart neked...
NAGYFIÚ: *(leül)* Még hogy jót?! *(dohog)*
KISFIÚ: Mi lesz már a reggelivel? Éhes vagyok.
KISLÁNY: Én is... De pirítóst nem kérek.
KISFIÚ: Én sem.
NAGYLÁNY: Én sem.
NAGYFIÚ: Én sem.
APA – ANYA: *(ijedten egymásra néznek)*
APA: *(a hűtő felé megy)* Akkor talán vajat...vajas kenyeret...
ANYA: Vagy tejeskávét...
APA: Egy kis párizsit...
ANYA: Egy kis májkrémet...
MIND: *(nemet intenek)*
APA – ANYA: *(kétségbeesve néznek)* Akkor mit?
KISLÁNY: Pénzt kérünk!

Vacsora

ANYA: *(zoknit stoppol)*
APA: *(nevelési könyvet olvas, közben elalszik, felhorkant)*
ANYA: Édesem, menj és feküdj le, majd én várom őket.
APA: *(tiltakozik)* Nem, dehogy... csak egy kicsit elálmosodtam.
ANYA: Nem csoda. Kihasználnak a munkahelyeden és a közösségben is annyit vállalsz.
APA: *(becsukja a könyvet)* Nem sok...nem sok... Csak a gyerekek itthon volnának már... A kicsik hol vannak?
ANYA: Filmet néznek a szomszédban.
APA: Horrort?
ANYA: Nem, krimit.
APA: *(fejét ingatja)* Drágám, nem gondolod, hogy valamit nem jól csinálunk? Kicsit szigorúbb is lehetnék...
ANYA: Nem, nem... Az erőszak sebet ütne a lelkükön... Mi csak szelíd eszközökkel élhetünk, édesem.
KISFIÚ – KISLÁNY: *(berontanak)*
APA: *(feláll)* Végre.
KISFIÚ: *(kiabál)* Apa, tök jó volt film. Az egyik krapek így kapta el a nőci nyakát *(elkapja a kislányét, és szorongatni kezdi)* és így fojtogatta...
KISLÁNY: *(visít)* Bigyó, engedj el... megőrültél....
KISFIÚ: *(nevet)* A nőci meg visított, mint ez a menyét....
KISLÁNY: Apaaa....
ANYA: *(rémülten)* Istenem, Bigyó, hagyd abba... Édesem, ne engedd...
APA: *(a kicsikhez megy)* Hagyjátok abba...
NAGYLÁNY ÉS FIÚJA: *(belépnek, a fiú fején színes pank sörény)*
NAGYLÁNY: *(nevetve)* Látod, Nagymedve, a családom öli egymást. Jó kis krimi!
KISFIÚ – KISLÁNY: *(abbahagyják, a fiút bámulják)*
KISLÁNY: *(elégedetten)* Krisztina, de jó fej ez a csávó!
KISFIÚ: *(nagylányhoz)* Ez a pank az új fiúd, Krisztina?!
NAGYLÁNY: *(figyelmen kívül hagyja a kicsik megjegyzését, anyjához megy)* Mama, anyucika, csak egy percre ugrottunk be, csak egy kis pénz kellene... Tudod, a Fekete lyukba megyünk...
ANYA: Még el akartok menni?
APA: A Fekete lyukba? Ott drogoznak, kislányom...

FIÚ: Ááá... csak egy kis extasi... Apuskám, kérsz egyet?... *(előhúzza)*
APA: Nem, nem... De azért mégsem kellene éjjel ...
NAGYLÁNY: Még nincs éjjel, csak 11 óra... Naa, anya, anyucikaaa...
ANYA: *(gyámoltalanul pénzt vesz elő)* Tessék, csak ennyi van... De ne sokáig maradj, Krisztikém, kislányom...
NAGYLÁNY: *(mérgesen, kikapja a pénzt)* Anya, ne krisztikézz légy szíves...Már megmondtam, hogy utálom a negédes stílust... Csao...
FIÚ: *(Apához lép, megveregeti a vállát)* Nincs harag, papa? Na, viszlát...
APA: Édesem, talán nem kellett volna...
ANYA: Nem. De nézd bennük a jót. A haját leszámítva milyen helyes ez a fiú... Még köszönt is neked.
KISLÁNY: *(asztalhoz ül)* És ma vacsora nem lesz?
KISFIÚ: Éhes vagyok.
ANYA: De, de, csak nem tudtam, mikor jöttök... Melegítsem meg a tökfőzeléket, kicsim?
NAGYFIÚ ÉS BARÁTNŐJE: *(érkeznek, barátnő kopasz)*
NAGYFIÚ: *(méltatlankodva)* Bigyó, Mazsi, ti még nem alusztok? Papa...
ANYA: *(közbelép)* Jani, Janikám, hagyd a papát... Mindjárt esznek valamit és fekszenek.
KISLÁNY: Tököt nem eszünk!
KISFIÚ: Majd mi keresünk *(kifelé indul)*
NAGYFIÚ: Várjatok! Még jó is, hogy ébren vagytok. Költözzetek ki a szobátokból, ott ma mi alszunk *(gondolkodik, a lányra mutat)* … vele.
KISLÁNY: *(gúnyosan)* Nem tudod a nevét?
KISFIÚ: *(a lányhoz megy)* Te szkinhed vagy?
NAGYFIÚ: Bigyó, fogd be!... Különben az, és akkor mi van?
LÁNY: *(középre áll, szónokol)* Bocs, de ti nem vagytok tisztában azzal, hogy mi mit képviselünk. Nekünk történelmi küldetésünk van ezen a szent magyar földön... Nem tűrhetjük, hogy idegenek legyenek köztünk, hogy a nem magyarok egyék el előlünk a kenyeret... A nem magyarok menjenek ki ebből az országból... Magyarország a magyaroké... *(Nagyfiúhoz fordul)* Kérdezd meg apádat, nincs neki baseball-ütője?
NAGYFIÚ: *(apjára ordít)* Papa, hallottad, baseball-ütő kell!
ANYA: *(Nagyfiú elé áll)* Kisfiam, nincs nekünk ilyen. Tudod, mi nem Amerikában élünk. Mint a kislány is mondta, mi magyarok vagyunk.
NAGYFIÚ: Elég!
APA: *(halkan)* Azt mondtad, elég?
NAGYFIÚ: *(fenyegetőn)* Azt mondtam. Elvégre ki a jani ebben a házban?!
ANYA: Janikám, kicsikém, te vagy a Jani. De hagyd apukádat....
APA: *(kihúzza magát)* Drágám, engedj! Most már elég volt. *(Jani felé lép)* A Jani te vagy, fiam, de az apád én vagyok. Tovább nem tűröm ezt a hangot és ezt az anarchiát. *(a kicsikhez)* Indulás az ágyba!
KISFIÚ – KISLÁNY: *(ijedten kimennek)*
APA: *(Lányhoz)* Kislány, az ajtó arra van!
LÁNY: *(méltatlankodva kifelé indul)*
NAGYFIÚ: *(megfogja a kezét)*
APA: *(Nagyfiúhoz)* Te pedig azonnal mész a szobádba!
NAGYFIÚ: *(Ellenkezik)* De, apa...
APA: *(keményen)* Semmi de apa! Indulás...
NAGYFIÚ: *(elengedi a lány kezét, indul)*
APA: *(feleségéhez)* Drágám, mi pedig megyünk a Fekete lyukba.

IV. család

Reggeli

APA, ANYA: *(együtt sütik a pirítóst)*
TELEFON: *(szól)*
KISGYEREK: *(sír)*
APA: *(felveszi a telefont)*
ANYA: *(felveszi a kicsit)*
APA: Halló... Igen, még itthon van... Tamás, téged hívnak...
NAGYFIÚ: *(jön)* Jövök... *(átveszi a kagylót)* Tamás vagyok. Szia, András... Jó, viszem a cikket... Anyáék készítik a reggelit... Jó... Tíz perc... A metrónál találkozunk... *(leteszi)*
APA: *(terít, hozza a pirítóst)* Megírtad a cikket?
NAGYFIÚ: Igen.
ANYA: *(leteszi a kicsit, kiált)* Reggeli, Anna, Gergő!
KISFIÚ, KISLÁNY: *(befutnak és asztalhoz ülnek)*
KISLÁNY: Énekeljünk.
KISFIÚ: *(kezdi)* Édes Jézus, légy vendégünk...
ANYA: Várjatok. Anikó hol van?
NAGYLÁNY: *(bejön)* Itt. Elkészítettem a tízórait. *(Tamásnak nyújtja)* Neked is.
NAGYFIÚ: Kösz.
KISFIÚ: *(újra kezdi)* Édes Jézus...
APA: Most röviden, mert Tamás siet. „Légy vendégünk, amen.”
MIND: Amen.

Vacsora

KISFIÚ: *(tésztát gyúr)*
KISLÁNY: *(tepsit lisztezi)*
SZOMSZÉD: *(becsönget, bejön)* Hát ti mit csináltok?
KISLÁNY: Kakaós csigát sütünk.
SZOMSZÉD: *(csodálkozva)* Ti??
KISFIÚ: Igen. Adunk Magdi néninek is. Megkóstolhatja.
KISLÁNY: Meg lehet enni. Igaz, néha kicsit megpirul az alja.
SZOMSZÉD: Hát ilyet! Ha kész lesz, kérek belőle. *(körülnéz)* Anyátok hol van?
KISLÁNY: Anya szülőin van. Kb. 7-ig tart.
KISFIÚ: Apa ma későn jön, mert csoportja van.
SZOMSZÉD: Mije?
KISFIÚ: Csoportja. Tetszik tudni, mi más családokkal is összejárunk. A felnőttek is, meg mi is.
SZOMSZÉD: Aha.
NAGYLÁNY: *(bejön)* Csókolom, Magdi néni. Tessék leülni. *(széket húz elő, gyerekekhez)* Hát ti hogy álltok? Gyújthatom a sütőt?
SZOMSZÉD: Anikó, tulajdonképpen hozzád jöttem. Megkérnélek, hogy ha holnap jössz haza az iskolából, lennél szíves ezt a négy receptet kiváltani. Nagyon fáj a lábam, és nehezen tudok érte menni.
NAGYLÁNY: Persze, hogy elhozom. Vásárolni nem kell?
SZOMSZÉD: *(leteszi a receptet, pénzt)* Nem, nem, anyátok tegnap hozott mindent. *(csodálkozva)* De hogy ezek a prücskök már süteményt sütnek!
NAGYFIÚ: *(megérkezik)* Sziasztok. Üdvözlöm, Magdi néni. Miért nem ül le?
SZOMSZÉD: Nem, nem. Már végeztem is. *(kifelé megáll)* Tamás, neked most mi lesz a dolgod?
NAGYFIÚ: Nekem csak annyi, hogy a pincéből felhordjam a fölösleges dolgokat. Tetszik tudni, lomtalanítás lesz.
SZOMSZÉD: *(csóválja a fejét)* Ez nem igaz! *(el)*

Kovács László

Hurrá... a Tábor!

A mi izgatottságunk a buszmegállóban kezdődött. Vajon felférünk-e a buszra, ha mindenki egy irányba igyekszik, Nőtincsre a Bokor Nagytáborba? És a buszon ülve, állva, kapaszkodva sok türelmes emberrel, viccelődő fiatallal utazhattunk együtt. Azután Nőtincsen pár lépésnyi séta után feltűnik a nagy esemény színhelye: iskolaudvar, tiszta, frissen kaszált sátorhelyek, a hangárszerű tornaterem, ahol aludni, imádkozni is lehet, és a folyosó végén az ideiglenes pultnál az érkezőket mosolyogva fogadó regisztrációs csapat. Kedvesebbek, udvariasabbak, mint a nemzetközi konferenciákon, családiasabbak, közvetlenebbek, mint az Ökumenikus Világtalálkozón. Vajon az ő izgatottságuk mikor kezdődött, és mikor váltott át a mosolygós nyugodtságba?

Vajon mikor kezdődött a táborszervezők kálváriája, meddig tartott a folytonos bizonytalanság: létszám, programok, pályázatok, előadók stb.? Mindez a színfalak mögé szorul ebben a pillanatban, és a sátorverés zajai töltik meg az udvart, ideiglenes otthonunkat. Mindenki jól felszerelt, előrelátó; métereken belül megoldódik, hogy kinek kell tartalékcövek, kalapács, tárolóhely, biztosítótű. Segítő testvérek táborverése.

A hegyekből áramló hűvös levegő jelzi, hogy közeledik a nyitóest, a matracok széksorokká fejlődnek, világítás, hordozható hangszóró, minden a helyén. Kétszer is hallom: „Mit segíthetek?”, „Kell valamit segíteni?”, és már nemcsak hallom, teszem, adom is tovább, kell még néhány szék, matrac, mikrofon, és jöhet az olimpiai láng. Jelen esetben a fehér alapon pirosan lángoló zöld Bokor-zászló.

Nem láthattunk ezer lángnyelőt-lángfúvót, senki sem akarta elhitetni, hogy gyerekek énekelnek harminc méter magasan a levegőben, gólyalábakon közlekedő óriások helyett Bisztrai Gyuri harminc „pulikutyája” következett. Hiába volt az álomszuszék óriás minden igyekezete, a szorgos pulikutyák beterelték az éppen soron következő előadásra, programra vagy elmélkedésre. Ilyen a mi olimpiánk. Gyuri véletlenségből még a zászlót is leszakította, mégsem kezdte el senkisem sydney. És megkezdődött a nagy bevonulás, a kicsik által katalizált bemutatkozási showműsor. „Ti hányan vagytok testvérek?” – „Ott is ülnek, ott is ül egy csoport, meg a legkisebb húgom anyu ölében. Két nagy testvérem most nincsen itt.” – Nem baj, majd jövőre eljönnek. Kérdés: „Ki az apukád?” Válasz: „Apa (Vágó Laci).” Pontosított kérdés: „Mi az apukád?” Válasz: „Sze...”. – „Azt mondod, hogy szerelő?” – „Nem, azt hogy szent.” „Ugye sokat beszélgettek arról otthon, hogy szentekké kell lennünk?” És mivel az ördög ügyvédje távolmaradt, az eljárás hivatalosnak minősül. Különben is szentté avatás kérdésében a gyerekek illetékesebbek (mert ha olyanok nem lesztek, mint ezek a gyerekek, bizony mondom néktek...)

Repülnek a percek, az órák, azután mindenki dideregve, csendben igyekszik a sátorához, egy lámpa ég, a holnapi napra gondolunk.

Reggel áldozatkész gitárosok akkordjaira ébredünk. Besétálunk az elmélkedés helyére a nagy aulába. Közben a legszigorúbb környezetvédő szemével keresgélek az udvaron, a folyosókon, de nincsen szemét. Csak elveszített tárgyakat viszek a portára, elhajított hulladéknak nyoma sincs. És végképp nincs csikk, nincs sörösüveg. És nincs „szószemét”. Ennyi fiatal trágárság nélkül. Hol vagyok? Igen, a Bokor Jubileumi Nagytáborban. Ahol mindenkiben benne ég két alapmondat: Ne csináljunk konfliktusokat! és Oldjuk meg a konfliktusokat! Így persze marad időnk segíteni, asztalokat cipelni, csevegni, viccelni, felkészülni az akadályversenyre.

Kétszer annyian vagyunk bent az iskolában, mint a tanévben a diáklétszám, de lehet győzni a sorállást az étkezőben. Az ellátás igazán kiadós. Sok anyukán még a harmadik napon is halk remegések futnak végig az üdülőhelyi kiszolgálástól: „Itt minket etetnek!” Az étkező végében karitász-ruharaktár: „Itt minket ruháznak!” Az eset folyománya, hogy B. György, aki az ebédlőben aludt és a fejénél tartotta karitászos kinézetű cipőjét, három napig egy váltócipőben szaladgált programról programra. Bilével váltottak cipőt félnaponként. És így teljesedék be az Írás, hogy ne légyen tinéktek két váltócipőtök... Na de *egy* sem, Uram?

A biztos program, a reggeli elmélkedés csendes, tartalmas, gitárdallamos. Utána seregnyi program, párhuzamos előadások szerelemről, ökológiáról, népművészetről, Bibliáról, gyerekeknek lovaglás, foci, úszás,

evezés, kirándulás, vájt fülűeknek BOKÓRUS, fiataloknak délutánonként akadályverseny.

Állítólag én voltam a legnehezebb akadály a békeversenyen, pedig nem is engem kellett „szóbelileg" két vállra fektetni. A Bokor erőszakmentességi múltjáról kellett adatokat sorolniuk a nagyon fiatal versenyzőknek. Szerencsére volt egy mentőkérdésem is: az erőszakmentesség jövője. Itt aztán szaporáztak az ötletek. De ez a válasz is pontot ért: „Én ezt nem tudhatom, mert még csak egy hete vagyok Bokor-tag, de nagyon figyelek, és nagyon tetszik nekem, ami itt van." Köszönjük Simonyi Gyuszáéknak a vetélkedőt. Nyert az áprilisi csapat – nyomtatott elmékedés-sorozatot az Elég világáról. Második díj: Asóka király igaz törvényei.

Szombat délelőtt: Bokortanács. Nyugodtak a körülmények, a gyerekek közben kézműves foglalkozáson vannak. A választások demokratikusak, nincsenek nemzetközi ellenőrök. Forradalmi újítás a kilenc tagú, megfiatalodott Bokor-képviselet. Semmi sztrájk, semmi Szerbia. Lázas készülődés az esti gálaműsorra.

A gálára már kicsinek bizonyult az 1188 lakosú Nőtincs Közösségi Háza. Négyszólamú kórus, A konyha c. jelenet 4/365. része, sziporkázó paródia, élő kapcsolás a Bokor Építő Közösség árvízi táborából, színjáték, fényjáték, bábjáték... Koccintás egy pohár borral, majd Melindáék esti elmélkedése a földre állított gyertyák sora előtt terpeszállásban bámuló gyerekekkel. Fényképek a Bokor-tábor életéből.

A krónikaírás törvényei szerint most már illenék mondanom valamit a tábor eszméiről is, nehogy valaki összetévesszen minket a gyermeknapi majálissal a Városligetben. A vasárnapi mise homiliájából kölcsönzöm Bulányi Gyurka bácsi nyelvtani elemzését: „A kétezer esztendő minden Jézust megtagadásának egyetlen végső oka – a többet birtokolni akarás volt. Ezt a jézusi megállapítást görögül pleonexiának mondják, s a 16. századból eredő magyar nyelven kapzsiságnak. A kapzsi – igéből képzett melléknév. Kap az ige, -zsi a képző, és kész a kapzsi. Mit is jelent az, hogy kapzsi? Csinálok egy melléknevet, abból megtudjátok. De azt az Isten Országának igéjéből csinálom. Van olyan? Hogy ne volna, ha egyszer megtanultuk, hogy nagyobb boldogság adni, mint kapni. Mondom: ad az ige, -zsi a képző, s már kész is az új szó: *adzsi* . Be is terjesztem a Nyelvtudományi Társaságnak: fogadja el mint az Isten Országát akarókra jellemző kifejezést. Akik nem a Mammonnak akarnak szolgálni, azok az adzsik. Mivel nem adzsik, hanem éppenséggel kapzsik voltak, nos, ezért gyilkolták egymást századokon keresztül és könyörtelenül az ún. keresztény nemzetek is. Mondjuk ki hangosan és határozottan: mi változatlanul Jézus népe akarunk lenni, mi változatlanul az Atyától akarunk tanulni, hogy Jézushoz mehessünk, és ehessük az Élet kenyerét. Mi nem kapzsik, mi adzsik akarunk lenni..."

– Apa, így is lehet képezni szavakat?

– Sőt csak így lehet, lányom, ha élni akarunk ezen a Földön.

Zárókép: A Bokor eddigi legnagyobb élő lánca kígyózik a gitárok dallamára, fényképezőgépek villannak. Az aranyérmek mézeskalácsból vannak. Majd hatalmas bábok menete mozog a sportpálya szélén: mennek pihenni a sátrak, ágyak, szivacsok, asztalok, hangszórók. Jövőre még jobbak leszünk. De ki fog akkor már emlékezni Sydneyre!

Lejegyezte: Dőry István

Beszámoló egy gyerektalálkozóról

A Bruderhof kommuna ez év augusztus 11–13-án rendezte meg a Children's Crusade 2000 elnevezésű gyerektalálkozót New Medow Run falujukban (USA, Pennsylvania). A rendezvényre 48 országból érkeztek különböző korú gyerekek. A közel 300 vendéggyereket hasonló létszámú Bruderhof-béli gyermek fogadta, akik az ottani kommunákban élnek. Mi is meghívást kaptunk, szívesen látnak minket Magyarországról, ha az utazást meg tudjuk oldani. Barátaink önzetlen segítségével meg tudtuk venni a jegyeket, és hárman képviselték az itthoniakat: Holdonner Katalin, György Júlia, György Márton.

Milyen céllal is gyűlt össze ennyi gyerek és kísérőik a Föld minden sarkából?

Marci: A Föld minden részén rengeteg a háborúskodás, gyűlölködés. Itt a különböző országokból való gyerekek találkoztak és összebarátkoztak. Megtapasztaltuk, hogy bármilyen nemzetiségű gyerekkel ugyanolyan jót lehet játszani, tudtunk nagyon vidáman együtt dolgozni. Ahhoz, hogy egyszer béke legyen a földön, elég lenne a gyerekeknek megváltozni.

Nekünk, résztvevőknek az a dolgunk, hogy hazatérve keressünk minél több társat, barátot, akik egyetértenek velünk, hogy nem szabad gyűlölködni, sőt még haragudni sem arra, akinek más a bőrszíne vagy a gondolkodása, nyelve, vallása. Ennek értelmében nem szabad soha beállnunk katonának sem.

Milyen programok, események voltak a három nap alatt?

Julcsi: Húsz különböző csoportba voltunk osztva, minden csoport valamilyen állatnevet választott. Mi mindhárman teknősök voltunk, de voltak például oroszlánok, hangyák, zsiráfok stb. A falunak van egy békeparkja, ahol a földön előforduló békétlenségeknek, háborúk, erőszakok egy-egy kis területen emlékhelyet kapnak. Itt kapott minden csoport egy-egy helyet, ahol beszélgettünk, együtt játszottunk, együtt dolgoztunk. A közös ebédek, vacsorák közben és utána sok koncertet, előadást hallgattunk, láttunk. Mi magunk is bemutattunk egy magyar népi táncot. Voltak meghívott vendégek, előadók, például Helen Prejean nővér, Tomy Sands és barátai, Johann Christoph Arnold, a néger békeharcos Mumia és még sokan mások Irakból, Izraelből.

Érdekes volt látni, hallani a sok különböző kultúra táncait, énekeit. A három nap fénypontja a szombati fesztivál volt. Sok tréfás játékban vettünk részt, megtanulhattuk más népek táncait. Én egy kubai és egy indián, Marci tibeti és egy másik indián tánccal ismerkedett.

Marci: Az utolsó napon pedig elmentünk egy börtönhöz is, ahol halálraítéltek voltak. Itt a halálbüntetés ellen tiltakoztunk, hiszen nem szabad embert ölni! Sajnos megjelent egy olyan csoport is, amelyik ellenünk tüntetett. Ezek hátat fordítottak nekünk, és hátukra, autóikra táblákat, plakátokat raktak. Noha békésen mentünk oda, a börtön közelében fegyveres őrök vonultak föl, nehogy közelebb merészkedjünk, sőt ennek érdekében kerítést is emeltek és megfenyegettek minket. Így sajnos kénytelenek voltunk a börtöntől elég messze maradni. Énekeltünk a halálraítéltekért, több beszéd is elhangzott, végül kb. 50 galambot, majd több mint 2000 lufit engedtünk a magasba.

A három nap nagyon gyorsan eltelt, és sajnos gyorsan búcsút kellett mondani a régi és új barátoktól. Üzenetünknek azonban tovább kell szállnia: nekünk gyerekeknek van reményünk arra, hogy békés, szelíd, igazságos világot csináljunk. Rajta, készüljünk rá!

Gy. Z.

Pedro Casaldáliga

Jubileumi litániák

Szeretet-Isten, Apánk-Anyánk! Mint tagjai az emberiségnek, mely a maga egészében a lányod,(a spanyol `humanidad` – nőnemű; a ford.), mi, akik Jézus egyháza vagyunk, bocsánatot akarunk kérni tőled, s egyúttal köszönetet is mondani. A történelmi kereszténység kétezer évének végén vagyunk, és reménykedünk egy új évezredben, mely méltóbb lesz szívedhez, s az emberiséghez is. Olyan emberek nevében kérünk, akik az eltelt húsz keresztény században az evangéliumnak becsületet szereztek életükkel, s nem egyszer halálukkal is. És kérünk a föld összes szegényeinek a nevében is, akik számára igazi jóhírnek kell lennie az Országodról beszélő evangéliumnak.

A bánat litániája

Válasz: *Emlékeztess minket, és adj új szívet nekünk!*

- Mert kisajátítottunk téged magunknak, és nem fogadtuk el, hogy jelen vagy a többi vallásban is...
- Mert önelégülten és buta gőggel tiszteltünk, és bibliai üzenetedet fundamentalistán, szűken magyaráztuk...
- Mert nem tudtuk a te másik arcodat, az anyait meglátni és hirdetni...
- Mert hitünk fajközpontú, gyarmatosító, s egyoldalúan nyugati volt...
- Mert nevedben s nevedre hivatkozva igédből annyi mindent megsemmisítettünk, ami elevenen élt a bennszülött kultúrák könyveiben, templomaiban, emlékeiben, vallási ünnepeiben...
- Mert húsz századon keresztül elítéltük pogányságként, amit nem ismertünk fundamentalista hitünk s hamis missziós buzgalmunk miatt...
- Mert annyi vallásháborút felcímkéztünk, nevedet segítségül híva és lengetve a keresztet...
- Mert az ökumenében gyávák voltunk, beértük ritkás áhítatokkal, szavakkal, és nem mertük a hit, az eucharisztia és a szolgálat közösségét élni akaratod szerint...
- Mert az evangelizálást Amerikában, Ázsiában, Afrikában politikai és katonai hatalommal vittük végbe...
- Mert a te üzenetedként adtuk tovább, ami nemegyszer csupán az uralkodó kultúra üzenete volt...
- Mert világi címekre és a gyalázatos luxusra törekedtünk sok egyházi csoport struktúrájában és életében...
- Mert annyiszor áldottunk meg katonákat és hódításokat, keresztes hadjáratokat és diktatúrákat...
- Mert Ábrahám, a hitben közös atyánk dacára antiszemitizmust és antiiszlámizmust engedtünk meg magunknak, s Jézus szülőföldjét a hódítás és a gyűlölet országává tettük...
- Mert az istennektetszést, szereteted tiszta ajándékát, vita tárgyává tettük, s ez fájdalmasan kettészakítja az egyházat...
- Mert a reformáció és ellenreformáció foglyaiként képtelenek voltunk a mindig reformálásra szoruló egyház igazi megújítását elvégezni...
- Mert egy rövidlátó igazhitűség és teljhatalom nevében készek voltunk pluralizmus és irgalom nélkül elkövetni az inkvizíció rémtetteit, és elítélni az egyházban a prófétálást, a teológiát és a vélemény-nyilvánítást...
- Mert a Jézustól tanúsított új hozzáállást elvetettük, minek folytán a nőket a társadalomban és az egyházban peremre szorítottuk, hallgatásra és alárendelődésre kényszerítettük, úgyhogy fanatikusok még máglyára is vitték őket...

- Mert a fekete bőrű népesség rabszolgává tevésére titkon igent mondtunk, közre is működtünk benne, vagy hallgatással palástoltuk és igazoltuk azt, nem egyszer még a Bibliára is hivatkozva...
- Mert szűklátókörűen visszautasítottuk az emberi történelem autonómiájának elismerését, és a természettudományok, a technika bizalmatlanságunkkal, a „modern szabadosság" vádjával és aggodalmunkkal találkozott...
- Mivel képtelenek voltunk a kiállást a szegények mellett az evangélium szíveközepének elfogadni, századokon át együtt dolgoztunk a kapitalizmussal, ma pedig a neoliberalizmussal és feleslegesség tendenciájával szemben túlságosan is csendes társaknak bizonyulunk...
- A rasszizmus, az etikai tisztogatás, a környezetrombolás, az éhezés, a holokauszt, a Gulag, a kiégett föld, a pusztulnihagyás, a személytelenség, a nagybirtok, a nyomortelepek és a munkanélküliség miatt, az emberi személy és a kisebbségek elleni vétkek miatt, amelyekre e húsz évszázad folyamán oly gyakran reagáltunk passzív közönnyel vagy hallgatólagos egyetértéssel...

A hála és a remény litániája

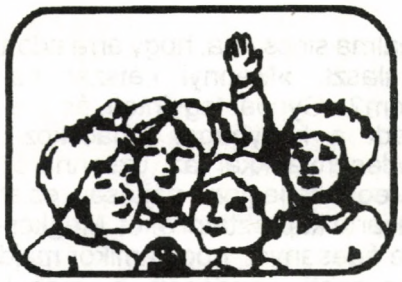
Válasz: ... *Ezért magasztaljuk szereteted, és mondunk igent Országodra.*

- Mert hisszük, hogy szeretet és közösség vagy; mivel hisszük, hogy történelmünkbe testesültél, és érezzük, hogy Velünk-az-Isten vagy...
- Mert a kereszténység hosszú történetében sohase hiányoztak nők és férfiak, akik Jézus igaz tanítványaiként tanúságot tettek Országodról...
- Mert számtalan hit-testvérünk és –nővérünk tegnap és ma, minden lehetséges hatalom és minden hazugság dacára is meghozta hűségük lehetséges legnagyobb bizonyítékát: a vértanúságot...
- Mert a Biblia, a te szavad, végül is a nép szívében és kezében egyre inkább megtalálja a helyét...
- Mert számunkra a kiállás a szegények mellett – mint az evangélium alapmodellje az egyház élete és küldetése számára – újra láthatóvá lesz...
- Mert hálásak vagyunk az első közösségek tanúságáért és az evangéliumból élő közösségek sokszor hősies kitartásáért, még az egyház ellentmondást nem tűrő korszakainak idején is, és hálásak vagyunk a közösségek új virágzásáért...
- Mert a teológia századokon át törekedett téged megismerni, ha értetlenséggel találkozott is; és mert hálásak vagyunk az új teológiákért is, aminők a politikai teológia, a felszabadítás teológiája, a fekete teológia, a feminista teológia, a teremtés megőrzésének teológiája..., amelyek elkötelezetten igyekeznek párbeszédre lépni az emberek új harcainak megannyi valóságával...
- Mert az ökumenikus mozgalom, amely megfelel Jézus végrendeletének, egyre inkább utat tör az egyházban, és már visszafordíthatatlan és növekvő folyamattá lett, amiről Jézus álmodott: „hogy elhiggye a világ"...
- Mert hálásak vagyunk a vallásközi párbeszédért és a makroökumenikus tapasztalatért, amely emberiségcsaládodon belül megannyi határzónában végül napvilágra kerül a vallási életben...
- Mert a béke ismert és névtelen férfi és női prófétái, az emberi jogok férfi és női tanúi, az utópia férfi és női előharcosai ébren tartják reményünket és jelenléted szépségét...
- Mert végre felismertük, hogy a különböző kultúrákba beépülés a valódi evangelizálás lényeges eleme...
- Mert a laikusok, mindenekelőtt a nők, előtérbe kerültek, az egyház életében aktív szerepet játszanak, és szolgálataiban már részesednek...
- Mivel a vallásosság iránti érzék abban az emberiségben, amely téged olykor már halottnak mondott, virágzik, és Lelked új pünkösdi tavaszát éljük meg...
- Mert az egyházi struktúrák megújulásának jelei hírt adnak egy már nem távoli egyházról, amelyben közösen viseljük a felelősséget, és amely testvéri, szerves és szabad, s amelyben egység és sokféleség harmóniában él...
- Mert hálásak vagyunk a szerzetesek megannyi tanúságért, akik a társadalom peremén és azok szélsőséges szituációiban élnek...
- Mert hálásak vagyunk a győzelmekért, amelyeket a bennszülött és fekete bőrű népesség harcában vívtak ki...
- Mert hálásak vagyunk az ifjúság önkéntes szolgálataiért, mert megtagadták a fegyverviselést, és ellenálltak a militarizmusnak...
- Mert végre tudatot és érzéket kaptunk a környezet iránt, s egyre inkább közös felelősséget viselünk az univerzum titkaiért...
- Mert az emberi jogok egyre inkább isteni jogoknak is számítanak...
- Mert a törvényszékeken, a kereskedelmi kapcsolatokban és alternatív szervezetekben az új nemzetközi jog érvényesülni kezd...
- Mert szolidaritás jön gyakarolatba megannyi szinten az Első és a Harmadik világ között...
- Mert a jövedelmek és piacok globalizációjával szembeállítják a szolidaritás és az együttélés világszélességű fejlődését...
- Mert hálásak vagyunk a világszélességű hálózat új lehetőségeiért, az orvostudomány s általában a tudományok haladásáért, amelyek az emberek egészségének, életörömének javára válnak...
- Mert – a sötétség hatalmai és a szegények sötét éjszakája ellenére is – még álmodunk és harcolunk a neoliberalizmus jelen órájában, az utópia zászlaját még nem vontuk be; és mivel az élet a halált legyőzte, és te, élő Isten, aki Jézust feltámasztottad, az emberiség családjának apja és anyja és a jövőnk maradsz, ami számunkra végérvényes üdvösséget jelent...

Fordította: –i –y

A katalán szerző 1928-ban született Spanyolországban, 1968 óta Braziliában él, ahol 1971-ben püspökké szentelték.

Forrás: CONCILIUM, 1999. december

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Gyopár nevel

Egy téli estén Gyopár bátyám meg én a szánkózás után hazaérve beléptünk a szobánkba. Gyopár dühösen felkiáltott: „Ugribugri! Mit csinálsz?” Négyéves kisöcsénk, Ugribugri, Gyopár asztalkája mellett térdelt a széken, a fiókból mindent kirakott az asztalra, és most éppen Gyopár egyik tervrajzára, a szárnyas automobilra rajzolt egy világoskék elefántot. Gyopár üvöltött: „Hányszor megmondtam már, hogy ne nyúlj a fiókomba! Most rögtön mondd el a »Szánom-bánom« verset!” Alkotott ugyanis Gyopár nemrégiben egy versikét azzal a céllal, hogy azt Ugribugri, valahányszor rossz fát tett a tűzre, elmondja. A versike így hangzott:

Szánom-bánom, amit tettem,
Bocsásd meg, hogy elkövettem!
Adnák érte bár a Földet,
Meg nem tenném soha többet!

Ugribugri azonban ez ideig még egyszer se mondta el. Most is olyan arcot vágott, mint akit minden ok nélkül nagyon megbántottak. Lemászott a székről, lecsapta az asztalra a kék színest, búcsúpillantást vetett a félbemaradt elefántra, és indult kifelé. Gyopár azonban megmarkolta a kabátkája gallérját: „Tapodtat se innen, amíg el nem mondtad a verset!” De Ugribugri nem minden tanulság nélkül látott már cirkuszi előadást s abban bohócokat. Egy szempillantás alatt kibújt a kabátkájából, és kirohant. Gyopár a becsapódó ajtóhoz vágta a kabátot, aztán rakni kezdte vissza holmiját a fiókba és dohogott:„Még arra se hajlandó a betyár, hogy bocsánatot kérjen és megígérje: »soha többé« nem teszi.” Amíg kisebb voltam, tőlem is mindig ezt követelte, csak vers nélkül. Emlékeztem rá, milyen nehezemre esett könyörögni a parancsára. „Soha többet.” Különösen olyankor, ha fogalmam se volt róla, miért helytelen, amit tettem. Éppen ezért most így szóltam: „Inkább meg kéne magyarázni neki, miért nem szabad a fiókodba nyúlni.” Erre azonban ismét felfortyant: „Hogyne, majd még magyarázgatok is! Azért nem szabad, mert megtiltottam. Legyen ez neki elég!” Csak tízéves volt akkor Gyopár, de olyan komoly természetű, hogy már majdnem felnőttnek tekintette magát, engem meg – pedig már hétéves voltam – szinte ugyanolyan kisgyereknek, mint Ugribugrit. Ezért fogadta fölényes és gúnyos mosollyal azt is, hogy én még folytatni is merészeltem a tanácsolást: „Pedig magad is jól járnál, ha elgondolkodnál rajta, miért is helytelen, hogy kotorászunk egymás fiókjában. Tornásztatnád vele az agyadat, és erősödne, mint a karod, ha húzódzkodol.” „Hogyne, majd még töröm is a fejem e miatt a kis csibész miatt. Inkább az ő fejét töröm majd be egy kicsit, ha még egyszer kotorászni mer a fiókomban.” A következő napokban maga Ugribugri törte a fejét erősen: mit vásároljon Gyopár születésnapjára. Édesanyánk adott rá pénzt neki. Végül is egy doboz nagyon finom cukorka mellett döntött. Miután megvásároltuk, indítványoztam, hogy én majd őrzöm bátyánk születésnapjáig. De olyan sértődötten utasította el indítványomat, mintha nem is őt szokta volna édesanyánk főtorkosnak nevezni. Pedig néhány nap múlva – még Gyopár születésnapja előtt – ismét bebizonyosodott, hogy nagyon is megilleti az öcsköst ez az elnevezés. Gyopár annyira szerette a tejszínhabos gesztenyét, hogy egy pajtásától, akinél aznap uzsonnázott, még haza is hozott belőle egy kis tálacskával. Amikor azonban vacsora után szobánk felé tartottunk, hirtelen megragadta a karom: „Nézd a betyárt. Eszi a gesztenyémet! No most mindjárt gratulálhatsz nekem! Mert most úgy ráreccsentek, hogy kénytelen lesz elmondani a verset!” Már rontott is be, és rábömbölt az öcskösre: „Azonnal mondd el a »Szánom-bánom« verset!” Ugribugri arcocskája tüstént aggodalmas lett. De még kikanalazta a gesztenyetöret utolsó darabkáit is, aztán szinte kétségbeesetten felnézett Gyopárra: „Mit szánjak-bántak? Azt, hogy megkóstoltam?” Gyopár üvöltött: „Ha csak megkóstoltad, akkor mitől fogyott el?!” Az öcskös majdnem sírva nyöszörögte: „Attól, hogy többször is megkóstoltam. Többször egymásután.”

„Jól van, meg fogok bocsátani, csak mondd a verset.” De Ugribugri már somfordált az ajtó felé: „Nem vagyok én költő...” A vers tehát most se hangzott el, én viszont ismét merészeltem figyelmeztetni dühöngő bátyámat, hogy jobb lenne, ha a bocsánatkérés és az ígéret követelése helyett megmagyarázná az öcskösnek, tulajdonképpen miért is nem szabad torkoskodni. Minthogy azonban nemcsak lehurrogott, hanem úgy láttam, ő se tudja, miért nem szabad, magam fogtam hozzá, hogy megtaláljam a választ erre. Nehezen ment a

felelet kiderítése, és álmélkodtam, milyen nehéz megokolni olyasmit is, amiben biztos vagyok. Végül is – a hétesztendős, gyönge eszecském szerint – három okban állapodtam meg. Először: mert a legtöbb torkoskodás egyúttal jogtalan tett is. Másodszor: mert gyöngíti az akaraterőt, abból pedig életünk más területein is baj lehet. Harmadszor: mert elrontjuk étvágyunkat az étkezések megszokott idejére, ártunk vele egészségünknek. Amikor végre mindezt kiderítettem, boldogan rohantam Gyopárhoz meg Ugribugrihoz: „Tudom már, miért nem szabad torkoskodni! Jól figyeljetek mind a ketten! Először is azért nem szabad..." Többet nem mondhattam. Gyopár ugyanis irtózatosan dühbe jött. Csak évek múlva értettem meg, hogy miért. Tekintélye megsértésének érezte, hogy nem tartom elegendőnek a parancsát: „Ne torkoskodjál!" – hanem meg is akartam magyarázni. Az is bántotta, hogy én, az öccse derítem ki az okokat, nem pedig ő, és rám üvöltött: „Nem vagyok kíváncsi a bölcselkedésedre! Azért nem szabad, mert nem szabad, és kész." Ugribugrihoz fordultam: „Akkor csak neked mondom el. Úgyis főképpen neked kell tudnod." De ő meg szemtelenül vigyorgott: „Ha Gyopárnak nem fontos, nekem se fontos" – és kiszaladt a szobából. Gyopár őszintén örült a kudarcomnak. De már a diadalmas nevetést hozzá kellett színészkednie öröméhez. Fogta a hasát, mutatta mennyire hahotázik, milyen jól mulat rajtam.

A következő napokban észrevettem, hogy Ugribugri lopva Gyopárra pillantgat, és ez a pillantgatás napról-napra aggodalmasabb. Ismerve az öcsköst, könnyű volt kitalálnom, hogy a születésnapi ajándékkal van baj, és kérdésemre a születésnap reggelén el is mondta, mi történt. Már a vásárlás utáni napon eszébe jutott, hogy ha megenne egy cukrot, és a többit távolabb tologatná egymástól, nem lehetne észrevenni a hiányt. Miután ez meg is történt, az is eszébe jutott, hogy megtehetné ugyanezt az első sorban is. Ettől kezdve nem múlt el nap cukortologatás nélkül. Most viszont már semmi értelme a tologatásnak, mert már mindössze öt cukor van a dobozban. Igaz, hogy a legszebb csomagolásúak. De mégse tudják azt a hatást kelteni, hogy ők eredetileg is csak öten voltak. Kérdezte tőlem, hogy mit tegyen. Odaadja azt az ötöt Gyopárnak? Nem cselekszik-e helyesebben, ha most már az ötöt is megeszi? Azt tanácsoltam, adja oda, szép ajándék az az öt is, és erősödik az önbizalma, amiért legalább arról az ötről le tudott mondani. Délben azonban, amikor hazaértem az iskolából, Gyopár, aki előbb jött haza, mint én, nagy diadalmasan azzal fogadott: „Na, Moha! Ki a jobb nevelő, én vagy te? Megneveltem Ugribugrit minden magyarázat és bölcselkedés nélkül is! Bevallotta, hogy megette a nekem szánt ajándékot, én megazt kértem tőle helyette, hogy ezentúl, ha rosszat tesz, mondja el a »Szánom-bánom« verset. Örült, hogy nem haragszom, és boldogan megígérte. Most már igazán gratulálhatsz nekem!" Nagyon elszomorított, hogy még mindig nem az a fontos neki, hogy értse az öcskös, miért nem szabad tennie valamit, és szinte kétségbeesetten kérleltem: „De Gyopár! Gondolkozzál! Engedelmeskedni – láthattad a cirkuszban – az úgynevezett »számoló elefánt« is tud! Ha az idomító hatszor billenti meg az ujját, az elefánt hatszor lendíti az ormányát, de fogalma sincs róla, hogy arra adott választ, »Mennyi kétszer három?« Gyopár legyintett, és szaladt a konyhába, tanácskozni édesanyánkkal az uzsonnáról. Meghívta legjobb pajtásait, és el akarta kápráztatni őket. Megkérte édesanyát, hogy amikor majd bevezeti vendégeit a maguk szobájából a nagyszobába, már álljon ott az ünnepélyesen megterített uzsonnaasztal, középen az óriási tejszínhabos gesztenyetöret. A csésze csokoládén meg a kuglófon kívül ne is legyen más uzsonnára. Hadd lakhassanak jól egyszer mindnyájan csokis gesztenyével. Az elkápráztatás nem sikerült, de mégse maradtunk meglepetés nélkül. Amikor ugyanis Gyopár ünnepélyesen bevezetett mindnyájunkat a nagyszobába, nem a gesztenye volt az első, amit megpillantottunk, hanem Ugribugri. Fél lábbal a széken állt, fél lábbal az asztalon térdelt, és kanalazta az óriási tálból a pépet. Arcán, orrán tejszínhab, s megjelenésünkre még több lett rajta, mert megijedt, hogy elvesszük előle és leemeljük az asztalról, és még gyorsabban tömte magát. Fel se nézett ránk, még azzal se akart időt veszíteni. De tudva, hogy Gyopár is ott áll, mondani kezdte ígérete szerint: „Szánom-bánom, amit tettem..." Ekkor azonban abbahagyta, merítette újból a kanalat, nyomta a szájába a gesztenyét meg a habot, ami nem fért be, azt a szája mellé, és most már gesztenyével telt szájjal folytatta: „Bocsásd meg, hogy elkövettem." Ismét merített, és mondta, mondta közben: "Adnák érte bár a Földet...", szájába nyomta a kanalat: „Meg nem tenném soha többet!".

A vendégek hahotáztak, bár nem éppen szívből, mert hiszen az öcskös szétpancsolta az uzsonnájukat, én meg Gyopárhoz léptem és megráztam a kezét: „Most már gratulálok! Elérted, amit akartál!" Úgy meredt rám a tekintete, mint akit éppen most vágtak főbe valami ősember-bunkóval. Ugribugri meg, mint aki egyre biztosabb benne, hogy a versike feljogosítja az evésre, egyre bátrabban evett.

Az ipse és a lovak

„Boldogok, akiknek a szívük tiszta, mert ők Istent meglátják!"
(Mt 5,8)

Egyszer az ipse elhatározta, hogy nem csinál semmit. Igaz, ezt már többször elhatározta, de eddig mindig kudarcot vallott. Az előkészületek általában rendben mentek: egy hét, télen, egyedül, a világtól – emberektől – elzárt hegyi nyaralóban. Aztán többnyire kirándulások, fényképezés, vagy ritkán fafaragás, írás lett a vége, de semmittevés soha. A szándék most is komoly volt: napi fél kiló kenyér – még sok is annak, aki nem dolgozik –, kevés vörösbor – a vitamin miatt –, tea. Könyv, újság, rádió, tévé, óra nincs. A nap úgyis felkel, a fontos híreket pedig hozzák majd a cinkék. Csupán két apró gyengeség csúszott be: a fényképezőgép és egy magnószalag. Tudományosan megmagyarázta magának, minek a semmittevéshez ez a két eszköz, de akkor is gyengeség volt. Az előjelek és a csillagok állása kedvező volt: nagy havazás, hideg. Ahogy felfelé menet a buszban fiatalok beszélgetését hallgatta egy alpesi túlélő táborról, csak mosolygott magában. Mit tudnak ezek a kölykök a mostoha körülményekről – gondolta.

Lelkében, mint mindig, most is vitatkoztak egymással a logikus és érzelmi érvek és ellenérvek az egész kaland értelmét és hasznát illetően, de már hozzászokott, hogy *lelke három része: a két lószerű és a kocsihajtó* csak ritkán dolgozik összhangban. A szebbik, a fehér szőrű, aki a Derék névre hallgatott, délceg tartású, könnyed mozgású, fekete szemű, okos szóval könnyen irányítható, nemes gondolkozású, becsvágyó, higgadt és szégyenérzettel is bíró, örült a váratlan pihenőnek, és titkon remélte, sokféle elvet, logikát és törvényt megismertethet majd a pihenő alatt az ipsével. A másik viszont, a fekete, amelyik a Cifra névre hallgatott, görbelábú, kajlafülű, véraláfutásos, vizenyős szemű, roppant erejű, állandóan szaglászó, ostornak is alig engedelmeskedő, már a gondolattól is tajtékot vert, hogy egy egész hétig semmittevésre lesz kárhoztatva. A kocsihajtó – avagy ahogy a zen mondja –, a Figyelő pedig szorosan tartotta a gyeplőt, de nem félt a lovaktól. Már évtizedek óta ismerte őket. Az egész kirándulás alapvető – de be nem vallott – céljával is tisztában volt, de csak figyelt, és szelíden mosolygott magában. A cél kettejük – az ipse és az ő – beszélgetése volt, mint minden korábbi esetben. A semmittevés (naplopásnak, semmirekellésnek is nevezik Nyugaton, míg Keleten – Közel-Keleten is – életnek, boldogságnak) lett volna ennek eszköze. Látva azonban az előkészületeket és a két ló hozzáállását, nem sok reményt fűzött az eredeti cél megvalósulásához. Majd meglátjuk – gondolta magában, és visszább fogta Cifrát, aki már éppen bele akart kapcsolódni a fiatalok beszélgetésébe, hogy „szerényen" eldicsekedjen korábbi alpesi kirándulásaival.

A busz nehezen kapaszkodott felfelé a havas-jeges úton. Amikor az ipse leszállt, rögtön látta, hogy az aznapi semmittevésnek lőttek. A hókotrók még csak a főútról kotorták el az előző éjjel leesett negyven centi havat. Cifra szemei ugyanúgy szikráztak a gyönyörűségtől, mint a szűz hó az utcában. Derék mértéktartó logikával magyarázta a dolgok logikáját és a sors elkerülhetetlenségét. A begyújtás nehézségei, a fabehordás és a kétórás hólapátolás szerencsésen lekötötte Cifrát. „Nincs baj, öregem, lesz itt mit tenni egész héten, nekem elhiheted" – nyihogta oda nagy gyönyörűséggel Deréknek. Meg kell nézni fenn a büfénél is a helyzetet – gondolta ennek hatására az ipse –, szerdára kenyeret is kell rendelni, mert holnap bezárnak. Cifra nagyot nyerített, és már húzta volna a kocsit, de Derék is megszólalt: „Csak vasárnap zárnak be, addig még lesz időnk fölmenni. Inkább a macskákkal és a madarakkal kellene törődnünk, azok jobban rászorulnak a segítségre." A kocsihajtó csak figyelt, mert mind a két dolog logikus volt, meg is kellett tenni, ha már szotyolát is hoztak magukkal, és kíváncsian várta, hogy döntenek a lovak. Csak az eredeti terv és cél felé vivő út nyomait nem látta még tisztán maga előtt, ehhez viszont hozzájárulhatott a nagy köd. Cifra a maga hatalmas energiájával már szaladt volna a szeme, szája, orra és füle után, míg Derék a maga kimért eleganciájával és logikai bukfenceivel sokszor akadályozta a gyors és célszerű döntést.

A kenyeret megrendelték, a madaraknak kiszórták a megtisztított teraszkorlátra a szotyolát. Cifra megnyugodott, és Derék is elégedett lett. Hosszan idézett a Bibliából az éhezők megsegítésére és a legkisebbeknek adott dolgok hasznosságára vonatkozó részekből. A kályha csak lassan melegedett, így a szoba csak estére érte el a már elfogadhatónak mondható tizenöt fokot. „Nem szabadna lefeküdni, mert akkor reggel kezdhetjük elölről a dolgot" – mondta Derék kérlelhetetlen logikája, és ez esetben Cifra is egyetértett vele. Így az ipse részére maradt egész éjjelre a fahordás és kályharakás. Másnap azonban már ki merte nyitni a vizet is a kellemes húsz fokban. Kint ugyan igencsak megkeményedett a tél, de benn szelíden duruzsolt a kályha, és az összecsukott fotelágy meghitt, csöndes és békés órákat ígért. A friss, ropogós kenyér íze és a forró tea melege szétáradt az ipse zsigereiben. A lovaknak azonban ez nem sokat jelentett, ezért az ipsének állandóan eszébe jutott valami, amit még meg kell tennie. Már harmadszor ült vissza a lassan kihűlő tea mellé, de Cifra még mindig nem nyughatott. „El kell húzni a kisszekrényt a faltól, hogy ne csurogjon mögötte a víz; ki kell rakni az ágyneműt szellőzni; a hamu sincs jó helyen a szoba közepén; meg kell szárítani a szifonokból kihalászott rongyokat, és ... és ...". Délután az ipse megpróbált egy kicsit a Figyelőre koncentrálni, de Cifra hirtelen felkapta a fejét, és harsány nyerítéssel nekilódult: „Ez a szomszéd hangja, ez a szomszéd hangja..., már fél éve nem beszéltetek", és a kocsihajtónak csak nagy nehezen sikerült valahogy, Derék bevonásával megtartania a mértéket. A beszélgetést már Derék irányította: nyájas józanság, felszínes témák sokasága, semmitmondó politizálás. Cifrának azonban rendre eszébe jutott valami kis élc, lekezelő, könnyed megjegyzés, amikor a szomszéd a gondjait kezdte sorolni. „Ne haragudj, Pista, mennem kell, rakni kell a kályhát, meg téged sem akarlak feltartani a hólapátolásban" – mondta az ipse. Derék marasztalni próbálta, és valami másik hólapátról papolt, meg segítésről, de Cifra már száguldott is a kocsival. „Még a kilátóban sem voltunk, meg ilyen nagy hóban akarod már évek óta lefényképezni azt a facsoportot ott lenn a Jászhegy oldalában."

Estére megjött az újabb hó, és esett másnap délig. A hólapátolás után – ami Cifrát megnyugtatta – már a nyugodt semmittevés körvonalai bontakoztak ki. Derék azonban folyamatosan emlékeztette az ipsét, kire és mire kell áldást, segítséget, gyógyulást kérnie. Rendszeresen tájékoztatta az otthon maradottakkal kapcsolatos és elmaradt kötelességekről, és a munkahelyi feladataira vonatkozó megoldási javaslatokkal állt elő. A kocsihajtónak volt dolga elég.

A köd nehéz leplével betakarta a hóval borított fákat, akik ettől álmodni kezdtek. Tavaszt álmodtak, virágokat és napfényt. A Figyelő irigykedve nézte őket.

A meg-megújuló havazás újra és újra ellepte a kiszórt magokat, és a cinkék nem fedezhették fel az ajándékokat. Ettől Derék nagyon szomorú lett. „Akaszd ki nekik legalább azt a tavalyi szalonnadarabot, és csinálj abból a kólás üvegből etetőt, abba nem esik bele a hó” – javasolta, és az ipse már neki is állt az újabb jócselekedeteknek.

Most már elég – gondolta magában, amikor az ajtó elé állt, és nézte a szélkavarta, sűrű havazást. A hótündér nem volt fukar. Összefogott szélkobolddal, és ropták a nagy téli keringőt. A fák ritmusra ringatták nehéz hósapkájukat, s bár derekuk néha belereccsent, nem bánták a táncot. Ez is hozzátartozik az élethez, és ez is elmúlik, mint minden. Sok ilyen telet megéltek már ebben a társaságban. Csak az ónos esőt nem szerették. Abba belerokkantak. Csonkabonkák, betegek, épp hogy vegetálók lettek.

Talán ekkor volt az első alkalom, hogy a Figyelő elégedetten nézegette az ipsét. Bár nem vele beszélgetett, de a gondolataival sem. Önfeledt volt, mint azok a bizonyos kicsi gyermekek, amikor a kezükkel játszanak, vagy a karácsonyfa csillagszóróját nézik.

Már ez a rövid, délelőtti semmittevés is meghozta éjszaka a böjtjét. Cifrának volt egy bátyja az álomvilágban. Ha Cifra nem tudta kellően kitombolni magát, éjszaka ő vette át az irányítást. Tízszeres volt az ereje. A Figyelő azonban nem foglalkozott vele, mert tudta, hogy csak önmagában tombol, kárt nem tehet. Az ipse viszont rosszul aludt.

Egy napra abbamaradt a havazás, és a köd is feloszlott. „Gyönyörű, téli képeket csinálunk” – mondta Derék, és Cifra már nyargalt is az élmények, a gyönyörűségek, a téli erdő illata után. Az erdei utak járhatatlanok voltak, de ebbe Cifra nehezen törődött bele. „Hóóó! Te! Cifra, Derék” – rántotta vissza a gyeplőt a kocsihajtó, mikor egyesült erővel neki akarták vinni az ipsét a Disznósárok meredélyének. A hirtelen rántástól a lovak leültek, és az ipse is becsúszott derékig a hó alá. „Azért tudjátok a mértéket” – méltatlankodott Figyelő. „Még a végén elpusztítjátok szegényt, ha lenn az árokban éri valami baleset.” Az ipse először csodálkozott, aztán elgondolkozott. Sokszor előfordult, hogy valami váratlan, hirtelen esemény ilyen helyzetbe hozta. Már tudta, hogy ezekre oda kell figyelni. Kimászott a hó alól, leporolta magáról és a fényképezőgépről a havat, és lassan hazafelé indult.

„Írnod kellene már valamit! Sokan várják tőled! Meg aztán mit mondasz, mit csináltál egyedül egy egész hétig? Azt csak nem mondhatod, hogy semmit!” – próbálkozott Cifra otthon, a meleg cserépkályha mellett. „A betű öl!” – rántott egyet a zablán Derék. „Emlékezz csak, milyenek voltak az emberek, mielőtt az íbiszfejű egyiptomi isten megajándékozta őket az írás és más mesterségek tudományával. Mindent tudtak, mert emlékeztek apjuk, nagyapjuk, dédapjuk tanítására. Azóta meg, amint leírnak valamit, úgy gondolják, már tudják is, pedig éppen akkor felejtik el. Ezért aztán minden tudás megvan írásban, de a fejek üresek. És mit gondolsz, miért mondta Tagorénak az a szolgálólány, hogy valami nagy bűnt követhetett el? Mert úgy gondolta, az istenek büntetése, ha valakinek egész nap azokat az apró fekete bogarakat kell nézegetnie, vagy írnia.” A kocsihajtó majdnem elnevette magát a hatalmas szónoklat hallatán, de hát Derék már csak ilyen volt. Szidta az írást és a betűt, pedig minden tudását belőlük szerezte. Azt hitte, az az élet, ami le van írva, ami megtanulható. Nem értette a kocsihajtó rángatását, de engedelmeskedett.

Az ipse is hallgatott. Érezte valahol belül, hogy semmi szüksége sincs az írásra és az olvasásra, de egyelőre nem tudott kibújni saját bőréből. Tudta, hogy a szép beszéd szebb, mint a hétköznapi, de azt is tudta, mennyire vissza lehet élni a szép beszéd okozta káprázattal. Többre becsülte az igaz beszédet a szépnél, de még többre a szép és igaz hallgatást.

A Szerző felvétele

Ötödik napra jöttek meg a cinkék. Reggel fedezték fel a sok kirakott finomságot. Miért nevezik ezeket széncinkéknek? – kérdezte magában az ipse. Talán a fekete sábeszük miatt, de akkor meg elég szentségtelen nevet adtak nekik – fűzte tovább a gondolatot. Áh, dehogy – mosolyodott el, ez a széncinke! Ezen egy gramm szín sincs, csak fekete, szürke és piszkosfehér. És milyen válogatós! Hé, te, ne szórd le a szemeket! Nézze meg az ember, már fordul is! Csak nem te is spejzolós vagy, mint a csuszkák?

Megjöttek az erőszakos csuszkák is, melyeknek ki tudja, miért festett a Teremtő a csőrüktől a szárnyuk végéig egy kemény, egyenes, fekete vonalat. Hacsak azért nem, hogy jobban elválassza szürke hátukat narancssárga hasuktól. Utánuk már számolatlanul jöttek a barátcinegék, a kékcinkék, a meggyvágók, süvöltők, harkályok. Még egy szajkó is felfigyelt a nagy ribillióra, de undorral repült el, amikor látta a sok elszórt szotyolahéjat. A csöndes gyönyörködés órái következtek, és a Figyelő már kezdett reménykedni, hogy talán megvalósul valami az ipse eredeti elképzeléséből, amikor az felrakta a magnószalagot. Egy Schubert impromtu-t hallgatott meg egymás után négyszer, mert Derék rángatásának engedve nem akart lemondani arról, hogy egyszer zongorán lejátssza. Figyelő tudta, hogy erre semmi esélye sincs, de még jobban tudta, milyen hatása lesz a zenének a semmittevésre. A dallamok velük maradtak. Betöltötték minden pillanatukat, és még álmaikban is előjöttek. Az ipse erre szívta be és fújta ki a levegőt, és ennek ütemére taposta a havat. Két napig tartott, amíg elmúlt a varázslat. A remény ismét feltámadt.

Négy órakor már sötét volt. Az ingerek elmúltak, mert beleolvadtak az éjszakába, és Cifra is megnyugodott. Ilyenkor jött el Derék ideje. „Mennyi mindenből kimaradsz ez alatt a hét alatt! Hány embert látogathatnál meg, hívhatnál fel, akikről tudod, hogy szükségük van rád, a társaságodra, a segítségedre. Mennyit adhatnál és szolgálhatnál, s mennyi igazságot mondhatnál el. Mennyi olajat gyűjtögethetnél a mécsesedbe, hogy el ne fogyjon, mire jön a Vőlegény!” – szavalta az ismert és az ipsének mindig is gondot okozó szöveget. „Hóóó! Csendesülj, Derék!” – húzta meg a gyeplőt a Figyelő. „Talán nem hallottál az éjszakákon át virrasztó, várakozó szolgáról, vagy a magvető gazdáról, aki ha alszik is, az elvetett mag kihajt és nő, csak úgy magától? Éppen tőletek, lovaktól függ, lesz-e türelme várni. Hagyjátok már a gazdátokat várakozni. Ha ti állandóan rángatjátok, hogyan jöjjön rá, mi is a dolga?” Aznap estére csend lett. Az ipse a gyertyába bámulva ült a fotelágyon. Várakozott. Olyan csendet várt, amiben ő is meghallhatja a Figyelő szavát, nemcsak a lovak. Tudott ő a kopogókról, a zörgetőkről, akiknek megnyittatik. Ismerte őket, és irigyelte is valamennyit a hatalmas hitéért. Ugyanakkor látta a jó szándékú, de esztelen cselekedetek hatását is. Ott égett benne a „nem tudjátok, milyen lélek lakik bennetek” és a „...nem tudják, mit cselekszenek” mondat. Bízott benne, hogy nem véletlenül szerepelnek a várakozók is a példabeszédekben, és abban, hogy közben nem veszíti el az éberségét, a tudatosságát. Ezer nap alatt, amíg itt járt, vajon mennyit várakozott, fülelt a csendben az, aki ezeket elmondta? Amit lejegyzeteltek a cselekedeteiből, azt egy bő óra alatt el lehet olvasni. A többi időből mennyi volt a türelmes várakozás? Nem tudott rá felelni. Várakozott.

A büfés nem jött fel a megígért kenyérrel, sem a nélkül. Nem is tudott volna. Már a busz sem jött fel. A hókotrók is elakadtak. Egész héten csak kedden délelőtt tíz és tizenegy között sütött ki a nap. Pedig hogy várták. Az ipse és a lovak is. Főleg Cifra. Az egyhangú, szürke ködtől kedélybeteg lett. Ez játszhatott közre akkor is, amikor egyik éjjel az ipse felébredt. Mivel mindig magától ébredt, úgy hat óra tájt, most is azt gondolta, itt az idő. A fény ugyanolyan sejtelmesen derengő volt, mint korábban minden reggel. Beágyazott, begyújtott, és felrakta a kanna vizet a kályhára. Mikor az ablakhoz lépett, hogy megnézze a hőmérőt, látta meg a derengő fény okát. Az idő kitisztult, és a majdnem telehold sejtelmes kék fénye verődött vissza a hóról. Cifra azonnal izgalomba jött: „Kitisztult az idő! Menjünk ki!” Derék azonban, aki a maga módján szintén szerette a szépet, csak nem akarta felfalni, a józan logika nemes tartásával válaszolt: „Őrült! Nem látod, hol áll a hold? Pont a fejed felett. Ez legjobb esetben is éjjel két órát jelent. Vissza kellene feküdni, aludni. Másrészt viszont tényleg ritka a tiszta idő. Nézd, ott az Orion és a Sziriusz is! Vigyük el a macskáknak szánt vagdalékot, hátha fenn a parkolóban találkozunk kóbor kutyával vagy rókával. A macskák, úgy látszik, idén itthon cserbenhagynak bennünket.” Így aztán az ipse éjfél után valamikor nekiindult, hogy sohasem volt kóbor kutyák vagy rókák megélhetéséről gondoskodjon. Hát ennyit szegény ipséről és az ő lovairól. Nem csoda, ha a kocsihajtó néha elkeseredett.

A napok lassan leperegtek. A napsugár se látogatta meg többé őket. Hó viszont jött még elég. Az ipse még a szerda délutáni sétáján figyelt fel a kis mókusra. A hóval vastagon borított ágak végeit igyekezett elérni, és lerágni a rügyeket. Nehezen, esetlenül mozgott a csúszós ágakon. Bizonytalan is volt, ami mókusnál ritka. Cifra nógatta, fényképezze le, de az csak nézte. Derék súgására arra gondolt, milyen nevetséges is a mókus szemével nézve az ő ittléte. A mókus talán egy órával sem élné túl, ha nem lennének állandóan összhangban a lovai. A kocsihajtója pedig a génjeibe van beírva, ezért mindig pontosan tudja, mi és mennyi a szükséges.

Péntek nagy nap volt az ipse, a lovak és a cinkék életében. A büfés meghozta a friss kenyeret, és a lovak nagy örömére a cinkék százával lepték el az átalakított etetőt. Az ipse rájött, hogy a cinkék valószínűleg nem szeretik a Pepsi-Cola szagát. A nyak alatt vágott nyíláson át nem hajlandók bebújni a flakon belsejébe. Bármelyik szállt is a kis nyílásba, rövid nézelődés után – az orra előtt a sok duzzadt szotyolával – úgy döntött, hogy inkább tovább vadászik a hólepte párkányon. Derék biztatására leszerelte a flakont, oldalába átlósan két lyukat fúrt, átdugott rajta egy vékony gallyat. A flakon alá kis falapot erősített a gallyra kötött spárga segítségével, aljára pedig akkora lyukat fúrt, hogy két-három szem szotyola kiférjen rajta. Az egészet aztán visszaszerelte az eresz alatt lógó spárgára. Így egy könnyű kis hintázó erkély jött létre. A lyukból folyamatosan bányászható volt az utánpótlás, és a lehullott szemek sem estek azonnal a teraszra, csak ha már minden cinke és csuszka csipegetés helyett bányászásra adta a fejét. Cifra tapsolt a gyönyörűségtől, miközben az ipse a rögzítő szögeket verte a falapba. Az eredmény hatása frenetikus volt. Csúcsforgalom idején, ami délután, sötétedéskor kezdődött és lámpagyújtáskor fejeződött be, hat cinke is ült egyszerre a szerkezeten. Egy a kupakján várakozott, négy a kis erkély négy sarkán forgott-toporgott, míg a mindig bizonytalan, vagy telhetetlen csuszkalány a lyuk előtt megpróbálta eldönteni, két vagy három szemet vigyen, és melyik legyen az. Közben az egész szerkezet billegett, forgott és hintázott. Ez váltotta ki Cifra elismerését. Derék is büszke volt, mert hát az éhezők végre ugye kielégíttettek, és még egy kis mulatságban is részük lehetett. Az ipse mindezt érezve hátradőlt a fotelágyban, és megjutalmazta magát egy hatalmas serclivel a ropogós, de ruganyos, illatos, friss kenyérből. Az előző, az öt napos is nagyon finom volt, de már csak cserépkályhán pirítva. A nagy elégedettséget csak fokozta, hogy a büfés egy stampedli pálinkára is meghívta, ami jóságosan melengette őket.

A kocsihajtó, a Figyelő a háttérben állt. Türelmes volt, mint a koldusok. Ő is várakozott, hátha észreveszi valaki és megszánja figyelme néhány fillérével. A cinkék tobzódtak. Már a terasz is tele volt a lehullott magokkal. Derék ezt már nem állhatta meg szó nélkül: „Azért ez már nem szép dolog, így pazarolni és ilyen szemetet csinálni!" Az ipse pedig egy darab papírral bedugta a kis nyílást a flakon alján. Egy órán belül az utolsó szem szotyola is eltűnt, még a hóról is. A csuszkák ugyan kísérletet tettek, hogy a flakon falán keresztül jussanak hozzá a magokhoz, de csalódniuk kellett. A Pepsi vigyáz a minőségre, már ami a csomagolást illeti. „Majd délután gyertek vissza. Akkor lesz megint" – mondta a bölcs Derék, de ez Cifrának nem tetszett. A harkálynak sem, aki lekéste az etetést. Már csak a szalonnán kárpótolhatta magát.

Az utolsó nagy kirándulásra is aznap került sor. Az ipse már nehezen bírta a sok egyhelyben ülést. Az idő kicsit megenyhült, az ágakon megmozdultak a hópárnák, és a sűrű köd is mintha oszladozni kezdett volna. Cifra húzta a kocsit, de a dolgot Derék se bánta, hiszen jó ideig nem volt kilátás további kirándulásokra. Irány a Pilis. Már előzőleg észrevették, hogy a Kétbükkfa-nyeregtől a kocsiutat kotorták. Nagy csend volt. Csak a fákról, bokrokról lehulló hópamacsok halk puffanásai hallatszottak. A Kis-Szoplákot megkerülve már hallották a favágókat. Szólt a láncfűrész, és a hatalmas, kanalas gépóriás pöfögése felhallatszott az erdőből az útra. Lentről, a szál bükkösből hordta fel kettesével az óriás rönköket. A tűznél néhány munkás melegedett.

– Adj'isten. Járható az út tovább? – kérdezte az ipse a széles karimájú kalapot viselő fiatal erdészt. Nem mintha nem látta volna, de az erdőben nem szoktak elmenni az emberek egymás mellett néhány szó váltása nélkül.

– Adj'isten magának is – bökött a kalapja felé a fiú –, persze hogy járható. Csak a kóbor kutyákkal vigyázzon. Azok ilyenkor éhesek – tette hozzá mosolyogva.

– Majdcsak elboldogulunk egymással – mondta az ipse, és már nézett is szét valami husáng után, mert az erdei emberek nem szoktak a levegőbe beszélni, legfeljebb cukkolják az oda nem valókat.

Jó tempóban haladt felfelé. Csak néha állt meg, hogy hallgassa a csendet. Erre, fenn a hegyen már sűrűn keresztezték az utat a szarvas és vaddisznónyomok. Tekintetével követte a nyomokat, amíg látszottak, hátha a végén még ott baktat a nyomot hagyó. A hatalmas bükkök tetejét elnyelte a felhő, így nem lehetett látni, honnan indulnak el nagy robajjal a hópárnák. A hó már nem porzott, mint az előző napokban, csak jött lefelé egyben, hogy aztán az ágakon szétszóródva, nagyokat puffanva olvadjon bele a lenti fehérségbe.

Már visszafelé jött, amikor a gerinc alatt elfogyott az ereje. Azért csak hazaérek valahogy – gondolta magában, de nehezen szedte a levegőt, és a csizmája is valahogy elnehezedett. A kocsihajtó hiába nógatta a két lovat, a lélek kevésnek bizonyult. A napi kenyéradag nem volt összhangban a szintkülönbséggel. A nyeregnél elérte az országutat. Csak jönne egy busz, vagy valami – gondolta, és sűrűn meg-megállt. Busz nem jött. Az úton már nem volt hó. A kotrók jóvoltából már csak sűrű, sós, latyakos massza borította. Az autók sorra húztak el mellette. Mögötte lassan közeledett egy munkagép. Az nem volt fáradt, csak nem volt sietős az útja. Az ipse félreállt, hogy a széles gépnek ne kelljen kerülnie. Mikor mellé ért, a gépkezelő kihajolt az ablakon.

– Nem jön? Elviszem! – mondta mosolyogva, mintha küldték volna.

– Nem. Köszönöm. Csak ballagok – válaszolta az ipse szintén mosolyt erőltetve arcára, bár a lovak ugyancsak rángatták a kocsit: „Fogadd el, hiszen már alig húzod a lábad!"

– Na, jöjjön csak – mondta a fiú, és már nyitotta is ki a másik oldalon az ajtót.

Az ipse egy pillanatig még csodálkozva állt, majd lassan felmászott a vezetőfülkébe. Az erdőről beszéltek, a hóról, meg a munkáról. Aztán a pénzről is, mert a vezető fiatal volt. A munka nem jelentett gondot, csak a pénz volt kevés.

– Ott, a táblánál jó lesz, köszönöm – mondta az ipse. – Aztán el ne akadjon az erdőben! – tette hozzá atyáskodva, mert ugye Deréknek mindenbe bele kellett ütnie az orrát.

– Ezzel? – kérdezte csodálkozva a fiú. – Ezzel nem lehet elakadni! Ezen csörlő is van, meg már tíz éve ismerjük egymást.

Bár a lovaim lennének ilyen kezes jószágok! – gondolta az ipse egy pillanatra.

Aztán már hamar este lett. Az utolsó este. A vörösborral eddig spórolt. Hátha beállít valaki. Nem kínálhatja csak kenyérrel! A maradékot most meg kellett inni. Jólesett. Már kívánta a szervezete a vitamint. Még dalra is fakadt tőle. A cinkék összébb húzták magukat a fenyők ágai alatt.

Reggel már nem érdekelte semmi. Tette a dolgát. Összecsomagolt. Kitakarított, elmosogatott. Kályha, víz, villany, szemét. Vége.

A buszon alig voltak. Mindenki felfelé igyekezett, a hegyre, a hóba. A meleg buszon elbóbiskolt.

„Látod, ilyen az élet – hallott egy halk, szelíd hangot. – Most kezdesz rám figyelni, amikor már hazafelé megyünk." Te vagy az? – akarta kérdezni az ipse, de aztán inkább éber lett és nagyon figyelmes.

„Ez a hét is eltelt" – folytatta a kocsihajtó, a Figyelő, mert hát ő volt. „Elmesélem neked, mit is csináltál ez alatt a hét alatt. Négyszer körbelapátoltad a házat. Elhánytál harminc köbméter havat. Gyalogoltál harminckét kilométert. Elfűtöttél kétszázhuszonöt kiló fát. Ittál nyolc kávét, tíz teát és három liter bort. Megettél három kiló kenyeret. Elhasználtál 3 gyertyát, 1 kWh villanyáramot és harminc liter vizet – csak hogy a mókushoz tudd magad igazítani. Nyolcvanháromszor ültél le a foteléágyba. Huszonkétszer nézted meg a hőmérőt. Negyvenháromszor vetted fel a kabátodat. Tizenhatszor söpörtél össze. Tíz órán keresztül az ablakon át nézted a havazást. Huszonkét órán át nézted a cinkéket. Huszonkét kocka filmet fényképeztél el. Hatvanhárom órát beszélgettél magadban, nem velem. Hogy kivel, nem tudom. Velem összesen húsz percet töltöttél. Azért ne keseredj el. Ez a húsz perc ebben a világban nem is kevés. Húsz olyan perc, amikor ébren vagy és nincsenek gondolataid. Ez a húsz perc sokat javított a lovaid összhangján. Céltudatosabbak lettek és könnyebben kezelhetők. Már csak valami jó célt kellene találniok. Nem említettem, de az előzőn kívül a legtöbbet az a százhuszonkét óra hallgatás ért. Ez nem hat a lovaidra. Abban segít, hogy mások lovait meglásd és megértsd.

Vajon holnap emlékszel-e még rám?"

– Hééé, papa! Megérkeztünk! Le kéne szállni!

Az ipse kinyitotta a szemét, és rámosolygott a sofőrre.

– Megyek már, megyek. Csak egy kicsit elbóbiskoltam. Tudja, ezek a lovak... – mondta, és lassan lekászálódott a buszról.

„És mióta ebben az erdei remeteségben tartózkodom, csapongó figyelmem nem összpontosult, fegyelmezetlen gondolkozásom nem fegyelmeződött, féktelen indulataim nem fékeződtek meg, az utolérhetetlen, páratlan nyugalmat nem értem el." Szerzetesek, az ilyen szerzetes akár éjjel, akár nappal távozzék az erdei remeteségből, ne maradjon ott. (Buddha)

Farkas István

Könyvismertetés

Ki dobja az első követ?

Gromon András: Ki dobja az első követ? Jézus üzenete, a vallási hiedelmek és a való élet Elpídia Kiadó, Budapest 1999, 388 o.

Többszörösen is zavarban vagyok, amikor ismertetem és bírálom a könyvet. Itt van mindjárt a rokonszenv elfogultsága, ami tudattalanul is befolyásol, akár bevalljuk, akár nem. Azután: Milyen műfajú írások utólag rendezett gyűjteménye a kötet? Bibliai elmélkedések? Rövid lélegzetű egzegetikus fejezetek? Azonban ennél többet nyújt. Semmiképp sem jelölném a műfajt homiliának (bibliamagyarázó szentbeszédnek), ugyanis hiányzik az ehhez megkívánt retorika és kenetesség. A könyv jelentősége, értéke az ilyesféle kategóriakereső megfontolásoktól független, így inkább azt próbálom megmutatni, hogy az érdekességen és az olvasmányosságon túl *hogyan hasznos a mű* – és itt a tárgyilagosságra törekvés mellett saját alanyiságomat sem akarom kikapcsolni.

Tartalmilag a „fejezetekben” csaknem minden életalakításhoz szükséges téma előkerül. Bármely olvasó találhat egzisztenciálisan neki címzett gondolatokat, megvilágosító mondatokat. A mai világ specialitásai (erőszak, ökológia, államhatalom-hipertrófia) sem hiányoznak. Természetesen kinek ez, kinek az köti le a figyelmét – ekképp lehetnek olyan részek, melyeket szürkébbnek talál.

Szembeszökő a szerző *megalkuvásnélkülisége* az egyes kérdések taglalásakor. „Megvesztegethetetlen”, de nem Robespierre értelmében, hanem gondolkodva és türelmesen. Nincsen tekintettel arra, hogy meggyőződésének kimondása után ki hogyan viszonyul majd hozzá, esetleg elítélő lesz-e az illető véleménye, netán farizeusian botránkozik-e. Igaz, lehetne ezt másképp is tenni, amolyan Kant Emmánuel módra, oly körmönfontan okoskodva, hogy csak a fúrt agyúak fedezhessék fel benne az „eretnekséget”. Azt hiszem, helyes, hogy a szerző a saját formája szerint fejezte ki magát.

Most térek rá kissé bővebben arra, hogy milyen szerepe lehet – van – a szerzőnek a biblikus szemlélet alakításában. Messzebbről indulva: A 20. század elején, a később szentté avatott X. Piusz pápa uralkodása alatt a mesterségesen konstruált modernizmus veszélyére hivatkozva a római hivatalok kemény intézkedéseket hoztak a biblikum területén. A Bibliai Bizottság válaszai, a Szent Hivatal dekrétumai, enciklikák, motu propriók ítélték el és tiltották meg a Szentírás tudományos kutatását, szigorúan megkövetelve a hagyományos – végső soron történeti-irodalomtörténeti – tanításhoz való ragaszkodást a szentírási könyvek szerzőségéről, egységükről, sértetlenségükről, történelmiségükről stb. A „lázadó”, kritikát követelő biblikusokat és teológusokat leintették, elítélték, kiközösítették (jámborságukról ismert szerzeteseket is!). Mindezt abban a korban, amikor a felfedezések, ásatások folytak, papiruszok kerültek elő, kitágultak az ismeretek a Biblia jellegét és keletkezési körülményeit illetően.

Itt rekedt meg a katolikus bibliakutatás. Szabad volt ezután is a keleti nyelveket tanulni, archeológiával foglalkozni, azonban az adódó következtetéseket már nem volt szabad levonni, és az adatokat a fensőbb utasítások szerint, engedelmesen kellett interpretálni. Durván így maradt a helyzet XII. Piusz haláláig, sőt az igazán lényegi átalakulás még a II. Vatikáni Zsinat után sem történt meg. A kísérletezni bátorkodókat nyíltságuk fokának megfelelően fenyítették meg. Még a műveltebb hívek elé is csak cenzúrázott anyag kerülhetett „a kiskorúak használatára”, hogy egyszerű hitük meg ne zavarodjon.

A szentírási igéket általában differenciálatlanul alkalmazták a lelkipásztori gyakorlatban. „A Biblia teljességében Isten műve; minthogy Tőle ihletett, minden szava szent, mellékesen lehettek csupán emberi szerzői, akik a Szentlélek eszközeiként mind ugyanazt írták enyhe stíluskülönbségekkel; közöttük valódi ellentmondás nem lehet, legfeljebb látszólagos.” A gyakorlatban ebből az következik, hogy az Írásból bármikor, bárhonnan lehet idézni, a szövegösszefüggésből kiragadva is (és így igazolni bármilyen állítást, alkalmilag ideológiát is). Ezt az eljárást a szekták esetében „fundamentalizmusnak” szokás bélyegezni.

Szubjektív kitérés: Az ötvenes évek elején kezdtem teológiai tanulmányaimat. Kereső-tépelődő fiatalemberként hihetetlenül kínlódtam gondolataim-lelkiismeretem és az egyházi döntések, előírások feszültségében. Milyen jól jött volna akkor egy ilyen Gromon-szerű eligazítás, megnyugtatás!

Itt érzem Gromon András könyvének még most is aktuális, bár nem feltűnő, nagy értékét. *Így kell kezelni a Szentírást*, ezt a nagyszerű emberformáló antológiát: a szövegrészeket nem egyenértékűként citálva, hanem helyzetüknek, súlyuknak megfelelően; látni és felismerni a bibliai szerzők, illetve szerkesztők közötti különbségeket és ellentéteket. Nem mindegy, hogy mi a kevés eredeti jézusi szó, szinoptikus evangéliumi mellékmondat, jánosi spekuláció, valódi páli teologizálás vagy Pál utáni, pasztorális levélbeli visszavetítés. Szerzőnk ezeket a manapság már megbízható biblikus alapismereteket nem magyarázza részletesen, de gyakran érinti, szellemükben végzi magyarázatát és elmélkedik tovább. A könyvnek ezt a szinte észrevétlen *személetalakító eljárását* látom egyik legnagyobb értékének. Így olvasd a Bibliát! Nem mellékes, mit olvasol ki belőle, vagy éppenséggel mit olvasol bele, esetleg ferdeségeket igazolva.

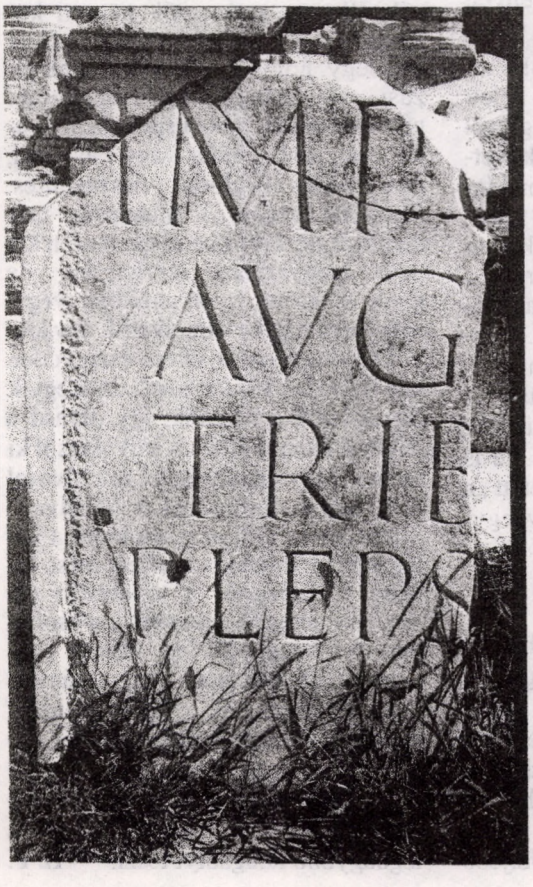
Kiemelten kell még szólnom a valószínűleg többekben ellenérzést kiváltó hipotézisről a továbbélő (és nem feltámadó) Jézussal kapcsolatban. A kétségkívül legendás és egymásnak ellentmondó hagyományok (üres sír, szereplők, időpontok, helyszínek) lehetőséget adnak erre a megközelítésre is. Azonban talán nem is ez a fontos, hanem *Jézus alakja és a jézusi magatartás*, amire a könyv a legnagyobb hangsúlyt teszi. **H. F.**

Ünneprontó

Hamarosan eljön 2000 karácsonya, amikorra a palesztin és az izraeli vezetők politikai számításból meghívják a világ keresztény vezetőit és egyházfőit, hogy ünnepeljék meg együtt Betlehemben Jézus Krisztus születésének 2000. évfordulóját. Hacsak a palesztin és/vagy izraeli szélsőségesek föl nem robbantják az egész díszes gyülekezetet...

Az is lehet azonban, hogy az ünnepség a szokásos formalitások között, zökkenő nélkül zajlik le, s a résztvevők azzal a jóérzéssel utazhatnak vissza, hogy tettek egy gesztust egymás, valamint hazai keresztény választóik/híveik felé, és minden mehet tovább úgy, mint eddig, akár a következő milleneumig. De ebben előbb-utóbb csalatkozni fognak, mert a történelem nem ismétli önmagát. A mai világ is más, mint az ezer vagy a kétezer évvel ezelőtti volt, és amit tegnap vakon elhittek, azt holnap megcáfolják, kinevetik vagy elfelejtik.

A mi dolgunk tehát most az, hogy olyan dolgot építsünk vagy állítsunk helyre, ami nem kerül az emberiség régiségei közé, hanem igazságában, jóságában és belső szépségében maradandó érték lesz az utódok számára. Ehhez át kellene lépnünk az idő korlátain, pontosabban: át kellene hidalnunk az idő és az időtlenség között tátongó szakadékot, mert időnk eltávolodott az Örökkévalótól. Különösen abban a hamis formában, melyet a nyugati civilizáció és a keresztény hagyomány időszámítása mutat.

A legtöbb ember számára az időszámításnak nincs túl nagy jelentősége. Önkényes, egyezményes vagy gyakorlati dolognak tartják, miközben az idő korlátai között, annak hiányában, rabságában vagy szorításában vergődnek. Elérhetetlen álomnak tűnik az időtől szabadulás, a vele való szabad rendelkezés, még az időt meg-megszakító ünnepek sem jelentenek igazi megnyugvást. Tartalmukban hamisan, történelmileg retusált, esetleg politikailag aktualizált formában nem is adhatnak időtlen élményt. Ha rossz egy szimbólum látható része, akkor nem mutathat rá a láthatatlan lényegre sem.

A „keresztény idő” önmagában is ellentmondás, ha az Örökkévaló felé törekszünk, és a Jézus által elhozott Országban, az eszkhatonban keresünk helyet. Még ellentmondásosabb a keresztény időszámítás, amelynek kiindulópontja sincs rendben, hiszen egészen precízen senki sem tudja, hogy Jézus mikor született. Megközelítően is csak annyi biztos, hogy Krisztus előtt 7 körül, Nagy Heródes idejében, aki Kr. e. 4-ben halt meg.

Valamivel többet tud a keleti keresztény hagyomány, mely a legutóbbi időkig a „világ teremtése” szerinti naptárt használta. Ez a bibliai évszámokból összetákolt és kikerekített időszámítás 5500-ra teszi Jézus születését, viszont a 6. századi, Dionysius Exiguus-féle téves, de ma már világszerte elfogadott, nyugati egyházi időszámítás kezdete 5508-ra esik a „világ teremtéséhez” képest.

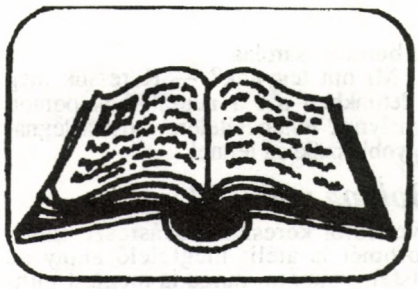
A lényeg a nyolc év különbségben van. Ha Jézus Kr. e. 7 után aligha születhetett, akkor valószínűleg 8 előtt sem, hiszen föllépésekor mintegy 30 évesre becsülték (Lk 3,23), bár Jn 8,57 szerint 50-nél kevesebbre. Viszont ha Lk 3,2 Tiberius uralkodásának 15. évére teszi Keresztelő János működésének kezdetét, ami Kr. u. 29-nek felel meg, akkor Jézus sem kezdhette el a maga működését 30 előtt. Mivel az ő nyilvános működése nem tarthatott tovább három évnél, ekkoriban 38-41 éves lehetett.

Eszerint már jócskán benne vagyunk a Jézus utáni 21. században, és ha a boszniai háborút tekintjük az új évezred nyitányának, az komoly figyelmeztetést jelent főleg nekünk, kelet-európaiaknak. Nem csupán erkölcsileg-vallásilag elmérgesedett problémák fenyegetnek bennünket, hanem annak okát is meg kellene találnunk, hogy mitől lett etikátlan, vallásilag hiteltelen a keleti és a nyugati kereszténység egyaránt, hogyan került mindkettő a nemzeti gyűlölet zászlóira, vagy már onnan is a szemétbe. Mitől világiasodott el az egyház, mely nemcsak Jézus születésének az idejét és körülményeit nem ismeri, hanem azt is régen elfelejtette, hogyan jussunk át az időből az örökkévalóba, a világból Isten Országába (és nem egy barokk mennyországba). Már bekövetkezett a jézusi figyelmeztetés első fele: a világ sója elvesztette ízét, de könnyen bekövetkezik a második is: semmire sem alkalmasan elvettetik (Lk 14,35).

A felelősségek ugyan nem egyformák, de azért mindannyiunkat érintenek, így minden szinten meg kellene fontolni a következőket. Mielőtt elvettetik, próbáljon az egyház hitelt (ízt) szerezni magának, amíg nem késő. Vagyis önkritikusan menjen elébe az eseményeknek, és magától javítson hibáin és mulasztásain. A naptár csupán egy konkrét példa arra, amit helyre kell hoznia. Valamikor az volt magától értetődő, hogy a julián-naptárnál jobb a gregorián, és az egyház presztízse nem lett kisebb, amikor rászánta magát a naptár-reformra, hanem inkább nagyobb. Ma pedig azt kell bevallani, hogy észrevétlenül elmúlt Jézus születésének 2000. évfordulója, tehát nincs mit ünnepelni. És főleg nem Betlehemben, ahová a keresztény messianizmus Mikeás 5,2 alapján helyezte a Názáreti születését. Ott csak az ünneplők válnak félrevezetett és félrevezető emberekké. Egyébként méltók sem lennénk az ünneplésre, hiszen nem őriztük meg hiánytalanul Jézus szellemi örökségét. A kőtáblákra sem figyelve, mi is az aranyborjú körül táncolunk.

Kr. u. 2000-ben a legnagyobb alázattal „Jézus után 2008-at” kellene írnunk, és feloldani azt az abszurdumot, hogy Jézus – Krisztus előtt született. Ez az ellentmondás persze azt is jelzi, hogy a teológia Krisztusa milyen régen elszakadt az evangéliumok Jézusától. Van tehát mit tisztázni, és nem utolsósorban jobb naptárra is szükségünk van ahhoz, hogy őszinte bűnbánattal túllépjünk mindenféle naptáron.

P. Gábor Mózes

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Csiky Lajos, a januáriakat Kovács Tádé készítette.

December 3. — Advent 1. vasárnapja — Lk 21,25–36 — „Virrasszatok!”

Miközben Jézus második eljöveteléről beszél, idei adventünk számára is megadja az alaphangot. Kemény figyelmeztetés arra, hogy éberen figyeljük a jeleket.

Az ember hajlamos arra, hogy „átaludja” az életét! Mi minden altathat bennünket! Jézus első látszatra tőlünk távolálló dolgokat emleget. Vagy talán mégsem?

Hány embertársunknak nehezedik el a szíve „tobzódásban”! Az anyagi jólét, a javakban való bővelkedés, minden természetes és mesterséges igény minél teljesebb kielégítése kábítóan hat az emberre, s közben minden másról megfeledkezik.

Hányan tompulnak el „részegségben”! Ez nem csupán az ittasságot jelentheti, hanem bármiféle kábító dolog keresését, mely eltompítja az ember természetes érzékét és éleslátását. Azokról lehet itt szó, akik belefeledkeznek a fülsüketítő zenébe, ott ragadnak a fotelban a televízió előtt, vagy a munkájuk rabjaivá váltak.

S mennyien vannak, akik az evilági gondok közt aggodalmaskodva élik életüket, s ennek súlya nyomja őket, ki sem látszanak belőle. Figyelmük egyedül arra irányul, hogy fizikai létük kisebb-nagyobb gondjait megoldják, s közben másra, fontosabbra nem marad idejük, energiájuk.

Az életben szükség van állandó koncentrációra, odafigyelésre, bibliai kifejezést használva: virrasztásra. Mindig szemem előtt kell lebegnie annak, hogy mi a végső célom, hová készülök. Arra kell figyelnem: hogyan tudom az élet gondjai és örömei között egyaránt megtalálni azt az utat, melyen járva a szeretet tetteivel építhetem Isten országát.

Jézus intelme szerint ez a „virrasztás” egybekapcsolódik az imádsággal. Nem az állandó ima-mondásról van szó itt, hanem arról, hogy minden élethelyzetben Isten akaratát keresem, azt beszélem át vele, miként szolgálhatok úgy, hogy megállhassak majd előtte.

A Jézusban élő ember számára az evangéliumi rész utolsó mondata komoly biztatás, sőt megnyugtatás is, bármennyire fenyegetőnek tűnt is az ezt megelőző szakasz. Minden gond és nehézség közepette is végtelen nyugalom áraszthat el bennünket belülről, hiszen végső soron nincs mitől félnünk, megmenekülésünk biztos, felemelhetjük fejünket.

De amint annak idején a zsidók számára is nagy kísértés volt az a gondolat, hogy a templom, az áldozatbemutatás, a választott néphez tartozás önmagában megmentheti őket, számunkra is egyfajta „altató” lehet ez a magabiztosság, ha csupán a jámbor vallásosság élteti.

December 10. — Advent 2. vasárnapja — Lk 3,1–6 — „Készítsétek elő az Úr útját!”

Mindig magával ragad az „István, a király” című rockopera egyik szövegének találó megközelítése: „…oly távol vagy tőlem, és mégis közel…” Állandó kettősség él az emberben: ha át is éli olykor Isten közelségét, legbelül érzi jelenlétét, sugárzó melegségét, máskor, vagy talán ugyanakkor meg is tapasztalja magányosságát, Istentől való mérhetetlen távolságát, azt, hogy Isten mennyire meghaladja értelmünket, mennyire megfoghatatlan és távoli.

Keresztelő János az Isten és ember közötti út képével próbálja meg érzékeltetni istenkapcsolatunk nehézségét. Völgyek, hegyek, göröngyök, melyek akadályai a továbbhaladásnak, az Istennel való találkozásnak. Régen legfeljebb megkerülni lehetett ezeket, vagy iszonyú erőfeszítéssel megmászni, vagy leereszkedve a folyómederig, átkelni rajtuk. Ma, amikor egy-egy autópálya épül, szinte szóról szóra beteljesedik Keresztelő János szava: fáradságos munkával lehetőség szerint valóban feltöltik vagy áthidalják a völgyeket, lehordják vagy átfúrják a hegyeket, hogy utána sima úton suhanhassanak az autók.

Egyéni életünkben ugyanez a feladat vár ránk is. Meg kell teremteni az „átjárhatóságot”! Karácsonykor majd arra figyelünk, hogy Isten hogyan közeledik hozzánk, most a magunk feladatára koncentrálunk. Ennek az egész életünkön végighúzódó törekvésünknek, hogy az Istennel történő kommunikáció egyre közvetlenebb lehessen, próbáljuk meg átgondolni néhány akadályát.

A „hegy-völgy” hasonlat nekem az élet hullámzását jelenti, azt, hogy egyszer fent, egyszer lent. Mindkettő lehet akadály az „útépítésben”. Amikor minden jól megy, amikor lelkes vagyok, amikor minden sikerül, könnyen a gőg, az elbizakodottság környékezhet meg. Azt hihetem: mindent meg tudok oldani magam, nincs szükségem Istenre. Amikor pedig hullámvölgybe kerülök, s kétségbeesem bűneim, gyengeségem miatt, elveszíthetem bizalmamat a megbocsátó Atyában, azt gondolhatom, hogy már sohasem tudok rátalálni az igaz útra, s nem is tudok azon járni.

„Egyenetlenség” lehet életemben mindaz, ami nem egyenes bennem: megalkuvásaim, ki nem állásom egy igaz ügyért, vagy egy igaz ember mellett, hamisságaim, képmutatásaim. Magam is érzem, hogy csak egyenes gerincű emberként, tiszta szívvel fordulhatok Isten felé.

Végül a „göröngyök” emberi természetem és környezetem akadályait jelenthetik: az időhiányt, a magam lustaságát, nehézkességét.

A próféta arról beszél, hogy ha mi közeledünk Istenhez, Ő is közeledni fog hozzánk. Ennek reményében készítsük az utat!

December 17. — Advent 3. vasárnapja — Lk 3,10–18 — „Mi mit tegyünk?”

Keresztelő Jánosnak akkora hatása volt, hogy híre messze elterjedt. Tömegével zarándokoltak hozzá az emberek, várták tőle az eligazítást. Meg akartak keresztelkedni, bűnbánatot tartva meg akartak újulni. Ő azonban látva szándékukat, arra hívja fel figyelmüket, hogy nem elég a jelképes megtisztulás, a bűnök megbánása, hanem előre kell tekinteni. Mintha a „Viperák fajzata!” megszólítással eleve átlátott volna ezen a hamis szándékon: Félek az Isten haragjától, hát bűnbánatot tartok, s újra kedves gyermeke lehetek.

A figyelmeztetést megértve hangzik el a kérdés: „Mit tegyünk tehát?” A Keresztelő a maga tudatával, a maga istenképével megpróbál választ adni a különböző élethelyzetben lévőknek. Figyelemreméltó, hogy mennyire a kérdezők helyzetéből indul ki, s nem kér lélektanilag lehetetlent senkitől. Már ő is ráérez arra, amit majd Jézus hangsúlyoz: a megosztott kenyér és a másokra figyelés fontosságára.

Advent derekán mi is feltehetjük magunknak a kérdést: „Mit tegyünk tehát?”, s a Keresztelő szájából elhangzó válaszok elgondolkoztathatnak bennünket. Eljutottunk-e egyáltalán a tőle hallott elvárások teljesítésére?

Az osztozás terén tudunk-e előrelépni? Életünkbe vágóan történik ezen a téren valami? Annyira természetes lehetne az ember számára, hogy ruháját, ennivalóját megfelezze azzal, aki szűkölködik, s mégis mennyire nehéz megtenni azt! Magamnak, szeretteimnek mégiscsak szeretném, ha több jutna, ha több maradna. S ideologizálásként felsorolom, mennyire a szűkölködő a hibás, a felelős azért, hogy ilyen helyzetbe került.

Valóban csak annyit követelek magamnak embertársaimtól és a társadalomtól, amennyi „jogos”? Nem mérek kétféle mércével?

Ha katonának nem megyek is, ha lelkiismeretem nem is bírja el a fegyver használatát és az erőszakot, felebarátaim bántásában azért még sáros lehetek.

Sajnos a másikat legyőzés ösztöne, a magam erejének megmutatása, a másik ember szóval vagy tettel történő megalázása egészen mélyen gyökerezik bennünk, s úton-útfélen előbukkan. S amikor a Keresztelő a zsarolást emlegeti, ne elsősorban a bűnözőkre gondoljunk, hanem arra, hogy még a legszentebb kapcsolatokban, a barátságban vagy a házastársak között sem ritka a burkolt zsarolás.

Mi mit tegyünk? — Keressük meg életünkben azt a neuralgikus pontot, melynek rendbetételére most a legnagyobb szükség lenne!

December 24. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,39–45 — „Boldog vagy!?”

Máriát magyar nyelvünk oly szépen tudja megszólítani: „Boldogasszony!” Ma, amikor reggel még az adventi készület utolsó perceit éljük, de már a szentestére gondolunk, próbáljuk meg megfejteni Mária titkát!

A Magnificat-ban, Mária hálaénekében ő maga fogalmazza meg, hogy miért nevezi minden nemzedék boldognak: „Isten tekintetre méltatta alázatos szolgálóleányát”. Átélte, hogy Isten kiválasztotta őt, kiszemelte őt a többiek közül, valami feladattal bízza meg. Bár ezt Isten teszi, mégis a boldogság forrása az, hogy Mária felismeri: nem egy ember a tömegben, ahol megbújhat a többiek között, és szürkén eldegélhet, hanem élete fontos az Isten számára, mély kapcsolatot keres vele, s valami nagyra hívja őt.

Isten minden emberrel keresi a kapcsolatot, mindenkit „tekintetre méltat”, s mindenki számára van küldetése. Az emberi boldogság egyik forrása éppen az, hogy észreveszem, átélem, tudatosítom magamban ezt a kiválasztottságot, melyben azonban semmi gőg sincs, csupán azt jelenti: fontos vagyok Istennek, akar tőlem valamit, s én ezt elfogadom.

Erzsébet fogalmazza meg a másik oldalról, hogy Mária miért „boldog”: azért, mert hitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki.

Máriából nyilvánvalóan sugárzott a megelégedettség, a belső öröm. Erzsébet mondata több mindent is akar mondani. Egyfajta teljes bizalmat, Istenre ráhagyatkozást feltételez Máriáról: hiszi, hogy Isten nagyot művel rajta keresztül! Másrészt annak örömét is átéli: megfelelő alany az Isten számára, maga is megtett mindent, hogy Isten terve megvalósulhasson.

Ez a boldogság számunkra is elérhető. Mindenki meghívott lehet, kiválasztott, ha felismeri az Istentől feléje érkező üzenetet, s megfelelő választ ad rá. Mint Mária, „igen”-t mond, s alkalmassá válik befogadni Isten ajándékát. Küldetésem aligha lesz történelmi léptékű, talán csak közvetlen környezetemre korlátozódik, mégis boldog lehetek: gyermekeim, hitvesem sugárzó arca, a megsegített hálás kézszorítása, az útkereső felderülő tekintete mindmind azt jelzi, Isten szeretete működik általam, s ez engem is boldogsággal tölthet el.

December 25. — Jézus Krisztus születésnapja — Lk 2,1–14 — Isten hogyan közelít?

Karácsony éjszakáján olyanok is sokan elmennek a templomba, az éjféli misére, akik egyébként csak nagyon ritkán. Sokakat lenyűgöz a fény, a pompa, a tömeg magasba törő éneke. Valami misztériumot keresnek, ami felülemelkedik az élet szürkeségén, s ünneplik, hogy Isten megjelent közöttünk. Miközben az angyaloktól tanult „Dicsőség a magasságban Istennek…” magasztalást éneklik, Isten nagysága tölti el őket.

Az angyalok pásztorokhoz intézett szózatának a második felére azonban kevesen figyelnek, pedig ebben mutatkozik meg, hogy Isten hogyan mutatkozik meg számunkra Jézusban. „Ez lesz a jele: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve.”

Istenről mindenkinek egy kicsit más képe van. Van, aki hatalmasnak, uralkodónak tudja, más olyannak, akivel üzletet lehet kötni az üdvösségre, van, aki olyan segítőnek tartja, akinek az a dolga, hogy bajainkban kéréseinkre egyengesse életünket, megoldja problémáinkat, vagy atyának, aki meleg szeretettel hajol le hozzánk.

Az a jel, amire az angyalok mutatnak rá, más. Karácsonykor arra döbbenhetünk rá, hogy a pólyába takart, jászolba fektetett kisded alakjában egészen más istenkép tűnik elénk. Szinte minden szónak megvan a maga jelentősége. A kisded a maga kicsiségével, gyengeségével arra hívja fel a figyelmet, hogy Isten nem akar megjelenésével agyonnyomni bennünket, nem tukmálja ránk magát hatalommal és erőszakkal, hanem teljes szelídséggel, minden erőszak nélkül közelít hozzánk. A nagyon szegényes környezetben, pólyába takart, jászolba fektetett kis Jézus pedig szinte kiáltja felénk: „Látjátok, milyen szegény és emberi segítségre szoruló vagyok?”

Ezt a különösnek ható üzenetet nem könnyű észrevenni és megérteni a karácsony gazdagságában, pompájában. Pedig Jézus üzenetének éppen ez a magva: Isten nem oldja meg az embert, az emberiség életét sem azzal, hogy hatalommal vagy erővel rendet csinál, elpusztítva ellenségeinket, sem azzal, hogy nekünk ad erőt, hatalmat vagy gazdagságot. Isten ránk szorul olyan értelemben, hogy rajtunk keresztül akarja adni ajándékait, áldását.

Istenképem alapvetően meghatározza életszemléletemet, emberi mentalitásomat. Akkor értettem meg igazán a karácsony üzenetét, ha belátom: az egyes ember és az emberiség problémáira az egyetlen megoldás a magunk kiüresítésében megvalósuló szeretet, szolgálat és békességteremtés, mely továbbterjedhet, és kölcsönössé válva boldoggá tehet bennünket.

December 31. — A Szent Család ünnepe — Lk 2,22–40 — Számvetés

A mai nap a megállás, a számvetés ideje. Nem szabad az idő múlását mámorral, olcsó vígsággal elfeledni. A jeles napoknak, óráknak, évfordulóknak megvan a maguk jelentősége. Mérföldkövek ezek az élet útján, a történelem folyamán. Valami befejeződik, végleg lezárul, s egészen új kezdődik.

Az agg Simeon hálaéneke méltó befejezése évnek, ezredfordulónak, életnek. Mélységes nyugalom árad szavaiból: meglátta az üdvösséget. Pedig emberi szemei előtt semmi különös sem volt: egy vidéki, jött-ment házaspár hozta a templomba bepólyált gyermekét, a szegényekre jellemző áldozatot bemutatva. Simeonban azonban volt egy nagy adag várakozás, várakozás Isten megnyilatkozására, s ezt a Lélek inspirálta, aki benne lakott. Így vehette észre a Lélek ösztönzésére a rendkívülit, Isten működését.

Ma, a második ezredév utolsó napján tudok-e ezzel a simeoni nyugalommal hálát adni? Visszatekintve az elmúlt kétezer évre, látom-e a történelemben az üdvösség megvalósulását, illetve életemben is felfedezem-e azt?

A történelemben első ránézésre nem látszik a változás. Mindmáig jellemzője az emberi erőszak, az elnyomás, a kizsákmányolás, a törtetés. A tudomány és technika új felfedezései elsősorban a hadiiparnak adnak lehetőséget arra, hogy minél kíméletlenebbül pusztítson el életet, civilizációt. S a kultúra is inkább csak azt szolgálja, hogy kifinomultabban zsákmányolhassa ki egyik ember a másikat, illetve rengeteg szellemi silányság, sőt sokszor ártó gondolat terjedhessen el.

Azonban ha alaposabban szemügyre vesszük a történelmet, s hívő szemmel nézzük azt, felfedezhetjük benne azt a sok szép emberi törekvést, erőfeszítést, áldozatot, mellyel napvilágra kerül az emberből a szebbet, jobbat akarás, a másiknak, az emberiségnek a szolgálata, az egység munkálása. Az utolsó vacsorán Jézus is azért imádkozott, hogy tanítványai egyek legyenek. Ez az egység azonban nem csupán a hívők egységét jelenti, hanem Isten minden gyermekének, minden embernek az egységét is. S Jézus szerint éppen az mutatja meg, hogy őt az Atya küldte, az lesz a bizonyíték, hogy munkálódik az egység az egész emberiségben, persze a Lélek erejében.

A magam életében abban mutatkozik meg az üdvösség, ha az előbb említett törekvések jellemzik azt, ha életemben fellelhető az az irányultság, mellyel az életet, a hozzám közel állókat, s a rám szorulókat szolgálom, keresem az egységet, a békét, s másokat is erre hívok.

Talán mindnyájunkban egyszerre van nyugtalanság, szorongás és hálaadás is a történelmet s a magunk életét vizsgálva. De az új ezredévre, s a magunk életének további szakaszára előretekintve erősítsen bennünket a Simeonnál meglátott remény és bizonyosság lelkülete.

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Jézus nevében új évezredet!

Tavaly még lehetett azon vitatkozni, hogy 2000 a XX. század utolsó éve-e vagy a XXI. első éve, de idén már egyértelmű, hogy a III. évezredben vagyunk, különösen a miatt, hogy időszámításunk – Krisztus születéséhez viszonyítva –, 7 évet késik.

A béke világnapja ez. Karácsony nyolcada. Isten Fia Anyjának napja. Jézus névadásának ünnepe. Jézus nevében kezdeni egy békés új évezredet az Élet, az Anyaság csillagzata alatt, nem is lenne rossz program. Még nem késtünk el vele.

De el lehet késni. Vannak visszafordíthatatlanul életellenes folyamatok. A kipusztult fajokkal nincs mit kezdeni. Az ózonlyukak flastromait még nem találták fel. A kiirtott őserdők pótlása sem megy máról holnapra, a környezet szennyezett levegőjének és vizének beláthatatlan következményeire egyelőre nemcsak kevés az orvosság, de még a legtöbb helyen meg se állítottuk a káros környezetszennyező, s még károsabb lélekfertőző, emberpusztító társadalmi folyamatokat. A pásztorok siettek a jászolhoz. Mi sem érünk éppen rá. Egyáltalán nem hagyhat hidegen minket – ha csöppnyi felelősségérzetünk még van, a szeretetről nem is beszélve –, hogy mit fognak látni az unokáink, ha egyáltalán látni fognak még valamit!

A pásztorok jászolban fekvő Porontyot láttak. Jászlat éppen láthattak már eleget a szakmájukból kifolyólag. Porontyaik se lehettek sokkal jobban bebugyolálva, mint az ácsmesteréké. De ez a párosítás azért csak szokatlan, csak felkiáltójel volt a számukra. Ha ilyen jelet küldött nekik/nekünk az Ég Pásztora, annak illik rájönni a megfejtésére.

Mennyivel vagyunk feljebb, mint a Jézus jászola fölé hajló barmok? Mennyivel vigyázunk kevésbé a földre, amin állunk; az eleségre, amit eszünk; az utódainkra, akiket nevelünk puszta létünkkel is, akár akarjuk, akár nem? Mennyivel fogyasztunk többet, mint amennyire szükségünk lenne; mennyire engedjük odaférni a nagy közös vályúhoz a többieket, akik éhesebbek nálunk? És mire használjuk a szarvunkat, a fogainkat? Fontos állandóan döfködnünk, marnunk egymást? Nem tudnánk az új évezredben legalább egy békés, szerény állati szintre emelkedni, a betlehemi szamár és tehén szintjére? Olyan szükségszerű, hogy továbbra is, és egyre inkább farkasa legyen ember az embernek?

És ha egyszer kicsit feljebb pillantanánk? A Gyermek, az Édesanya horizontjáig? Olyan nagy baj lenne? Meg kellene tanulni a Kis Jézustól a sírást és a mosolyt, Máriáéktól a megelégedettséget és gondoskodást. Sőt szabad lenne eszünkbe, szívünkbe vésni a neveket is, az eseményeket is.

A nevek: Jézus = Szabadító, Mária = Ellenálló, József = Összegyűjtő. Kiket próbálunk felszabadítani, mitől, mire? Milyen fokú ellenállást tanúsítunk mely káros áramlatokkal szemben? Kiket sikerül összegyűjtenünk, mely nemes társaság tagjaiként?

Az események: hivatalos összeírás, társadalmi kirekesztődés, angyali éneklés, kiközösítettekkel közösködés, vallási szertartás. Mennyire háborítanak fel állami intézkedések? Mennyire aggasztanak hátrányos megkülönböztetések? Mennyire élményt adóak a hitbeli történések? Mennyire természetesek az emberi megnyilatkozások? Mennyire kötelességszerűek a vallási előírások?

És az élet egyelőre megy tovább. A bolygók keringenek pályájukon. Én hol tartok a III. évezred küszöbén?

Január 7. vasárnap — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Feltartóztathatatlanul oda és vissza

A jezsuita szakember, Teres Ágoston Biblia és asztronómia, Mágusok és a csillag Máté evangéliumában c. könyvében (1994) azt írja a szimbolikus asztrológiáról: Ez nem nevezhető puszta tévhiedelemnek, hanem inkább intuitív tudásnak és művészetnek... A jövőre vonatkozó következtetésekben fontos szerepe volt a mindenkori társadalmi, gazdasági és politikai helyzetnek is...(esetünkben) az új világbirodalom kialakulásának római fennhatóság alatt, a héber próféták jövendölésének a Júdeában várt Messiáskirályról, az ékírásos babiloni jóslatoknak a „nagy király” születésének égi jeléről.

Az evangéliumi szakasz üzenete szempontjából azonban nem számít, hogy ki mennyire intuitív avagy diszkurzív tudás alapján, mely művészet, esetleg vallási irányzat gyakorlása, támogatása vagy éppen üldözése közben (ld. Pál apostol esetét!) jut el az életét igazabbra, szebbre változtató fordulóponthoz. Egyedül az számít, hogy megragadja-e ezt az alkalmat, vagy elszalasztja.

Heródesék ott a Messiás születési helyétől mintegy karnyújtásnyira (8 km!), minden prófécia ismeretében megrettennek ugyanarról a jelenségről értesülve, amiről a pogány tudósok a maguk szakterületét művelve felmálháznak egy kéthónapos karavánútra, és mindenkit megkérdeznek, aki tudhat felőle, végül majd kiugranak a bőrükből, amikor minden stimmel. Van a viselkedésükben a maga korlátaival együtt is valami lebilincselően feltartóztathatatlan.

Nem zavarja őket sem az, hogy szegényesebbek a körülmények, mint amilyenre számítottak, sem az, hogy nem a fővárosban lelik meg utazásuk célját, sem az, hogy a legilletékesebbek még tőlük remélnek további információkat. Mennek a maguk útján *Babilonból Betlehemig és vissza,* akár útba kell ejteni közben Jeruzsálemet, akár nem szabad útba ejteni. Hozzák a maguk gondolta ajándékokat, akár palotába illő a megajándékozandó újszülött, akár nem. Leteszik azokat a célnál, akár tud velük mit kezdeni az, akinek szánták, akár nem.

Mit számít, hogy a kortársak ravasz kémnek nézik őket, vagy megszállott hülyének? Mit számít, hogy az utókor tudja-e a nevüket, vagy a számukat is csak az ajándékaik számából következteti ki, ismeri-e származásukat vagy utóéletüket? Csak az számít, hogy tegyenek valami szépet, valami olyat, amit meg tudnak tenni egy maguknál nagyobbra tartott Személyért.

Hogy könnyű annak aranyat hozni, akinek van miből? Heródesnek lett volna miből, mégis csupán néhány római vasat küldött Betlehembe az aprószentek szívébe! Milyen bizonytalan ez a szerencsétlen hatalmi ember a maga mindenkitől magát féltő önzésében! Hogy alakoskodik, ravaszkodik, kapkod a saját birodalmában csak azért, hogy magánál nagyobbra senkit ne kelljen tartania! Pedig ez a bölcseknek az otthonuktól távol is teljes biztonságot adó titka: hogy ők nem a jelen ingatag és kérdőjeles nagyságát őrizgetik, hanem a jelenen túllépő Eljövendő akár természettudományosan, akár ezoterikusan, de egyre körvonalazódóbb szépsége elé terítik a szőnyeget itt és most.

Január 14. — Évközi 2. vasárnap — Jn 2,1–12 — Rángathatatlan jószívűség

Két hete, a Szent Család ünnepén az emberi családba született és ott cseperedő Gyermek istenfiúi öntudatát tárta elénk a liturgia, most pedig az emberi családot transzcendáló kisközösséggel, ekklézsiával frigyre, szövetségre lépő Emberfia ül (!) a liturgia reflektorfényében. De mindkettőben közös: legfontosabb „az Atya dolgaiban lenni”.

A vér szerinti családtagok kérhetnek vagy számon kérhetnek, és mi engedhetünk nekik, de csak akkor, ha az Atya is akarja. „Magzatom, miért bántál velünk így? Nézd, apád és én sajgó szívvel kerestünk!” „Nincs boruk!” A válasz mindkétszer valami messziről eredő szabadság levegőjéből indul: „Mi az, hogy kerestetek?” „Mi a közünk nekünk egymáshoz, Asszony?” Engem csak az Atya kereshet. Engem csak az Atya kérhet. De hát legalább a szüleidet szánd meg! Legalább az esküvőjükön ne hagyd szégyenben a rokonainkat! „Ki

az én Anyám? Kik az én testvéreim" (Mk 3,33)? Mindig csak az, és csak azok, akik Égi Atyám akaratát teljesítik. Én is csak akkor és csak addig vagyok a fia! És mindenkor ezt az ennivalót akarom falni, csak az Ő művét véghez vinni (Jn 4,34)! Ha ebbe a ti nyomorúságtok ügye belefér, jó; ha nem, átlépek rajtatok.

Kegyetlennek tűnik ez a viselkedés, pedig az egyetlen élhető fajtája. Aki mindenkinek meg akar felelni, az lassacskán senkinek sem fog tudni. Aki a szeretteinek akar csak megfelelni, az legtöbbször hasznavehetetlen tagja lesz a társadalomnak, s csakhamar a szeretettei is pipogya fráterként kezelik.

Jézus nem ilyen, mert egy valaki határozza meg Őt: az Atya, égi Apácskája. Így bátran mehet haza tizenkét évesen Jeruzsálemből a szüleivel Názáretbe, s lehet alávetettjük, engedelmes jó gyerekük. Ők szívükben őrzik a fővárosi emléket: ezt a gyereket csak az Isten dolgai érdeklik! Bátran szerezhet a kánai ifjú párnak és társaiknak további vidám lakodalmi napokat. Anyukája most is megkapta a leckét, de még inkább a lakodalomra miatta és vele szintén hivatalos kisközösségi tagok: új családja, a Tizenkettő.

Első az égi Apácska döntése, az Ő zsebórájához kell igazítani a tevékenykedést. Tőle van a belső biztonság. Tőle a *rángathatatlan jószívűség*. De a minden plusz munkától viszolygó tespedtség meg a szögről leakasztható hajszoltság nem! Sem kapkodni nem szabad, ahogy Heródesnél láttuk Aprószentekkor, sem késlekedni, mint ahogy a balga szüzek teszik szintén a Vőlegény mennyegzőjével kapcsolatban. „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes" (J. A.: Ne légy szeles). Ezt üzeni Heródes fiának, amikor közli, hogy csak holnapután ér rá meghalni (Lk 13, 31–35), ezt üzeni nekünk is, ha ma bele akarunk dögleni abba, ami nem is a mi dolgunk. Erről még lesz szó két hét múlva.

Január 21. — Évközi 3. vasárnap — Lk1,1–4; 4,14–21 — Elődeim, előzményeim után!

Igen, azok után, hogy nem akárkik jártak ezen az úton, azok után, hogy én mennyit csetlettem-botlottam rajta, jövök és csinálom kellő szerénységgel, de hivatásom teljes tudatában. A mai evangéliumból bátorságot tanulhatunk Antiochiai Lukácstól, küldetéstudatot a Názáreti Jézustól.

Szemtanúk fogalmazták meg az eseményeket, az ige fehér mandzsettás komornyikjai. Rendbe szedték emlékeiket és papiruszra vetették. Nem egy és nem akármilyenek. Lukács mégis kihegyezi lúdtollát, papírt fűz írógépébe, új lemezt tesz komputerébe, mert most ő következik. Jó az, amit Máté írt zsidó olvasóinak, jó az is, amit Márk a pogányoknak, de vannak istenszerető Teofilok, akiknek egészen más az ízlésük, vagy nem más ugyan, de közel állnak Lukács doktorhoz, és tőle könnyebben fogadják el azt, amit egy ismeretlen Mátétól vagy Márktól sehogy, vagy legalábbis nehezebben.

Az evangélium nem mesterség vagy tudomány, amit az ember elsajátíthat a szobájában vagy a műhelyében. Az evangélium életforma, társas, sőt közösségi életforma, amit csak emberek között, társas kapcsolatokban, végső soron baráti közösségben lehet elsajátítani, sajáttá gyúrni, megoszthatóvá alakítani. Minden egyéb lehet gyönyörű vallási gyakorlat, hősies aszkézis vagy grandiózus teljesítmény, éppen csak nem az evangélium.

Szakaszunk további részében a Mester beilleszkedve korának, népének vallási szokásrendszerébe felolvas a zsidó hitközség hétvégi istentiszteletén, és aktualizálja a prófétai üzenetet. Nekünk szól a szöveg, minket szólít, rólunk beszél. Én vagyok az, akit az Úr a többiekhez küld, hívjanak Názáretinek, Antiochiainak vagy Kovácsnak. A ma munkanélkülijeihez, szabadságvesztésre ítéltjeihez, idegösszeroppanásosaihoz, vakoskodóihoz, szűklátókörűjeihez, megnyomorítottjaihoz. A bennem, nálam felhalmozott értékekkel küld: anyagiakkal, szellemiekkel, testiekkel-lelkiekkel, általánosakkal és egyéniekkel, régiekkel és újakkal, szokványosakkal és meglepőkkel.

Ez a 2001-es év az Úr rendkívüli kegyelmeinek ideje. Egészen sajátos összetételben akarja azokat elhinteni általam, ahogy tavaly még biztosan nem tudta és jövőre talán már nem akarja. Az év legfontosabb napja pedig ez a mai. A tegnappal ugyanis már nincs mit kezdenem, a holnappal pedig nem biztos, hogy lesz mit, de most még biztosan nincs. A jelen azonban a kezemben van. Csak legyen bátorságom nagy *elődök* kudarcain és sikerein, saját *előzményeim* kudarcain és sikerein okulva kortársaim valódi szükségleteit kielégíteni a maguk és mások jogos igényeinek figyelembevételével.

Január 28. — Évközi 4. vasárnap — Lk 4,21–30 — El a kaptafától!

Jézus önmagára alkalmazta Harmadik Izajás prófétai elhivatásának, fölkenetésének szövegét a názáreti zsinagógában (Iz 61,1–2). Ezzel ért véget a múlt vasárnapi szöveg, ezzel kezdődik a mai. Az emberek erre sorra tették a vallomásokat: az ő esetükben miért nem lehet szó hasonlóról. Gyónták mártíromságaikat, nehéz sorsukat, mely miatt már senkinek, de tényleg senkinek se testi, se lelki terhét magukra vállalni nem tudják. Épp elég van rajtuk. Épp elég a terhük.

Hogy a megosztott teher fél teher, hogy az is nyer a bolton, aki megosztja, az is, akivel megosztják, azt nehéz elfogadni, hiába kézenfekvő. Kézenfekvő, különben hogy is merné ajánlgatni a Mester cipelésre a sajátját (Mt 11,29–30)? Vannak ugyanis nehéz terhek, melyeket egyedül cipelünk, pedig esetleg az az egy nem is a mi reszortunk lenne. És vannak passzentos hámok, nyakunkra simuló igák, amelyek pont a mi alkatunknak, teherbírásunknak megfelelőek. S amint néhai érsekünk címerébe írta: megnyesve zöldül ki a pálma (vö. Jób 14,7)

Bizonyára folytatta Jézus a prófétai szöveg egzegetizálását, mert három verssel lejjebb az következik: nem kell elvállalni a feladatot. Majd elvállalja más. Iz 61,5–6: „Idegenek állnak elő, s ők legeltetik nyájadat." És máris Illés idegen özvegyasszonyánál, Elizeus idegen leprásánál vagyunk. Pedig ezek még csak legelnek, nem is legeltetnek. Hanem a próféta makacs, és a Messiás is az. A 61,6 már ismét a jelenlevőket hajkurássza: „Benneteket meg az Úr papjainak hívnak, és így neveznek: Istenünk szolgái".

„Na ne már!" – kerekedik el a jelenlevők szeme. – „Ez mindjárt megetet minket! Szépen besétálunk a csőbe! Maradjon csak kiki a maga mesterségénél! Cipész *a kaptafájánál!* Ne zagyváljuk itt, kérem, össze a dolgokat! Ami gój, az gój. Ami meg kóser, az kóser. Az idegen, idegen, mi meg mi vagyunk. Pap csak maradjon a pap, a nép meg hadd legyen csak nép. Jól is néznénk ki, ha mindenki nekiállna paposkodni! Nem vagyunk mi jehovisták! Ez az ácsgyerek is az apja tisztességes mesterségét folytatná inkább, mintsem hogy minket próbál elbájolni efféle hízelkedésekkel! De ebből nem eszik! Itthon nem csinálhatja azt, mint Kafarnaumban! Messziről gyütt ember azt mond, amit akar, de mi tudjuk, ki fia, borja. Ismerjük a retye-rutyáját. Hát majd ha itthon is tud olyat csinálni, hogy mi elámuljunk rajta, majd szóba állunk az újításaival. Addig azonban maradjon minden a régiben. Te pedig takarodj, mert gyorsan megmutatjuk neked, merre van előre." És már mutatják is a városszéli sziklát, ami kiválóan alkalmas a fiatal hőzöngők lehűtésére.

Jézus nem hűthető ugyan le, de nem is lökhető a mélységbe. Ha nem otthon, akkor másutt, ha nem most, akkor máskor, de kimondja, ami nem fér a bögyébe. Ha nem a földijeivel, akkor másokkal, de véghezviszi a „Művet", kialakítja Isten papi népét: a tanítványok tanítványainak kisközösségi hálózatát, láncolatát, élet- és szeretetközösségét. Addig pedig még dolga van, még nem ér rá meghalni.

Joanna Macy

Újra együtt az idővel

Joanna Macy a béke- és a mélyökológia-mozgalom egyik csodatevője. Munkája mindig lélekkel teli, tanítását pedig alapos belső és külső tapasztalatokra alapozza. Ez az esszé az 1989-es Santa Barbara-i (Kalifornia) konferencián előterjesztett írásából való.

Világunk progresszív rombolása és képességünk e rombolás lassítására vagy megállítására időtapasztalatunk működéseként fogható fel.

Nekünk, az iparosodás utáni társadalmak tagjainak egyedülálló időtapasztalatunk van. Ezt egy örökké süllyedő dobozhoz lehet hasonlítani, melyben egyre gyorsuló eszeveszett sebességgel versenyzünk egy taposómalomban. Ez a doboz elhatárol minket az élet más ritmusaitól, valamint múltunktól és jövőnktől is. Elzárja érzékelő mezőnket és csak a legtömörebb időtapasztalatot engedélyezi.

Amíg nem törünk ki ebből az időbeli csapdából, nem leszünk képesek rá, hogy felfogjuk vagy irányítsuk a krízishelyzetet, melyet magunknak és az elkövetkező nemzedékeknek teremtettünk. De vannak ígéretes megközelítések, melyek hagyják, hogy egészségesebb, józanabb módon éljünk az időben. Ha organikus ökológiai és geológiai módon nyitjuk meg időtapasztalatunkat, és felfrissítjük kapcsolatunkat más fajokkal és korokkal, akkor lehetővé tesszük, hogy az élet folytatódjon a Földön.

Társadalmi cselekvésre felkészítő műhelyeinket gyakran azzal kezdjük, hogy segítséget kérünk három idő lényeitől, mivel szükségünk van rájuk.

„Legyetek velünk most mindannyian, *akik előttünk jártatok,* őseink és tanáraink. Ti, akik jártatok a Földön, szerettétek, hűségesen gondoztátok, legyetek velünk most, hogy a ránk hagyott örökséget tovább vihessük. Hangosan és némán, a szívünkben mondjuk neveteket és látjuk arcotokat...

Mindannyian, *akikkel együtt élünk* és dolgozunk ezen a veszélyeztetett bolygón, mindannyian, akikkel osztozunk ezen az időszeleten, legyetek velünk. Embertársaink, más fajokból való testvéreink, segítsetek megnyitni együttes erőnket és bölcsességünket. Hangosan és némán, a szívünkben mondjuk neveteket és látjuk arcotokat...

Mindannyian, *akik utánunk fogtok jönni* a Földön, legyetek velünk most. Ti, akik az elkövetkező korokban vártok megszületésre, a ti kedvetekért is dolgozunk világunk gyógyításán. Nem tudjuk felidézni arcotokat vagy neveteket – de érezzük az élethez való jogotok valóságát. Legyünk állhatatosak a feladatban, amit el kell végezni, hogy nektek is legyen kék ég, gyümölcsöző föld, tiszta víz, ahogyan őseinknek is volt.”

Ennek az imádságnak ellentéteként egy nemrég megjelent képregény tükrözi tényleges törődésünket a jövő teremtményeivel (Tom Toles, Buffalo News). Egy várakozással figyelő csoportnak az ügyvéd egy végrendeletet olvas fel. Így szól:

„Kedves gyerekek!

Mi, a II. világháború utáni generáció hatalmon lévői, nagyjából mindent feléltünk. Kiszipolyoztuk gyáriparunk összes erőforrását, úgyhogy nem sok maradt. A szép régi épületeket, melyek évszázadokra voltak tervezve, leromboltuk, és stílustalan, de olcsó építményekkel helyettesítettük őket, ezt örökölhetitek. De – az autópályákhoz hasonlóan – már szétesőben vannak, gondotok lesz velük bőven. Annyi természetes erőforrást használtunk el, amennyit csak tudtunk, anélkül hogy gondoskodtunk volna megújíthatókról. Így valószínűleg kb. csütörtöktől számítva egy hétig lesz csak elég nektek a maradék. Nagylelkű nyugdíjrendszert építettünk ki, de csak magunknak. Az egyedüli igazán tartós dolog, amit alkottunk, a mérgező szemétlerakók. Azok a tiéitek. Tehát úgy gondoljatok örökségetekre, mint a romokból újrakezdés kihívására – amint kifizettétek a 3 trillió dollár adósságot, amit rátok hagytunk.”

Ami ebben a képregényben megdöbbentő, az nem a túlzás, mert nincs benne túlzás, hanem a lefestett valóság puszta iszonya, és ennek ellenére a mi nyilvánvaló nyugalmunk. Ez a nyugalom a mi generációnk önzéseként is felfogható. De úgy gondolom, jobban segít, ha időtapasztalatunkban kifejezve közelítünk hozzá, mivel a valóság és a továbblépés beteges tagadása vak, szánalmasan összeaszott időérzéket eredményez.

A jövő semmibe vevése annál is inkább megdöbbentő, mivel ellentétes biológiai rendszerű természetünkkel. Az élő szervezetek szaporodásra vannak alkotva, és sok időt, energiát fektetnek ezzel kapcsolatos viselkedésükbe. Az ilyenfajta viselkedési formáknak nincs közvetlen túlélési értéke az egyén számára, hanem a jövővel van szoros kapcsolatuk. A rendszerkutató Tyrone Cashman szerint: „...a szervezetek teljes lényege a jövőbe ömlés. Amelyik növénynek vagy állatnak nem ez az alapvető jellemvonása, az nem marad fenn. E szoros kapcsolat az idővel csak a kihalás árán változtatható meg. Ezt az idő-hajtóerőt, ezt a minden élőlényre jellemző jövőre irányultságot egy faj elveszítheti, de akkor eltűnik, örökre.”

Ez a kötődés minden emberben nyilvánvaló. A férfiak és a nők nemcsak a következő generáció felnevelésén dolgoznak nagy árat fizetve, hanem más olyan dolgokért is, amely egyéni életükön túl is megmarad: maradandó művekért a művészetben és tudásban, technológiában és infrastruktúrában, táj- alakításban és istentiszteleti helyeken. Ezek után elképesztő, hogy a mi generációnk mennyire nem törődik a jövővel. Mi történt az időhöz való viszonyunkkal?

Egyrészről jött egy bomba. A nukleáris fegyverek megjelenése megszakította folytonosság-érzetünket. Ez a károsodás hátra- és előrefelé is hat, mivel az előző generáció felé érzett kötődésünk attól függ, mennyire érezzük magunkat egy folyamatos generációváltás részének. Tudom, hogy ez igaz; azokban a műhelyekben tapasztaltam, melyeket a lelki zsibbadtság és erőtlenség érzésének leküzdésére terveztünk. Amikor az emberek biztonságban ki tudják fejezni a nukleáris és ökológiai krízisekkel kapcsolatos reakcióikat, legmélyebb és mindent átható félelmük minden élet kihalásának veszélye. Ez az aggodalom sokkal mélyebb, mint bármely más, személyes jólétükkel kapcsolatos érzelmük.

Ez a tendencia egyre mélyül és súlyosbodik mai felgyorsult életstílusunk miatt. Nemcsak a múlt és a jövő, hanem a jelen elvesztésétől is szenvedünk. Sietünk. Panaszkodunk zsúfolt napirendünkre és feladataink sürgetésére, azután egyeztetjük óráinkat, és rohanunk tovább. Keményen dolgozunk, hogy rövid pihenést szerezzünk magunknak – azután elvisszük a nyaralásra a laptop számítógépünket és

mobiltelefonunkat. Minden árucikket nélkülözhetünk, kivéve az időt.

A rohanás, amiben élünk, megszállja gondolkodásunk folyamatait, testünket, kapcsolatainkat. „Érdekes betegségben szenvedünk, izgatottsági lázban. Nem szánunk rá időt, hogy mérlegeljük a dolgokat, hogy végiggondoljuk őket." Ezek Alfred Herehausen szavai, a Deutsche Bank bizottságának elnökéé, akit terroristák öltek meg.

Túlságosan gyorsan ápoljuk baráti viszonyainkat, melyeknek pedig megvan a maguk ritmusa. Még az ősrégi tanár-diák kapcsolat is megsínyli ezt. „A tanárom lassabban beszél, mint az Atari számítógépem" – panaszkodik a kilencéves gyerek. „Ebből elég volt, szeretnék hazamenni az Atarimhoz. Ő gyorsabban beszélget velem."

Egy éve nem jártam már fiamnál, aki egy farmon él Brit Columbia északi részén a vadonban. Az út utolsó 25 mérföldjét ökrösszekéren tettem meg. Felnéztem a hegyekre, és olyan megdöbbentő változásokat láttam, amelyek megállásra késztettek. A cédrusokkal és fenyőkkel borított, valamikor hiánytalan lejtőket óriási, négyszögletes területek csúfították el – tarvágás, kiborotválva, rondán. „A Pampers" – mondta a fiam. „Az a társaság, amely papírpelenkákat gyárt."

Egész héten, miközben segítettem a szénagyűjtésben és a kecskefejésben, mérgesen és szomorúan néztem azokat a lejtőket. „Én soha nem adtam papírpelenkát a saját gyerekeimre" – mormogtam. Valójában akkor még nem is létezett: vászonpelenkát használtam, áztattam és mostam őket, ahogyan édesanyám is csinálta előttem. Hogy őszinte legyek, ha ma lennék fiatal anya, kísértésbe esnék, hogy eldobhatókat használjak. 10–20 perc megtakarításért ősi erdőket vágunk ki.

A sebesség és a sietség valójában erőszakosság. Ez abból adódik, hogy nem vagyunk összhangban környezetünkkel. A minket fenntartó természetes rendszerek lassabban mozognak, mint mi. A visszacsatolási körök hosszabb időt vesznek igénybe, mint akcióink gépeinkkel. Olyanok vagyunk, mint a kolibri, amely olyan gyorsan mozog, hogy nem észleli a medve mozdulatait, amint lassan előjön a barlangjából a téli álom után. A medve olyan mozdulatlannak tűnik számára, mint nekünk egy gleccser. Amint felgyorsulunk, a természetes világból egyre több és több válik láthatatlanná számunkra.

Sebességen mi azt értjük, hogy meg tudunk szabadulni az idő nyomásától. Innen már nem nehéz átlátni, hogy ördögi körbe jutottunk. Az általunk teremtett időnyomások még jobban tüzelik vágyunkat, hogy megszökjünk az idő elől. Akármennyire próbáljuk magunkat eltépni az időtől, még erősebben hozzákötődünk. Szolgái leszünk irányítói helyett, elnyel bennünket, amit nekünk kéne felhasználnunk. Ellenségnek tekintjük az időt magát.

Egyre többen fordulunk lelki gyakorlatokhoz, hogy kiszabaduljunk ebből a kisszerű harcból. Szemünket becsukva, mélyen és lassan lélegezve, időtlen nyugalmat keresünk. Ezek a gyakorlatok időnként segítenek a lelassulásban, de állandósítani is tudják az idő fogalmát mint amit meg kell hódítani, ki kell cselezni, ami elől el kell szökni.

A hinduizmus az időt nem tartja valóságnak, hanem olyan illúziónak, amelyből az időtlenség nagyobb valóságába kell elmenekülni. A buddhista tanárok gyakran használják a „nem-állandóság" központi fogalmát, hogy felhívják a figyelmet a kötődés okozta szenvedésre. Amit értékelünk, nemsokára elmúlik. A virágok elhervadnak, a festék lekopik, a szeretők elválnak, testünk petyhüdté válik, ráncosodik és elporlik. Jobb, ha arra tekintünk, ami mentes az idő pusztításától.

A nyugati vallások is ellenségesek az idővel szemben. Keressük az örökkévalóságot. Éljünk mennyei jutalmunkért. Vagy az újkori megfogalmazásban, éljünk „itt és most", értékeljük le az időt, ne törődjünk se a múlttal, se a jövővel.

Ez az ellentétes gondolati beállítottság nyilvánvaló volt, amikor különböző vallásos hátterű résztvevőkkel vitattuk meg időtapasztalatainkat. Mindenki érzéssel beszélt élete őrjöngő iramáról. Amikor felkértem őket, hogy alternatívákat mondjanak, csak egyet neveztek meg: menekülés az időtlenségbe. Ez aggodalommal töltött el, mert keményen dolgoztam a nukleáris hulladék témáján. Olyan viszonyulásokat kerestem az időhöz, melyek segíthetnek szembesülni a hihetetlenül hosszú életű radióaktivitással. Azt szerettem volna, ha képessé válunk együtt élni az idővel, és felelősséget érzünk érte, nem elfutunk előle.

Hogyan szabadulhatunk az időtől való félelmünktől, hogy folytatódhasson az idő? Együtt tudunk-e élni az idővel, hogy hosszú életűek lehessünk ezen a Földön?

Hogy újra szerelmesek legyünk az időbe, elbeszélésre van szükségünk. „Az egész a történeten múlik" – mondja Thomas Berry. „Azért vagyunk most bajban, mert nincs egy jó történetünk." Noha most hatástalanok számunkra, a múltban volt néhány jó sztorink. „Nem feltétlenül tették jóvá az embereket, és nem szüntették meg az élet fájdalmait és ostobaságait. De olyan összefüggést nyújtottak, melyben az élet értelemmel teli módon működhetett." Ez minden, amit most kérünk, hogy az élet értelemmel telve működjön – egyáltalán, működjön.

Berry és kozmológustársa, Brian Swimme kitart amellett, hogy az új történetnek, melynek e kor veszedelmein át kell vezetnie bennünket, az egész univerzumról és összes lényeiről kell szólnia. Csak ebben az összefüggésben tudjuk felfogni a rokonság hálózatát, ami alapvető az alkotó elköteleződéshez, amire meg vagyunk hívva. Történetünk, a Földé és a miénk, nagyszerű és fájdalmas.

Talán csak a folyamatos pusztulást látva, amit a Föld Közösségére ráerőszakoltunk, tudjuk felfogni, hogy a Föld Közösség valójában a mi egyik dimenziónk. Talán csak a veszteséget személyesen érezve tudja az ember felfogni az ember nagyszerűségét a Föld nagyszerűségében. Talán csak közvetlenül érezve a Föld szépségének köny -nyelmű rombolását, tudunk ráébredni arra az egyszerű igazságra, hogy magunkat romboljuk.

A mélyökológiai műhelyekben „evolúciós emlékezéssel" foglalkozunk. Kiterjesztjük időérzékünket, hogy bolygónk időtartamát is belevegyük. Célunk az, hogy tudatunkat kimélyítve lássuk, mi forog kockán személyesen számunkra bolygónk bajának következményeként, és megerősítsük tekintély-érzetünket, amikor a földi élet védelmében cselekszünk. Ekkor nem magánhóbortból cselekszünk, vagy keveset élt individuális énünkből, hanem 5 milliárd év teljes tekintélyének tudatában.

Képzeletünket felhasználva az evolúciónkra való emlékezéshez, újra kapcsolatba kerülünk őseinkkel és kiterjesztjük múlt-tudatunkat. Hasonló gyakorlatok kiterjeszthetik idő-tudatunkat a jövőre. Az ökológiai helyrehozó munka szoros kapcsolatot eredményez az elkövetkező generációkkal. Aki elültet egy fát, jobban érzi haszonélvezeti jogát a Földön. Számunkra a legéletszerűbb kapcsolatot a jövő századokhoz a nukleáris hulladékok adták.

Az a mód, ahogy előállítottuk és ahogy eldobtuk a nukleáris hulladékot, minden viselkedési módunk közül a legijesztőbben mutatja jövő-tagadásunkat. Ezek a hulladékok nemcsak betegséget, halált és terméketlenséget okoznak, hanem megtámadják magát a genetikai kódot is. Ezt tudva, a nukleáris hulladék metrikus tonnáinak millióit rakjuk le ki nem bélelt árkokba, a tengerbe, kartonpapír dobozokba, olyan tartályokban, amelyek eltörnek és korrodálódnak egy-két évtizeden belül. A nagy-

aktivitású hulladékhoz államunk egyetlen megoldást kínál: rejtsük el a szemünk elől mély geológiai raktárakba és ne gondoljunk rá – habár ez a stratégia lehetetlenné teszi, hogy a szivárgó konténereket meg tudjuk javítani. Néhány anti-nukleáris aktivista magatartása is hasonló: tegyék valahová messze – NIMBY (Not Into My Back Yard): Ne Az Én Kertembe. Nem akarnak megküzdeni a ténnyel, hogy valójában a mi generációnk termelte ezt az anyagot. Egy emlékezetes alkalommal, Los Alamos mellett egy „emberek tanácsán", amikor a hulladékról szóló beszélgetést nem akarták folytatni, elővettem egy kismagnót. „Feltételezzük – mondtam –, hogy nem tudjuk megakadályozni, hogy a hulladék a carsbadi raktárba kerüljön, így legfeljebb ezt a kazettát tehetjük a tetejére a következő generációk számára, hogy meghallgathassák. Mit akarunk mondani nekik?"

Körbeadtuk a magnót, férfiak és nők kezdtek beszélni rá. „A nevem George. 1988-ból szólok, és megpróbálom megakadályozni, hogy ezt a radioaktív hulladékot eltemessék. Ha megcsinálják és ha halljátok, amit mondok, figyeljetek. Ez az anyag veszélyes, ne ássatok itt. Maradjatok távol. Tényleg halálos. Vigyázzatok!"

Ahogyan jöttek a szavak, a meg nem születettek, akikhez szóltunk, egyre élőbbé váltak számunkra. Elillant a NIMBY-reagálás, és felváltotta a szándék, hogy vigyázzunk a hulladékra, hogy megvédjük a jövő generációkat. Néhány fiatalember még önkéntesen vállalni is akarta, hogy gondnokként él és dolgozik egy „őrségen", ahol a következő generációk örökké felügyelnének a hulladékra.

Az idővel végzett másik kísérletben a jövőben élők szerepét játsszuk, nevükben beszélünk, nem hozzájuk. Fantáziautazásra megyünk egy Nukleáris Őrzőhelyre egy-két évszázaddal előbbre. Megpróbáljuk megérteni, milyen követelmények hárulnak azokra a generációkra, milyen intézményeket kell létrehozniuk és hogyan kell felelősségteljesen vigyázniuk. Ez a perspektíva a rémület és a szégyen új érzését keltette fel, melyet helyénvaló, de új reménységérzet kísért. A remény abból a lehetőségből fakad, hogy nekünk, embereknek van képességünk vállalni a felelősséget tetteinkért.

Azt szeretném ezzel mondani, hogy képesek vagyunk erkölcsi képzeletünk segítségével kitörni időbörtönünkből, és hosszabb időszakok is valóságossá válhatnak számunkra. Meg tudjuk csinálni, képesek vagyunk rá, szeretjük csinálni.

Radioaktív örökségünkkel foglalkozva más hatás is érte időtapasztalatomat. Szenvedtem a nagy szorítástól, mint bárki más, legfőbb időtapasztalatom a hiány és a sietség volt. Különösen a társadalmi munkában ketyegett mindig az óra. Siess, siess, hogy megállítsd a fegyverkezési hajsza következő kiterjesztését, gátold meg a B1 bombázó vagy a Trident II bevetését. Telefonálj, adj körbe kérvényeket, a visszaszámlálás megkezdődött. Amikor a nukleáris hulladékra kezdtem összpontosítani, amikor megvilágosodott számomra szörnyű mérgének örökkévalóságnyi élettartama, amikor bepillantást nyertem abba, hogy az emberi figyelem hosszú fenntartásának milyen követelményét jelenti ez, az idő követelése megfordult. A kérdést, hogy milyen gyorsan tud valaki valamit megcsinálni, felváltotta az a kérdés, hogy milyen „h-o-s-s-s-z-z-ú-ú-ú" ideig képes csinálni. Képesek leszünk-e tényleg megvédeni magunkat és a természetet évszázadokig, évezredekig, százezer évig? A kihívás az időtartam lett, nem a sebesség, a hosszú nyereség, és nem a gyors mozdulat. Lélegzetem lelassult, a borda szorítása engedett. A hulladék iszonyata segített, hogy együtt éljek az idővel.

Ha az élhető világért meg kell tanulnunk újra együtt élni az idővel, milyen változások szükségesek irányítási rendszereinkben? Az ilyen kérdés a javaslatok sokaságát sugallja. A hivatalok kiterjesztett időszakai felmentenék a zaklatott képviselőket a rendszeres választási kampányok nyomása alól, és időt adnának nekik a gondolkodásra. A költségvetési politika változásaival a kiadásokat nem kellene költségvetési évenként elszámolni.

Teremtsünk olyan struktúrákat, melyek a jövő nemzedékeinek is szót adnak. Mivel erőforrásaik kizsákmányolásával megadóztatjuk őket, beleszólásuk kellene hogy legyen a folyamatba. Olyan hivataloknak kellene alakulniuk, ahol a nyilatkozatok az ő érdekükben történnének. Fontoljuk meg a Parlamenti Kongresszus Harmadik Házának megalakítását, a Jövő Szóvivőinek Házát. Tagjai lehetnének egyetemisták, értékelhetnének számlákat, a költségvetést, és törvényeket javasolhatnának.

Mivel olyan faj vagyunk, melynek nincs jövője a világ ökorendszerének egészsége nélkül, egy organikusabb, ökológiai időtapasztalat a túlélés feltétele. Nem kell várnunk, amíg új intézményeink lesznek. Most is elkezdhetjük. Időtapasztalatunkat tekintetbe véve barátságban élhetünk az idővel. Figyelhetjük ritmusát a perc lélegzésében és érezhetjük, hogyan köt össze minket – anélkül, hogy megrabolná életünket – a múlt és a jövő lényeivel. Ők láthatatlan társaink lehetnek, erősíthetnek minket, amint újra együtt élünk az idővel.

Fordította: S.Gy.

Forrás:
Balaton Bulletin, 1997. tavasz és nyár

2001-es Természet és Béke Naptár jelenik meg!

Londonban a Housmans már 49. éve ad ki Békenaptárt. Más nyugati nyelveken is rendszeresen megjelennek. Most végre itt van magyarul is! Szép és értékes ajándék lehet! Környezeti és békére neveléshez nagyon hasznos.

Mérete 16x16 cm, kb. 160 oldal. Színes borító. Strapabíró tűzött kötés. Kinyitva egy hét látható-kezelhető egyszerre. Az egyes napokhoz magyar és nemzetközi évfordulók, művészek, díjazottak (pl. Béke Nobel-díjasok), világ- és akciónapok, csillagászati események, más kultúrák témába illő érdekességei, zöld- és békemozgalmi emlékek vannak feltüntetve. Információkban nagyon gazdag! A hetekhez mottók, idézetek, versek, grafikák. A napok nevei 12 idegen nyelven is. Természetesen ünnepek, névnapok. Összesített naptár 2001-re, 2002-re, sőt 2003-ra is. Évtervező, hetirend. Hely pénzelszámolásnak, mire-megy-el-az-időm-megfigyelésnek, személyiségfejlődés-célkitűzéseknek, élményőrzőnek! Kölcsönadtam/kaptam nyilvántartó lap. Közérdekű információk. Függelék: öko és béke csoportok nemzetközi címjegyzéke. Kiadja a *Bocs Alapítvány.* Szerkesztette *Simonyi Gyula.*

A naptárnak **nincs ára,** az érte kapott adományok az újvidéki ferencesekkel szervezett vajdasági békeképzésre mennek. A javasolt adomány 400 Ft/db (plusz 80 Ft postázási költség), 3-8 példány rendelése esetén 350 Ft/db (plusz összesen 230 Ft postázás), 9-20 példány esetén 300 Ft/db (plusz összesen 400 Ft postázás), ennél több példánynál 280 Ft/db (plusz összesen 600 Ft postázás).

Rendelés: *postán* (Simonyi Gyula, 8003 Szfvár, Pf. 7.), *e-mailen* (Gyula@Simonyi.zpok.hu) *telefonon* (22-327263), *sms-ben* (30-2473648), *faxon* (22-501844). Kérjük a rendelésben pontosan feltüntetni, hány darabot és milyen címre küldjünk. Postai rendelésnél elég maga a csekk, ha pontosan rajta van a cím és a darabszám. Szállítás november közepétől folyamatosan.

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György: Köztetek azonban ne így legyen! 2–4
Beszámoló
Kovács László: Bokor-ünnep 2000 9–12
Döry István: Hurrá... A Tábor! 13–14
Gy.Z.: Beszámoló egy gyerektalálkozóról 14
Jubileum 2000
Pedro Casaldáliga: Jubileumi litániák 15–16
Gyerekeknek Moha-mese
Gyopár nevel 17–18
Novella
Farkas István: Az ipse és a lovak 19–22
Könyvismertetés
H.F.: Ki dobja az első követ? 23
Meditáció
Merza József: Ezredvégi vallomás 5–8
P. Gábor Mózes: Ünneprontó 24
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 25–28
Környezetvédelem
Joanna Macy: Újra együtt az idővel 29–31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

ELŐFIZETÉS!

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy *2001. január 31-ig* újítsák meg előfizetésüket. Bár az egyes számok ára 125,– Ft lesz, az *éves előfizetés* csak **700,– Ft**, illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **1000,– Ft.** Köszönjük megértésüket!

Kérjük, hogy az utalvány címzésében Kovács László és az „Érted vagyok" nevét egyaránt tüntessék föl.

„Szem nem látta, fül nem hallotta,
amit Isten azoknak készített,
akik szeretik őt."

Születés

Történt egyszer, hogy az anyaméhben fiúikrek fogantak. Teltek a hetek, és a fiúcskák növekedtek. Ahogy növekedett a tudatuk, úgy nőtt az örömük is:

– Mondd, nem nagyszerű, hogy fogantattunk? Nem csodálatos, hogy élünk?

Az ikrek elkezdték felfedezni világukat. Amikor megtalálták a magzatzsinórt, amely összekötötte őket anyjukkal, és eljuttatta hozzájuk a táplálékot, énekeltek az örömtől:

– Milyen nagy anyánk szeretete, hogy megosztja velünk saját életét!

Ahogy azonban telt-múlt az idő, és a hetekből hónapok lettek, az ikrek hirtelen észlelték, mennyire megváltoztak:

– Mit jelentsen ez? – kérdezte az egyik.

– Ez azt jelenti – felelt a másik –, hogy tartózkodásunk ebben a világban a végéhez közeledik.

– De én egyáltalán nem akarok elmenni innen – viszonozta az első –, szeretnék mindig itt maradni!

– Csakhogy nincs más választásunk – felelte a másik. Talán van élet a születés után is!

– Milyen lehet az? – kérdezte kétkedve az első. El fogjuk veszíteni az életet jelentő magzatzsinórt, és a nélkül hogyan élhetnénk? Azonkívül mások is elhagyták már ezt az anyaméhet, és senki sem tért ide vissza, hogy megmondja nekünk, van-e élet a születés után. Nem, a születés a vég!

Egyikük mély bánatba merült, és így szólt:

– Ha a fogantatás a születéssel végződik, mi értelme van az életnek az anyaméhben? Értelmetlen az egész. Talán még anya sem létezik.

– De kell, hogy legyen! – tiltakozott a másik. Különben hogyan kerültünk volna ide? És hogyan maradhattunk volna másképpen életben?

– Láttad-e valaha anyánkat? – kérdezte az első. Talán csak képzeletünkben létezik! Mi gondoljuk ki magunknak, mert így jobban megérthetjük életünket.

Így teltek az utolsó napok az anyaméhben, telve kérdések özönével és nagy félelemmel. Végül is elérkezett a születés pillanata, amikor az ikrek elhagyták addigi világukat, és kinyílt a szemük. Tele tüdőből felordítottak. Amit láttak, meghaladta legmerészebb elképzelésüket is.

Klaus Berger

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

XI/6. (64.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám:
10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.
Budapest V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: http://c3.hu/~idory/ev/ev.htm
E-mail: ertedvagyok@matavnet.hu

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: AC sokszorosító,
Ipolytölgyes.
Felelős vezető: Martos György
ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolance, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: Garay András
Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést *belföldi postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 2001-re (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 1000 Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba ..... 1000 Ft
egyéb külföldre ..... 2400 Ft
Nyugaton: ..... 36 DM

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.